Mentor
әдістемелік орталығы

Республикалық ғылыми-танымдық
әдістемелік журналы

ÜZDIK QALAM

Ақтөбе қаласы

№17(12) 2024

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

МАЗМҰНЫ
CONTENT
СОДЕРЖАНИЕ

Исламов Тахир Заирович.....4
Жалгасбай Меруерт Тлеубайқызы.....6
Искакова Лунара Галымжановна.....8
Садвакасова Сания Уаликызы.....10
Сулейменова Диляра Аблайхановна.....12
Анесова Динара Кенжегалиева.....14
Бирмагамбетова Мадия Сактагановна.....16
Ермаганбетова Алия Иденбаевна.....17
Жанбирбаева Жанилсин Сагиджановна 18
Жанина Ақсезім Ерболатқызы.....20
Каржаубаева Акнур Абыловна.....21
Касенова Гулшара Кузембаевна.....23
Келмагамбетова Гаухар Сарыбаевна.....25
Қаржаубаева Зергул Нурахметовна.....26
Мауен Сандугаш Рейімқызы.....28
Мунайтпасова Гулдана Муратбайкызы 30
Мурзабаева Актолкын Рафитовна.....31
Наурызбаева Актоты Алтынбековна.....34
Сагидан Ақмерей Әлібекқызы 35
Саркулова Айгуль Жақсылыковна.....37
Сарсембаева Жанар Саликолаевна.....39
Усенбаева Айнур Онгарбаевна.....41
Ыксанова Диана Каиржановна.....42
Абдуллина Айнагул Бакиткереевна.....43
Әлім Айсана Дауырбекқызы.....46
Жакуда Гулсезім Нұрболқызы 51
Жақсыкелдина Толқын Мирболатқызы.....53
Жүнісова Мақпал Тоқмырзақызы.....56
Қалиева Ақпатша Хыранқызы 59
Махамбетов Қият Инатұлы.....63
Утеубаева Гульжат Майлыбаевна.....66

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ ЕРЕЖЕСІ

Мақсаты:
Педагогтердің ғылыми-танымдық әлеуетін дамыту. Басылымы Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігі Ақпарат комитетінде тіркеуге алынып, мерзімді баспасөз басылымын, ақпараттық агенттікті және желілік басылымды есепке қою туралы № KZ49VPY00083149 куәлігі 2023 жылы 04 желтоқсанында берілген, құжатқа сәйкес 2024 жылдан бастап шығарылады. Кезеңдік басылым: 1 жылда 24 рет, қазақ, орыс және ағылшын тілінде жарық көреді. Журналда Қазақстан Республикасының арнайы және жоғары оқу орындары, мектепке дейінгі ұйым, ЖББОМ педагогтерінің шетелдік ғалымдар, ғылыми-зерттеу мекемелерінің ғалымдары орындайтын (орындаған) іргелі және қолданбалы ғылыми зерттеулердің, эксперименттік әзірлемелердің нәтижелері, сондай-ақ ғылымиақпараттық материалдар және т.б. жарияланады.

ЖАУАПТЫЛАР:
Бас редактор:

Нурбергенова Сауле Турмаганбетовна
Бас редактордың орынбасары:
Жайтапова Алтынай Альбековна, п.ғ.д., профессор
Редакция алқасы:
Тихомирова Валентина Тихоновна п.ғ.к., доцент
Сулекенова Гульжан Утесиновна
Рысбекова Айнур Маратовна
Озган Мехмет
Дауметова Салтанат Турмаганбетовна
Дизайн:
Муханбедин Аружан Айбарқызы

Меншік иесі: «Mentor» әдістемелік орталығы (Ақтөбе қаласы)
Редакцияның мекен-жайы: Индексі-030000
Ақтөбе қаласы, А.Молдагулова даңғылы 66/2
Авторлар қолжазбасы, суреттер өңделмейді және кері қайтарылмайды.
Редакция авторлар мақаласының мазмұнына жауап бермейді.
Журналда жарияланған материалдары көшіріп немесе өндеп басу үшін редакцияның жазбаша рұқсаты алынып, сілтеме жасалуы міндетті.
Журналға жинақтарыңызды kalam2025@mail.ru. почта арқылы жіберулеріңізге болады.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ВОЗМОЖНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ОБУЧЕНИИ КУРСАНТОВ

Исламов Тахир Заирович
Заместитель начальника Академии
Национальной гвардии
Республики Казахстан (по тылу)
г.Петропавловск

В современных условиях подготовки курсантов особая ставка делается на практико-ориентированное обучение с использованием активных и интерактивных методов обучения. Однако это требует и значительных преобразований системы подготовки учебных курсов и проведения занятий. Интерактивные и активные методы имеют много общего. Интерактивный (Inter - взаимный, act - действовать) - основанный на взаимодействии, применительно к процессу обучения означает наличие обратной связи между педагогом или средством обучения и учащимся. В отличие от активных методов, интерактивные ориентированы на более широкое взаимодействие обучающихся не только с преподавателем, но и друг с другом и на доминирование активности обучаемых в процессе обучения.

Интерактивные методы могут использоваться как на лекционных, так и на практических занятиях. Они могут встраиваться в учебное занятие фрагментарно, для активизации внимания обучаемых, постановку мотивирующей проблемы и др., использоваться комплексно на практических тренинговых занятиях, проводимых в виде интенсивного курса (погружения). Последний вариант наиболее эффективен для развития профессионально важных качеств курсантов. Как отмечает С.И. Макшанов, использование тренинговых технологий помогает преодолеть ограничения, накладываемые на профессиональную деятельность традиционными методами обучения, и может выступать в качестве «мостика» между теоретическими знаниями и практикой.

В числе наиболее эффективных интерактивных методов для использования в учебном процессе можно выделить следующие: групповая дискуссия, анализ ситуации, мозговой штурм, разыгрывание ролевых ситуаций и другие.

Групповая дискуссия - это свободный вербальный обмен знаниями и мнениями между участниками группы. Дискуссия позволяет сопоставить противоположные позиции, увидеть проблему с разных сторон, уточнить взаимные позиции, что уменьшает сопротивление участников восприятию новой информации, устраняет их эмоциональную предвзятость.

На практических занятиях обычно используются следующие типы ориентации дискуссий:

1) проблемно-тематическая ориентация обсуждение посвящается вопросам и проблемам в рамках рассматриваемой темы занятия, тематика может актуализироваться в процессе работы или планироваться заранее;

2) ориентация на взаимодействие. Этот тип дискуссии более ориентирован на групповую динамику, на отношения между участниками и проявление их взаимных реакций в складывающейся ситуации. Данный тип дискуссии можно использовать, например, для проявления типичных моделей реагирования в различных ситуациях профессионального взаимодействия.

Проведение дискуссии является эффективным способом активизации учебной группы. Полученный в ходе дискуссии эмоционально-энергетический ресурс группы преподаватель может в дальнейшем использовать, направляя его на решение других педагогических задач. Потенциально дискуссии подразумевают высокий уровень вовлеченности группы, хотя во многом это зависит от выбора темы, правильности постановки вопроса и особенностей ее проведения. В некоторых случаях для активизации участников можно ознакомить их с рекомендациями организации групповой дискуссии, описанными К. Рудестамом:

а) избегайте защищать свои индивидуальные суждения. Подходите к задаче логически;

б) избегайте менять свое мнение только ради достижения

согласия, не старайтесь уклониться от конфликта. Поддерживайте только те решения, с которыми вы можете согласиться хотя бы отчасти;
в) избегайте таких методов «уменьшения конфликта», как голосование, компромиссные решения с целью достижения согласия при решении групповой задачи;
г) рассматривайте различие мнений как помощь, а не как помеху при принятии решений

Анализ ситуаций. Данный метод работы также является производным от дискуссии. Ситуации для обсуждения могут быть предварительно заготовлены преподавателем или предложены самим обучаемыми. Процедура может строиться по следующему последовательно выстроенному сценарию: 1) участник описывает ситуацию из области профессиональной деятельности; 2) остальные участники задают вопросы, направленные на уточнение ситуации; 3) каждый участник высказывает свой способ выхода из данной ситуации. Далее возможно организовать обсуждение всех предложенных способов и выбрать из них наиболее подходящий по мнению группы.

Кейс-метод (Case study) - это техника обучения, использующая описание реальных или моделируемых проблемных ситуаций (от англ. case - «случай»). При работе с кейсом обучающиеся осуществляют поиск, анализ дополнительной информации из различных областей знаний, в том числе связанных с будущей профессией. Суть его заключается в том, что обучающимся предлагают осмыслить ситуацию, описание которой отражает не только какую-либо практическую проблему, но и актуализирует определенный комплекс знаний, который необходимо усвоить при ее разрешении данной проблемы. При этом сама проблема не имеет однозначных решений.

В завершение следует отметить, что успешность и эффективность использования в практико-ориентированном обучении интерактивных методов обусловлено соблюдением ряда принципов их организации и проведения.
Наиболее значимыми в этом ряду, на наш взгляд, являются следующие:
- принцип пространственной организации - обеспечение возможности свободного расположения обучаемых в аудитории, их передвижения и объединения в микрогруппы по необходимости;
- принцип профессионального наполнения - обеспечение широкого иллюстрирования поставляемых знаний и опыта примерами из реальной профессиональной практики, их обсуждение или разыгрывание.
- принцип профессионального соответствия - максимизация подобия между профессиональной и моделируемой ситуациями;
- принцип доступности - формулировка и преподнесение информации таким образом, чтобы обучаемые без больших затруднений понимали область и способы ее применения;
- принцип конгруэнтности - передаваемые обучаемым знания и формируемые навыки и не должны входить в принципиальные противоречия с профессиональными и личностными этическими нормами.

Также следует учитывать, что важной характеристикой практико-ориентированного обучения является устойчивость произведенных с помощью интерактивных процедур изменений.

На устойчивость изменений во многом влияют следующие факторы:
- достаточность уровня сформированности навыков для их сохранения и возможности воспроизведения в соответствующих ситуациях;
- степень соответствия приобретенных знаний и опыта - профессиональной Я-концепции курсантов и слушателей.

Список литературы

1. Невирко, Д.Д. Организация и методики социопсихологического обеспечения учебной и служебной деятельности образовательного учреждения правоохранительных органов : учебно-методическое пособие / Д.Д. Невирко, О.В. Евтихов. - Красноярск: СибЮИ ФСКН России, 2012.
2. Иоффе, А.Н. Активная методика - залог успеха / А.Н. Иоффе // Гражданское образование : материал международного проекта. - СПб.: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2000.
3. Евтихов, О.В. Практика психологического тренинга / О.В. Евтихов. - СПб.: Речь, 2007.
4. Евтихов, О.В. Лидерский потенциал руководителя: специфика, содержание и возможности развития : монография / О.В. Евтихов. - Красноярск : СибЮИ МВД России, 2011.
5. Макшанов, С.И. Психология тренинга: Теория. Методология. Практика : монография / С.И. Макшанов. - СПб.: Образование, 1997.
6. Рудестам, К. Групповая психотерапия / К. Рудестам. - М.: Питер, 2008.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

МАТЕМАТИКАНЫҢ ПСИХОЛОГИЯДАҒЫ РӨЛІ

Жалғасбай Меруерт Тлеубайқызы
«Ж.Мусин атындағы Көкшетау жоғары қазақ педагогикалық коледжі» МКҚК
математика пәнінің оқытушысы

Психология мен математика – ғылымның екі маңызды саласы, олардың арасында терең байланыс бар. Психология адамның мінез-құлқын, ойлау процестерін және эмоцияларын зерттесе, математика логикалық ойлаудың, талдау мен шешім қабылдаудың негізі болып табылады. Бұл екі сала бір-бірімен тығыз байланыста, себебі шешім қабылдау мен логикалық ойлау психологиялық аспектілерге, соның ішінде эмоцияларға, когнитивтік шектеулерге және әлеуметтік факторларға тәуелді. Қазіргі уақытта, психология мен математиканың байланысын зерттеу, адам мінез-құлқын түсінуге және шешім қабылдау механизмдерін жақсартуға мүмкіндік береді. Психология мен математика арасындағы байланысты зерттеу бірнеше себептер бойынша маңызды: 1) Шешім қабылдаудың негіздері: Психологиядағы шешім қабылдау процестері математикалық модельдер арқылы жақсы түсіндіріледі. Математика ықтималдықтар мен статистиканы қолдану арқылы адамдардың шешім қабылдау әдістерін зерттеуге мүмкіндік береді; 2) Логикалық ойлау: Логика мен математика арасындағы байланыс, сондай-ақ математикалық қағидалардың психологиялық процестердегі рөлі, адамның ойлау қабілетін дамытуға көмектеседі; 3) Когнитивтік процестер: Математикалық әдістер когнитивтік психологияда, яғни адамдардың ақпаратты қалай өңдейтіні мен қабылдайтынын зерттеуде маңызды рөл атқарады. Математика когнитивтік модельдерді құруға мүмкіндік береді; 4) Талдау және бағалау: Психологиялық зерттеулерде деректерді талдау үшін статистикалық және математикалық әдістерді қолдану, нәтижелердің сенімділігін арттырады және қорытындыларды дәлелдеуге мүмкіндік береді; 5) Жеке даму: Математикалық дағдылардың дамуы психологиялық аспектілермен (көзқарас, мотивация, сенімділік) байланысты, сондықтан математика мен психология арасындағы зерттеулер оқушылар мен студенттердің білім алуын жақсарта алады; 6) Әлеуметтік және экономикалық мәселелер: Психология мен математиканың қиылысуы әлеуметтік мінез-құлықты модельдеуге, экономикалық шешімдерді болжауға және қоғамдық саясатты әзірлеуге көмектеседі. Бұл себептер психология мен математика арасындағы байланысты зерттеудің көпқырлы әрі маңызды екенін көрсетеді, сондай-ақ осы зерттеулердің әлеуметтік, білім беру және ғылыми саладағы әсерін арттырады. Психологиядағы математиканың рөлі логикалық ойлау мен шешім қабылдау процестерін түсінуде маңызды. Бұл аспектілерді қарастыру арқылы математиканың психологиядағы рөлін жан-жақты зерттеуге мүмкіндік беретін бірнеше негізгі пункттерді атап өтейік:

1. Шешім қабылдау

- Математикалық модельдер: Шешім қабылдау процесінде математикалық модельдер (мысалы, ықтималдық теориясы) адамдардың әртүрлі жағдайларда қалай әрекет ететінін болжауға көмектеседі. Бұл модельдер шешім қабылдаудың тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді.
- Күтілген пайдалылық теориясы: Адамдар шешім қабылдау кезінде тәуекелдер мен пайда-зиянды бағалайды. Математика осы процесс барысында адамдардың таңдауларын түсінуге мүмкіндік береді.

2. Логикалық ойлау

- Логика мен алгоритмдер: Математика логикалық ойлаудың негізі болып табылады. Логикалық операциялар мен алгоритмдер адамның ақпаратты қалай өңдейтінін, аргументтерді қалай құрайтынын және шешімдерді қалай қабылдайтынын зерттеуге мүмкіндік береді.
- Когнитивтік процестер: Логикалық ойлаудың математикалық негіздері (мысалы, дедуктивті және индуктивті логика) адамның ойлау механизмдерін түсінуге көмектеседі. Бұл білім когнитивті психологияда, яғни адамның ойлау, есте сақтау және проблемаларды шешу қабілеттерін зерттеуде пайдалы.

3. Зерттеулер мен тәжірибелер

- Психологиялық эксперименттер: Математика психологиялық эксперименттерде деректерді талдау мен интерпретациялау үшін қолданылады. Мысалы, статистикалық әдістер зерттеу нәтижелерін бағалау және ғылыми дәлелдер ұсыну үшін маңызды.
- Жасанды интеллект: Жасанды интеллект пен машиналық оқыту салаларында математикалық

әдістер адамдардың шешім қабылдау қабілетін модельдеуге және болжауға мүмкіндік береді.
4. Психологиялық тесттер мен бағалау
- Математикалық тесттер: Психологиялық тесттер мен сауалнамаларда математикалық әдістер (мысалы, факторлық талдау) адамның жеке қасиеттерін, мінез-құлқын және шешім қабылдау стилін зерттеуге мүмкіндік береді.
5. Әлеуметтік мінез-құлықты түсіну
- Жекелеген мінез-құлық: Математика мен психология арасындағы байланыс адамдардың әлеуметтік мінез-құлқын модельдеуге және әлеуметтік жағдайларға байланысты шешім қабылдау процестерін түсінуге көмектеседі. Психологиялық зерттеулерде статистиканың қолданылуы өте маңызды, себебі ол деректерді талдау, нәтижелерді интерпретациялау және ғылыми дәлелдерді қамтамасыз ету үшін қажет. Статистика психологиядағы зерттеу әдістерінің негізін құрайды. Мұнда статистиканың психологиялық зерттеулерде қалай қолданылатынына қатысты бірнеше негізгі аспектілерді қарастыруға болады. Психология мен математика арасындағы байланысты зерттеу соңғы жылдары көптеген жаңалықтар мен қызықты нәтижелерді ұсынды. Осы саладағы соңғы зерттеулердің кейбір негізгі бағыттары мен нәтижелері:
1. Ойын теориясы. Стратегиялық шешім қабылдау: Ойын теориясы психологиямен қиылыса отырып, әлеуметтік интеракцияларды, топтық динамиканы және адамдардың стратегиялық шешім қабылдау механизмдерін зерттеу үшін қолданылады. Соңғы зерттеулердің нәтижелері ойын жағдайында психологиялық факторлардың (эмоциялар, мотивация) рөлін көрсетуде.
2. Жасанды интеллект және нейропсихология. Нейрондық желілер: Жасанды интеллект саласында математикалық модельдер мен нейрондық желілер адам ойлау және шешім қабылдау процестерін модельдеу үшін қолданылады. Бұл бағытта жүргізілген зерттеулер адамның когнитивтік механизмдерін түсінуге көмектеседі.
3. Математикалық білім беру. Оқу мен даму: Математиканы оқытудағы психологиялық аспектілер (мысалы, стресстің әсері, мотивация) математикалық білімнің сапасына әсер ететін факторлар ретінде зерттеледі. Соңғы зерттеулер студенттердің математикалық дағдыларын дамыту үшін психологиялық әдістерді интеграциялауды ұсынады.
4. Психологиялық әсерлер. Стресстің математикалық шешім қабылдауға әсері: Психологиялық зерттеулер стресстік жағдайлардың математикалық ойлау мен шешім қабылдауға әсерін зерттеп жатыр. Мұндай зерттеулер стресс деңгейі жоғары адамдардың шешім қабылдау процесіндегі кемшіліктерін анықтауға мүмкіндік береді.
1. Эмоция мен шешім қабылдау
- Эмоциялардың математикалық модельдері: Эмоциялардың шешім қабылдаудағы рөлін тереңірек зерттеу, оның ішінде әртүрлі эмоционалдық жағдайларда адамдардың шешім қабылдау стилдерінің өзгеруін модельдеу.
- Стресс пен психологиялық қысым: Стресстік жағдайларда шешім қабылдау механикаларына әсерін зерттеу, бұл әсіресе бизнес, саясат немесе қаржы салаларында маңызды.
2. Логикалық ойлау мен когнитивтік шектеулер
- Когнитивтік шектеулерді зерттеу: Адамдардың логикалық ойлау қабілеттерінің шектеулерін анықтау және оларды жеңу стратегияларын әзірлеу.
- Логикалық тапсырмаларды орындау: Жеке тұлғалардың логикалық тапсырмаларды шешудегі когнитивтік процестерін терең зерттеу.
3. Ойын теориясы және әлеуметтік динамика
- Стратегиялық ойлау: Ойын теориясының психологиялық аспектілерін, яғни стратегиялық шешімдердіңәлеуметтікинтеракцияларғаәсерінзерттеу.
- Топтық мінез-құлық: Топтық шешім қабылдау процестеріндегі психологиялық факторларды, мысалы, лидерлік және топтық динамика.
4. Математикалық білім беру
- Психологиялық факторлар: Математиканы оқытудағы психологиялық аспектілерді, атап айтқанда, мотивация мен кедергілерді зерттеу.
- Оқу әдістемелері: Студенттердің математикалық дағдыларын дамыту үшін тиімді оқыту әдістерін анықтау.

Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, психология мен математиканың байланысы шешім қабылдау мен логикалық ойлауда маңызды рөл атқарады. Эмоциялар мен когнитивтік механизмдер, математикалық логика мен статистикалық әдістерді пайдалану арқылы адамның шешім қабылдау процесін тереңірек түсінуге мүмкіндік береді.Алдағы зерттеулерде психологиялық тесттер мен математикалық тапсырмалардың арасындағы байланысты тереңірек қарастыру, сондай-ақ шешім қабылдау мен логикалық ойлау процестеріндегі психологиялық факторларды зерттеу қажет. Бұл зерттеулер білім беру, әлеуметтік динамика және адам мінез-құлқының басқа да аспектілерін дамытуға ықпал ете алады. Осылайша, психология мен математиканың интеграциясы, адамдардың ойлау және шешім қабылдау қабілеттерін дамытуда, ғылыми және практикалық салаларда жаңа мүмкіндіктерді ашады

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Құдабаев, Н. (2007). Психология: теория және тәжірибе. Алматы: Ғылым.
(Психологияның теориялық негіздері мен тәжірибелік аспектілері)
2. Тұрғанбек, А. (2013). Логикалық ойлау: Негіздер мен әдістер. Алматы: Арыс.
(Логикалық ойлау мен шешім қабылдау процесі)
3. Асанов, Ә. (2019). Адамның шешім қабылдау процесінде эмоциялардың рөлі. Психология және педагогика,1(2),45-56. (Эмоциялардың шешім қабылдаудағы әсері)

4. Есболов, Н. (2020). Математика пәнін оқытудағы психологиялық аспектілер. Білім және ғылым, 3(1), 30-35.
5. Нұрмолда, М. (2014). Психологияның негіздері. Алматы: Қазақ университеті.
(Психологияның жалпы аспектілері мен қолданылуы)

BORLAND DELPHI БАҒДАРЛАМАСЫНДА СТУДЕНТТЕРГЕ АРНАЛҒАН ИНТЕРАКТИВТІ ТАПСЫРМАЛАР ЖИНАҒЫН ҚҰРАСТЫРУДЫҢ ӘДІСІ

Искакова Лунара Галымжановна
информатика пәнінің оқытушысы,
педагогика және психология білім беру
магистрі. «Ж.Мусин атындағы Көкшетау
жоғары қазақ педагогикалық колледжі»
МКҚК

Аннотация

«Borland Delphi бағдарламасында информатика пәніне арналған интерактивті тест және практикалық жұмыстарды» цифрлық білім беру ресурстары ретінде қолдануға болады. Сонымен қатар, егер автоматты түрде бағасы мен қате жіберген сұрақтары оқушыға көрініп тұратын болса, мұндай жұмыс актуальды деп ойлаймын.

Қазіргі заман талабына байланысты қашықтықтан оқыту барысында оқушыларға онлайн жүйесінде интерактивті тапсырмалар көптеп қолданылады. Интерактивті тапсырмалар жүйесінің өзектілігіне тоқталып өтетін болсақ:
• оқушының дұрыс жауапты көре алмайтындығы;
• оқушының қате белгілеген жауаптарын көре алатындығы.
Қазіргі таңда цифрлық білім беру ресурстары көптеп қолданысқа еніп келеді. Төмендегідей артықшылықтарын атап өтуге болады:
• оқушының дұрыс жауапты көре алмайтындығы;
• оқушының қате белгілеген жауаптарын көре алатындығы;
• оқушының өз бағасын көре алатындығы;
• оқушының жауаптарды тазалап, тест жұмысын қайта бастауға мүмкіндігі.

Borland Delphi бағдарламасында **RadioButton, Button, Label, Panel, GroupBox** сияқты батырмаларды қолдана отырып, практикалық жұмыстар құрастырылды. **Borland Delphi** бағдарламасында **Image, Bitbtn, Button, Label, Panel, Edit** сияқты басқа да батырмаларды қолдана отырып, информатика пәніне арналған практкиалық тапсырмалар жинағы құрастырылды. Бұл жерде тапсырмалар тест турінде жүйелеп құрастырылған. Оқушылар тапсырмаларды орындау арқылы, шыққан жасырын жауаптарды RadioButton батырмаларға белгілейді. Соңында «тексеру», «бағалау» батырмаларын басу арқылы өздерінің жұмыс нәтижелерін көре алады. Практикалық жұмысты аяқтаған соң, оқушылар келесі бөлімге өтуге болады. Ол үшін «Басты бет» батырмасын басамыз. «Басты бет» батырмасы бізді алғашқы бетке шығарады.

Программалау тілдерін қолдана отырып, көптеген цифрлық білім беру ресурстарын құрастыруға болады, мәселен мен таңдап отырған Borland Delphi бағдарламасының осы салада мүмкіндігі өте зор. Бағдарламада Windows-тың стандартты бағдарламаларын, интернет желісіндегі кез-келген интернет беттерін гиперсілтеме арқылы шақыруға, сонымен қатар көптеген тест түрлерін құрастыруға, редактілеуге, оларды форматтауға мүмкіндік бар. Жалпы Borland Delphi бағдарламасының мүмкіндіктері шексіз деп айтқым келеді.

Borland Delphi бағдарламасының интерфейсі қызықты әрі меңгеруге жеңіл деп айтуға болады. Бағдарламаны іске қосқанда бірден жеті терезе ашылады. Негізгілері: форма беті, программалық код терезесі, құрал-саймандар терезесі, оқиғалар терезесі т.б. Жұмысымның мақсаты мен міндеттері: бұл жердегі ең басты мақсат 6-сынып оқушыларының осы тест жүйесі арқылы қаншалықты шапшаң, қаншалықты икемді, тез ұғып алғыш екендерін анықтау болып табылады. Сонымен қатар оқушылар жасаған жұмыстарының нәтижесі ретінде өз бағаларын көре алады. Тест жұмысын қайта жасауға мүмкіндіктері де бар. Ол үшін **«Тазалау»** батырмасы қойылған.

«Тазалау» батырмасының программалық кодында көрсетілген бағаны, жауаптардың қате екендігін білдіретін қызыл түсті өшіру коды жазылған. Ал, **«Тексеру»** батырмасында оқушы тест жұмысын орындап болған соң, осы батырманы басу арқылы, өз жұмысының нәтижесін көру үшін басатын болады. Ең соңғы батырма, ол бағдарламадан шығу.

Бұл жердегі ең басты мақсат 6-сынып оқушыларының осы интерактивті практикалық жұмыстарды орындау барысында оқушылардың қаншалықты шапшаң, қаншалықты икемді, қаншалықты бейімді екендерін анықтау болып табылады. Сонымен қатар оқушылар жасаған жұмыстарының нәтижесі ретінде өз дұрыс жауаптарын көре алады. Ең соңғы батырмалар, олар **«Басты бет», «Шығу». «Басты бет»** батырмасы арқылы ең алғашқы бетке өтеміз.

Жаңашылдығы: Borland Delphi бағдарламасында құрастырылған практикалық жұмыстарының жаңашылдығы, оның тест нәтижесінің қызыл түсті болуы, яғни оқушының өзі жіберген қателіктерін бірден көруі болып табылады. Жауаптар дұрыс болған жағдайда жасыл түске боялады.

Borland Delphi бағдарламасында құрастырылған интерактивті практикалық жұмыстың жаңашылдығы, оның нәтижесінің дұрыс болмаған жағдайда қызыл түсті болуы, яғни оқушының өзі жіберген қателіктерін бірден көруі болып табылады. Ендігі кезекте Borland Delphi бағдарламасында құрастырылған интерактивті тапсырмалар жинағы. Бұл тапсырмалар жинағын ары қарай дамыту мақсатында көптеген тапсырмалар түрлерін қосуға болады. Сонымен қатар, тапсырмалар түрін күрделі етіп өзгерте аламыз. Бұл тапсырмалар мен тест жұмысы 6-сынып оқушылары үшін арналған. Назарларыңызға Borland Delphi бағдарламасында құрастырылған интерактивті тапсырмалар түрін ұсынамын. Интерактивті практикалық жұмыстар титул беттен, автор туралы ақпарат бетінен және тапсырмалардан тұрады. Титул бетінде көріп тұрғандарыңыздай, үш батырма орналасқан. Бірінші батырма арқылы практикалық жұмыстарға өте аламыз, ал екінші батырма арқылы өтетін болсақ, автор туралы ақпаратты көре аламыз, ал үшінші батырма, ол ең соңғы батырма жобадан шығу болып табылады. Жобадан байқамай шығып кететін болсақ, қайта кіріп жұмысты басынан жасауымызға болады. Титул беті. Бұл бетте жұмыстың тақырыбы берілген.

«Тазалау» батырмасының коды, яғни оқушы барлық жауаптарын белгілеп болған соң, өзінің жұмысының дұрыс немесе бұрыс екендігін анықтау мақсатында **«Тексеру»** батырмасын басады, сосын жауапты корген соң **«Тазалау»** батырмасын басса болады. Осылайша программалық код жазудың нәтижесінде бізде дайын тест жұмысы 3-суретте көрсетілгендей болып шығады. Жасалынған жұмыстың нешеуі дұрыс не бұрыс екендігін анықтау үшін k айнымалысын қолданамыз. Айнымалыны программа кодының басында сипаттап кетеміз. Сипатталмаған айнымалы программаның орындалу барысында қате көрсететін болады. k бүтін типті (integer) айнымалы болып табылады. Сонымен қатар, k айнымалысын begin операторлық жақшадан соң, 0-ге теңейміз. Бұл дегеніміз бастапқы мәні 0-ге тең. Программа толық жұмыс жасау үшін келесідей программалық код жазылады:

Қолданылған интернет ресурстары:

1. Википедия интернет-ресурсы «Свободная энциклопедия»: https://ru.wikipedia.org/wiki/Delphi
2. Информатика Кадыркулов Р.
3. Информатика Салгараева Г., Базаева Ж., Маханова А.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ВАЛЮТА БАҒАМЫН БОЛЖАУ ҮШІН НЕЙРОНДЫҚ ЖЕЛІ МОДЕЛІН ҚҰРУ

Садвакасова Сания Уаликызы
информатика пәнінің оқытушысы,
жаратылыстану ғылымының магистрі.
«Ж.Мусин атындағы Көкшетау жоғары
қазақ педагогикалық колледжі» МКҚК

Аннотация

Бұл жұмыс нарықтық уақыт қатарын экстраполяциялау моделін әзірлейді. Модель доллардың теңгеге қатысты бағамын жақын болашақта болжау үшін қолданылады. Болжаудың бастапқы материалы болып негізгі әлемдік валюталардың айырбас бағамы, энергия көздерінің бағасы, түсті металдар мен шикізат бағасы, өткен үлкен кезеңдегі негізгі қаржылық көрсеткіштердің өзгеру динамикасы табылады. Болжау құралы модификацияланған көпқабатты перцептрон болып табылады.

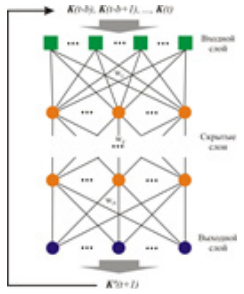
Дүниежүзілік валюталардың тұрақты валютаға қатысты бағамы, энергетикалық ресурстар мен шикізат бағасы, түсті және бағалы металдар бағасы, қаржылық индекстер және т.б. стохастикалық компоненті бар уақыт қатарларының үлгілері болып табылады. Егер сіз бұл деректерді жеткілікті ұзақ уақыт ішінде қарасаңыз, күрт көтерілу және төмендеу кезеңдерін, сондай-ақ салыстырмалы тұрақтылық кезеңдерін байқайсыз. Уақыттың дамуы хаос, одан кейін көтерілу мен құлдырау, тұрақтылық кезеңдері сияқты әсер қалдырады. Егер біз тек бір валютаға арналған деректерді немесе жеке шикізатқа арналған деректерді қарастырсақ, бұл ішінара дұрыс. Екінші жағынан, әлемдік қаржы жүйесінде кездейсоқтық үлесі шамалы. Жаһандық қаржы жүйесі жасырын болса да, өте нақты заңдарға сәйкес жұмыс істейді. Шикізат бағасы әлемдік қаржылық индекстерге әсер етеді. Индекстер валюта бағамдарына әсер етеді. Валюта бағамы шикізат бағасын анықтайды. Бүкіл қаржы жүйесі кері байланысы бар күрделі бірлік ретінде және өзінің ішкі заңдарына сәйкес жұмыс істейді. Мұндай жүйенің стохастикалық компоненті бар. Алайда, егер ішкі байланыстарды анықтау және анықтау және жасырын ішкі заңдылықтарды түсіну мүмкін болса, онда уақыттық қатарлардың дамуын бірнеше күн бойы, мүмкін болашақта апталарда болжауға болады. Дүниежүзілік экономикалық жүйенің қызмет ету заңдылықтарын неғұрлым нақты түсінген сайын, болжамдар соғұрлым нақты болады.

Деректердің уақыттық қатарының дамуын болжау және оның ең болмағанда бірнеше кейінгі мүшелерін болжауға әрекет жасау маңызды ғылыми-техникалық мәселе болып табылады. Оны шешу үшін әртүрлі математикалық әдістер мен алгоритмдер қолданылады. Мысалы, регрессиялық талдау [6], экстраполяция, сызықтық және сызықты емес параметрлік әдістер, қайталанатын нейрондық желілер [7] және т.б. Дегенмен, математикалық талдау және деректер арасындағы байланыстарды анықтау, математикалық модельдерді құру және оларды талдау бүкіл жүйенің орасан зор күрделілігіне және бастапқы деректердің үлкен көлеміне байланысты үлкен қиындықтарға тап болады. Мұндай жағдайда үлгілерді іздеуді автоматтандыру және уақыт қатарларының мәндерін автоматты түрде болжау әдістері үлкен маңызға ие болады. Әдебиеттерде нейрондық желіні оқытуды қолдана отырып, бұл мәселені шешу әрекеттерін табуға болады [2, 4, 5]. Нейрондық желінің дұрыс архитектурасы және жылдам оқыту алгоритмдері кіріс деректер арасындағы ішкі байланыстарды анықтауға және желіні экстраполяция мен болжау үшін осы қосылымдарды пайдалануға үйретуге мүмкіндік береді. Бұл мәселенің толық шешімі жоқ. Мақалада теңге бағамына қатысты доллар бағамын талдау және болжау үшін кері бағыттағы нейрондық желіні қолданамыз. Нейрондық желіні кері таралу алгоритмін жеткілікті үлкен уақыт кезеңі ішінде жаһандық және қазақстандық қаржылық көрсеткіштердің үлкен дерекқорын пайдалана отырып [8]. Мүмкіндігінше көп корреляцияны анықтау және дәлірек болжам жасау үшін біз тек доллар-теңге бағамы туралы деректерді ғана емес, сонымен қатар энергетикалық ресурстар мен шикізатқа әлемдік бағалар туралы деректерді, негізгі әлемдік валюта бағамдарының ауытқуы туралы деректерді пайдаланамыз. валюталар және қаржылық индекстердің ауытқуы туралы мәліметтер. Уақытша корреляцияларды анықтау үшін нейрондық желіні жаттықтыру кезінде уақыт терезесі техникасын қолданамыз. 2000 жылғы 1 қаңтардан 2018 жылғы 17 қаңтарға дейінгі кезеңге доллар/теңге бағамының үлгісі бар. Сондай-ақ басқа әлемдік валюталардың бағамдарының үлгілері, энергия ресурстары мен шикізаттың әлемдік

бағасы және сол кезеңдегі әлемдік қаржылық индекстердің мәндері бар. Осы деректерге сүйене отырып, доллардың теңгедегі құнына бірнеше күнге дейінгі мерзімге болжам жасау қажет. Нейрондық желінің архитектурасын құру Кез келген функцияны көп қабатты нейрондық желі арқылы кез келген берілген дәлдікпен жақындатуға болады. Біз өз жұмысымызда шамамен функцияны F˜ нейрондық желімен ауыстырамыз және

$$\tilde{F}_1 \to \tilde{F}_2 \to \tilde{F}_3 \to \cdots \to \tilde{F}_M$$

Нейрондық желінің жалпы архитектурасы суретте көрсетілген. 1.

Сурет 1. Жақын болашақта доллар бағамын болжауға арналған нейрондық желінің жалпы архитектурасы

Нейрондық желі бір кіріс деңгейінен, бірнеше жасырын қабаттардан және бір шығыс деңгейінен тұрады. Кіріс қабатындағы нейрондардың саны болжау үшін пайдаланылатын параметрлердің санына Nжәне жылжымалы уақыт терезесінің еніне байланысты b+1. Шығу нейрондарының саны болжамды параметрлердің санына тең N. Жасырын қабаттардың саны мен әрбір жасырын қабаттағы нейрондардың саны әртүрлі болуы мүмкін. Бұл сандар модельдің бос параметрлері болып табылады.

Қолданылған интернет ресурстары:
1. Татянкин В.М. Көпқабатты нейрондық желінің оңтайлы архитектурасын қалыптастыру алгоритмі / В.М. Татянкин // Ғылымдағы жаңа сөз: даму болашағы: II Халықаралық материалдары . ғылыми – практикалық conf . (Чебоксары, 30 желтоқсан 2014 ж.) / Редакциялық топ : О.Н. Широков және басқалары - Чебоксары:
2. Татянкин В.М. Уақыт қатарларын болжауда көпқабатты нейрондық желілерді пайдалану / В.М. Татянкин // Ғылым мен білім беруді дамытудың басым бағыттары: III Халықаралық материалдары . ғылыми – практикалық conf . (Чебоксары, 4 желтоқсан 2014 ж.) / Редакциялық топ : О.Н. Широков және т.б. – Чебоксары: ОЖЖ « Интерактивті плюс», 2014. – 195–197 б. (https:// interactive-plus.ru/ru/article/5262/discussion_platform)
3. Татянкин В.М. Өзгертілген қатені кері тарату алгоритмі / В.М. Татянкин // Ғылым мен білім беруді дамытудың басым бағыттары: III Халықаралық материалдары . ғылыми – практикалық conf . (Чебоксары, 04 желтоқсан 2014 ж.) / Редакциялық топ : О.Н. Широков [және басқалар]. – Чебоксары: ОЖЖ « Интерактивті плюс», 2014. – №3 (3). – 197–198 беттер. (https://in-teractive-plus.ru/ru/article/5263/discussion_platform)

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ФИЗИКАЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІ ҚОЛДАНА ОТЫРЫП,БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ФИЗИКАҒА ДЕГЕН ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН ОЯТУ

Сулейменова Диляра Аблайхановна
«Ж.Мусин атындағы Көкшетау жоғары қазақ педагогикалық коледжі» МКҚК физика пәнінің оқытушысы

Аңдатпа. Физика пәні – табиғаттың заңдылықтарын түсіндіретін ғылым ретінде адам баласының өмірінде ерекше орын алады. Физиканы оқыту барысында теория мен практиканың өзара байланысы маңызды рөл атқарады. Қазіргі білім беру жүйесінде оқушылардың физикаға деген қызығушылығын арттыруда есептер шешудің маңызы зор. Бұл мақалада физикалық есептерді шешудің білім алушылардың қызығушылығын оятудағы рөлі қарастырылады, сондай-ақ есептерді тиімді шешу тәсілдері мен әдістері ұсынылады
Түйінді сөздер: сапалы білім, әдіс-тәсілдер, жаңашылдық.

Сулейменова Диляра Аблайхановна

1. Физика және оның маңызы

Физика ғылымы адамның табиғатқа, қоршаған ортаға, оның заңдылықтарына деген қызығушылығын оятатын пәндердің бірі болып табылады. Бала кезден-ақ қоршаған дүниенің қалай жұмыс істейтінін білуге деген ұмтылыс адамды зерттеу мен тәжірибеге итермелейді. Физика арқылы біз әлемнің ішкі құрылымын, оның түрлі құбылыстарын және энергия мен заттың өзара әрекеттесуін түсінеміз. Бірақ көптеген оқушылар үшін физика күрделі, абстрактылы пән болып көрінуі мүмкін, өйткені ол тек теориялық түсініктер мен формулаларға негізделген. Сондықтан, физика пәнін оқытуда теорияны тәжірибемен ұштастырып, есептер мен практикалық тапсырмалар арқылы пәннің маңыздылығын көрсету керек.

2. Физикалық есептер: оқытудың негізі

Физикалық есептер — физика ғылымының маңызды құралы. Олар тек теориялық білімді қолдануға ғана емес, сондай-ақ шығармашылық ойлау мен аналитикалық дағдыларды дамытуға мүмкіндік береді. Есептерді шешу барысында оқушылар физикадағы негізгі заңдарды практикада қолдануды үйренеді, сондай-ақ олардың нақты өмірмен байланысын түсінеді.

Физикалық есептердің түрлері:

- Теориялық есептер: Формулаларды қолдану арқылы есептеулер жүргізу.
- Эксперименттік есептер: Физикалық құбылыстарды нақты зерттеу және оларды практикалық тұрғыда түсіндіру.
- Күнделікті өмірге қатысты есептер: Оқушыларды қоршаған ортаның физикалық заңдылықтарымен таныстыру, мысалы, автокөліктің жылдамдығын анықтау, ғарышқа ұшатын ракета қозғалысының заңдарын зерттеу.

Есептерді шешу барысында физикаға деген қызығушылық артады, себебі оқушылар физикалық заңдардың өз өмірлерінде қалай жұмыс істейтінін түсіне бастайды. Мысалы, жарықтың сынуы, жылу өткізгіштігі немесе жылдамдықтың өзгеруі сияқты күнделікті өмірде кездесетін құбылыстарды түсіндіретін есептер шешу арқылы, оқушылар физиканы тек пән ретінде ғана емес, сонымен қатар олардың күнделікті өміріне әсер ететін маңызды ғылым ретінде бағалайды.

3. Физикаға деген қызығушылықты арттыру үшін тиімді әдістер

Физикалық есептерді шешу қызықты әрі тартымды болуы үшін әр түрлі әдістер мен тәсілдерді қолдануға болады. Олардың кейбіреулерін қарастырайық:

3.1. Практикалық тапсырмалар мен жобалар

Оқушыларды физикалық есептерді шешуге қызықтырудың ең тиімді тәсілдерінің бірі — практикалық тапсырмалар мен жобаларды енгізу. Мысалы, “Автокөлік қандай жолмен жүрсе, тоқтау үшін қанша уақыт қажет?” немесе “Суық ауа температурасы кезінде, денемізде қандай өзгерістер болады?” деген сияқты күнделікті өмірден алынған тапсырмалар оқушылардың физикаға деген қызығушылығын оятады. Практикалық тапсырмалар оқушыларды тек формулаларды қолданып есеп шығаруға емес, құбылыстарды түсінуге, оларды талдауға және болжауға бағыттайды.

3.2. Ойындар мен викториналар

Физика пәнін ойын арқылы оқыту әдісі де үлкен қызығушылық тудырады. Мысалы, физикалық викториналар мен жауапты ойындар арқылы оқушылар физика туралы теориялық білімдерін

тексеріп, сол арқылы өздерін қызықтырған сұрақтарға жауап табады. Мұндай тәсіл физика заңдарының практикалық қолданылуын оңай әрі қызықты түсінуге мүмкіндік береді.

3.3. Анимация мен бейнемазмұндар

Физикалық құбылыстарды визуализациялау үшін әр түрлі анимациялар мен бейнемазмұндар пайдалануға болады. Мысалы, толқындардың таралуы, гравитация немесе электр өрісі туралы бейнемазмұндар оқушылардың түсінуін жеңілдетеді. Құбылыстарды көрнекі түрде көрсету физиканы абстрактілі ғылымнан нақты және түсінікті пәнге айналдырады.

4. Физикалық есептердің білім алушыларға тигізетін әсері

Физикалық есептерді шешу барысында оқушылардың танымдық белсенділігі артады. Олар тек есеп шығаруды ғана емес, сондай-ақ физикалық заңдылықтарды зерттеуді және табиғаттың әртүрлі құбылыстарын түсінуді үйренеді. Қызықты есептер мен тәжірибелер оқушыларды логикалық ойлау дағдыларын дамытуға, сын тұрғысынан ойлауға үйретеді. Физикаға қызығушылық оянып, пәнге деген жағымды көзқарас қалыптасады. Бұдан басқа, есептерді шешу барысында оқушылардың аналитикалық қабілеттері, шығармашылық ойлау мен өзіндік ізденіс дағдылары дамиды. Осылайша, физика пәні тек теориялық біліммен шектеліп қана қоймай, оқушылардың болашақта ғылыми-зерттеу жұмыстарына деген ынтасын арттырады.

Қорытынды

Физика пәні -тек формулалар мен теорияларды түсінуден тұратын ғылым емес, ол оқушылардың табиғат пен қоршаған әлемді түсінуге деген ынтасын оятатын пән. Физикалық есептерді шешу арқылы білім алушылар тек есеп шығарып қоймай, табиғаттың қалай жұмыс істейтінін терең түсінеді. Қызықты және өзекті есептер оқушылардың ой-өрісін кеңейтіп, физикаға деген қызығушылықты арттыруға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, физикалық заңдардың нақты өмірмен байланысын көрсете отырып, оқушылардың пәнге деген сүйіспеншілігін қалыптастыруда есептер шешудің маңызды рөлі зор.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Мамыров А.Ә., Әбілқасымов А.Қ. «Физика негіздері». – Алматы: Республикалық баспа, 2008.
2. Әбілқасымов А.Қ., Жақыпов Қ.Қ. «Жоғары мектепте физиканы оқыту әдістемесі». – Алматы: Қазақ университеті, 2015.
3. Бірмағамбетов А. «Физика: Жоғары оқу орындары үшін оқу құралы». – Алматы: «Білім» баспасы, 2017.
4. Физика: Күнделікті өмірдегі ғылым. – Алматы: «Өнер» баспасы, 2020.
5. Вигнер Э. «Физика туралы көзқарастар». – М.: Наука, 1979.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

МАТЕМАТИКАЛЫҚ АМАЛДАРДЫ ОРЫНДАУ ЛОГИКАЛЫҚ ЕСЕП

Анесова Динара Кенжегалиева
Жаңажол жалпы білім беретін орта мектебінің бастауыш сынып мұғалімі

Бастауыш сынып оқушылары ойларының логикалық дамуының негізгі кезеңі.Өйткені балардың дәл осы кезеңде ойлауы абстрактілі ойлауға қарац дамиды.Бастауыш сыныпта оқушылардың бірте-бірте ой-өрісі қалыптасып және заттарды тиісті ұғымдарға жатқызып ойын дәлелдеуді үйрене бастайды. Логикалық математика мектептің бастауыш сатысындағы 1 сынып оқушыларына арналған.

Пән бағдарламасының құрылымдық қырлары 1 сыныптарға арналған «Математика» пәні бойынша білім беру стандартында көрсетілген жүйе бойынша жасалады.Оқушының шығармашылық шеберлігін бірден дамыту мүмкін емес. Сол себептен танымдық тапсырмалар арқылы, оқушының интелектуалды және шығармашылық қабілеттерін қалыптастырып, бір жүйеге келтіру қажет. Логикалық математикаоқушының абстрактілі ойлау деңгейі дәстүрден тыс және әртүрлі қызықты тапсырмаларды орындауға қажет логикалық пайымдаулар құру, ой қорытуды жүргізе алуға мүмкіндік береді.

Пәнаралық байланыс: бейнелеу өнері, еңбекке баулу, ән-күй, ана тілі , қазақ тілі, дүниетану

Күтілетін нәтиже: Жеке тұлғаның шығармашылы мол, жан-жағты дамыған, интелектуалдық деңгейі жоғары, мектебінің дәрежесін көтеретін дарынды тұлға қалыптастыру

Таңдау курсын меңгеру жолдары: интерактивті тақтамен,жұмыс ақпарат құралдармен, электронды оқулық,графикалық жұмыс,шығармашылық жұмыс,суреттермен жұмыс,арифметикалық ойынд ар,іздену,зерттеу,бақылау,дидактикалық ойындар, үлестірмелі карточкалар,кестелер,сызбалар.

Логикалық математика таңдау курсы бойынша оқушы кеңістігін айырықша бөледі:

1. 1 сыныпқа тапсырма аз беріледі, себебі бұл жастағы баланың жылдамдығы төмен, оқылған тапсырманың мәнін түсіну үшін оған уақыт қажет.
2. 1 –сыныпта сабаққа 35-минут уақыт бөлінеді.
3. Тапсырманы негізінен мұғалім береді.
4. Ауызша тапсырмалар мен ойындардың көлемдері белгіленуі керек.
5. Сыныпта орындар үлгермеген тапсырмалардың барлығын беруге болмайды.
6. Екінші жарты жылда үй тапсырмасын әр оқушыға деңгейіне қарай жеке беруге болады.
7. Әр тоқсанның бір сабағы турнир,сайыс,олимпиада түрінде болуы керек. Тапсырмалар оңай шешілетін қызық болуы керек.

Логикалық математика бағдарламасының 1 сынып бойынша жіктелуі барлығы 34 сағат,аптасына 1-сағат.Берілген тапсырмалар балалардың жаас ерекшелігіне негізделіп құрылған. Сабақтың басында көңілді жаттығулар өткізіп,сонан соң жинақтағы тапсырмаларды пайдалана отырып математикалық басқатырғыштар орындалып, әрі қарай көру немесе есту диктанттары жаздырылады. Сабақ жоспарын мұғаілм 0 қалауынша құра алады.

Оқу материалдары төмендегідей бес тараудан тұрады:

I. Геометриялық мазмұндағы жіне кеңістік ұғымы
II. Сандық заңдылықтарды анықтау
III. Жиынтық амалдар
IY. Сандық ребустар мен есептеулер
Y.Қызықты есептеулер

I. «Геометриялық мазмұндағы және кеңістік ұғым» тарауында оқушы суретте көрсетілген фигураларды бояп,анықтайды. Суретте не керек деп түстерді білдіреді.. Сызық бойынша фигураларды жаңа торкөздерге орналастыру, түсін өзгертіп, қарындашпен бояп үйренеді. Заттарды қоршап үйренеді. Заттарды қоршап шығып,ажыратады. Кестені қарап шығып, тапсырманы түрлі түсті қарындашпен бояп.келесі сурет қандай екенін және барлық суреттер бірдей болуы шарт екенін анықтап бояп ,келесі сурет андай екенін және барлық суреттер бірдей болуы шарт екенін анықтап бояп. Кеңістік ұғым пайда болады.

II. «Сандық заңдылықтарды анықтау» тарауында оқушы сандарды өсу ретінде қарай біріктіріп сызу, қатарында қандай сандар жоқ? Суретті бояу, түсіндіру. Қалып қойған сандарды жазу. Не жетпейді? Сандарды кему ретіне қарай біріктіріп сызып , сандар қатарын толықтыру. Қатардағы жетпей тұрған фигураларды салып,суретті аяқтау. Орналасу заңдылықтарын анықтау. Жетпей тұрған заттардың суретін салып, заңдылықты табуға баулу.

III. «Жиынтық амалдар»

Жан-жануарлар бейнеленген суреттерден басқаларын бояп шығу. Суреттегі артық затты,фигураны тауып,оны сызу неге артық екендігін түсіндіру.Фигураларды үш топқа бөлу және әр топқа жататын фигуралады шаршыларға бөліп салу.

IY. «Сандық ребустар мен есептеулер»

Бұл тарауда мысалы әр ағашта 6 алма мен 5 алмұрттың болуы тиіс. Сонда неше алмұрт пен алманың суретін салуы қажет. Торкөзге сәйкес санды таңдап, сөзді оқиды. Сөзжұмбақтардың шешуін табады.

Ү. «Қызықты есептеулер»

Білімділк пен тапқырлықты шыңдауға арналған әртүрлі арифметикалық ойындардан құралады. Абстрактілі ойлау деңгейәне байланысты жұмбақтар,қызықты есептер, өлең түрінде берілген шығармалар беріледі.

Пайдаланған әдибиеттер:

Шибасов, Л.П. Математика тарихы: 050201.65 - математика мамандығы бойынша оқитын университет студенттеріне арналған оқу құралы / Л.П. Шибасов, З.Ф. Шибасова. - 2-ші басылым, құраст. - Мәскеу: Белгі, 2015. - 375 б.

2. Просветов, Г.И. Математика тарихы [Мәтін]: оқу-әдістемелік құрал / Г.И. Просветов. - 2-ші басылым, қосымша. - Мәскеу: Альфа-Пресс, 2015. - 200 б.

5.2 Қосымша әдебиеттер:

1. Бурбаки, Н. Математика тарихындағы очерктер / Н. Бурбаки. - 4-ші басылым, - Мәскеу: ЛКИ баспасы, 2010. -296 б.

2. Математиканың ежелгі дәуірден 19 ғасырдың басына дейінгі тарихы: 3 томдық - Мәскеу: Ғылым. Т. 1: Ежелгі дәуірден қазіргі заманның басына дейін. - 1970. - 351 б.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

«АНА ТІЛІ АБЗАЛ ТІЛ»

Бирмагамбетова Мадия Сактагановна
Жаңажол жалпы білім беретін орта мектебінің бастауыш сынып мұғалімі

Ана тілі халық болып жасалғаннан бері жан дүниесінің айнасы,өсіп-өніп, түрлене беретін, мәңгі құламайтын бәйтерегі.
Жүсіпбек Аймауытов

Тіл-ұлттың ұлт болып қалыптасуында шешуші рөл атқарады. Тіл жай ғана сөз емес, өмірдің талай сыны мен соқпағынан өткен, заман талабына сай өрістей түскен толыққанды ақиқат десек, қателесе қоймаспыз. Талай ақынның қыл қаламынан жыр төгілткен, осы тілде қаншама қайнар күш бар дерсің-ау?! Өзің дүние есігін ашқан сәттен бастап-ақ, шама шарқыңа қарап шүлдірлеуден бастайсың. Ол саған ана сүтімен, әкенің қанымен беріледі. Керемет алпауыт күштің иесі боласың. Тіл тас жарады, тас жармаса, бас жарады.

Әр халықтың өз ана тілі бар. Тіл – жеке адам ойлап тапқан туынды емес, ол барша ұлтқа ортақ, соның төл перзенті. Сол халықтың мәдени әлеуметтік өмірінде өзіндік мәні бар киелі ұғым. Тіл – атадан балаға мирас болып қалып отыратын баға жетпес мұра. Тілдің адам өмірі үшін мәні айырықша. Оның бітпесті бітіретін, жетпесті жеткізетін, үзілгенді жалғайтын мүмкіндігі бар. Бір ауыз опық жегізіп, өмір бойы өзегіңді өртесе, бір ауыз орынды айтылған сөз жадыңда жатталып, бақытқа жеткізеді.

Тіл – ұлттың жаны. Расында қазақ халқының басына талай қиын нәубет, зұлматтың, қайғылы күндердің болғаны тарихтан белгілі. Сондай ауыр сәттерде, сын сағаттарда атамекен қонысын тастап босқан халықтың өзімен бірге алып жүрген байлығы – ана сүтімен санасына дарыған ана тілі ғана. Ақиық ақын Қадыр Мырза Әлі

Ана тілің — арың бұл,
Ұятың боп, тұр бетте,
Өзге тілдің бәрін біл,
Өз тіліңді құрметте! – деп жырлағандай, рухани қайта түлеу ана тілсіз мүмкін емес. Ұлы ағартушы, мемлекет және қоғам қайраткері Ахмет Байтұрсынов атамыздың «Сөзі жоғалған жұрттың өзі де жоғалады» деген сөзі де – соның бір айғағы . Өйткені, тіл ұлттың бар құндылығын тасымалдаушы құрал.

Қарапайым күнделікті қарым-қатынаста бір-бірімізбен қазақша сөйлеспейміз. Отбасы дастарқан басында бір тілде сөйлемейінше және бір шаңырақ астында мұсылманшылық жоралғысы бірдей болмайынша, мемлекеттік деңгейде руханият мәселесінің шешімін табу қиын. Отбасы — шағын мемлекет деген осы.

Елбасы «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты мақаласының «Ұлттық сана» бөлімінде: «Жаңғыру атаулы бұрынғыдай тарихи тәжірибе мен ұлттық дәстүрлерге шекеден қарамауға тиіс. Керісінше, заман сынынан сүрінбей өткен озық дәстүрлерді табысты жаңғырудың маңызды алғышарттарына айналдыра білу қажет.

Әрбір мемлекеттің жарқын болашағы оның тілінде. Қазақтың көрнекті жазушысы Ғ.Мүсірепов бір сөзінде: «Тілін білмеген, түбін білмейді. Ондай адам күлдіремін деп күйдіреді, сүйсіндіремін деп сүріндіреді, білдіремін деп бүлдіреді, қуантамын деп қуартады, келтіремін деп кетіреді, жұбатамын деп жылатады» деген өсиет қалдырған . Егер ұлылардың бізге қалдырған осындай өсиеттерін ұғынған мемлекетті жарқын болашақ күтуде. Кез келген ұлт кеудесінде жаны барда өз тілінің жойылып кетуіне жол бермейді. Тіл барлық ұлттың ұлт болып қалыптасуында сенімді тұғыр мен кепілдің көрсеткіші.

Мемлекеттік тілді дамыту барысында үкімет тарапынан көптеген іс-шаралар жасалып жатыр. Жастар, басқа ұлт өкілдері арасында қазақ тілін уағыздау БАҚ, теледидарда кеңінен өріс алуда. Қазақ тіліне деген қызығушылық күн санап артып келеді.

Бұл ретте, асыл қазынамыз тілімізді тиімді сақтаудың жолы-отбасында ана тілінде сөйлеп, өз ойымызды сол тілде жеткізіп, қуаныш пен реңішімізді, ізгі тілектерімізді, асыл армандарымызды, дүние, қазақ елі туралы, жетістіктеріміз бен жеңістеріміз туралы ойларымызды осы тілде бөлісіп, келешекке деген жоспарды қазақ тілінде жоспарлап, тілдің туын биікке көтерсек, нұр үстіне нұр болары, хақ. Тілге қатысты ойыңды ақ қағазға түсірген сайын, оның құдыреті мен сиқырлығына таң қаласың. Осы тілде сөйлегенің үшін бойыңа бақыт сезімі ұялайтыны, сөзсіз. Әрине, мақтамамын, мақтан тұтамын. Ол үшін күюге де, жануға да дайынсың. Шынымен, тіл адам бойындағы асыл мұра.

Қорытындылай келсек, заманауи мәдениет халқымыздың рухани жаңғыру және мәдени өмірін түбегейлі өзгертуде. Еліміздің жаһанда гүлденген мемлекетке айналуы, әлемдегі елу елдің қатарына кіру осы мәдениеттімізге байланысты екенін ұмытпауымыз керек. Қалай дегенімен де қазақ халқының, еліміздің, жеріміздің және тарихы мол мәдениеттіміздің өзіне сай болмысын сақтап, ата-баба мұрағат еткен жалынды өшірмеу тек біз бен сіздің қолымызда.

Мақаламды Қадыр Мырза Әлидің бір сөзімен аяқтағым келіп тұр: «Ұлт болудың бір емес, бірнеше шарты бар. Соның ең басты және ең негізгі шарты – ұлттық тіл».

Пайдаланған әдебиеттер:
1. Мемлекет басшысының «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты мақаласы.
2. Абай Құнанбаев үшінші қара сөзі.
3. Қазақтың ұлы жазушылары мен ақындарының тілге қатысты қанатты сөздері мен өлеңдерінен үзінді.

МЕКТЕПАЛДЫ ДАЯРЛЫҚ ТОБЫ БАЛАЛАРЫН ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТІН ДАМЫТА ОТЫРЫП, ТІЛДЕРІН ДАМЫТУ

Ермаганбетова Алия Иденбаевна
№74 ЖББОМ –нің мектепалды даярлық тобының тәрбиеші

Даялық сыныпта бала ең алдымен айналасындағы басқа балалармен қарым-қатынас жасауды, әдептіліктің алғашқы ережелерін үйренеді. Адамгершілік құндылықтарды түсіне бастайды, өз-өзіне қызмет жасауды меңгереді. Партада отыру, берілген тапсырмаларды мұқият орындау, өз іс-әрекетіне жауапкершілік дағдылары дамиды. Әріптерді танып, буындап оқуды меңгереді. Балалар бірінші сыныпта жақсы оқып кетуі үшін, мектепалды даярлық сыныптың орны ерекше.

Жыл бойы өткізілетін мерекелік ертеңгіліктер әр баланың өнерін көрсетіп, жұлдызын жағады, баланың бойында эстетикалық сезімдері, шығармашылық қабілеттері дамиды.Отбасылық спорт сайысы, «Анашым-мақтанышым», «Жігіт сұлтаны», «Бүлдіршін ару» сайыстары балаларға нағыз мереке сыйлайды.

Даярлық сыныпта тәрбиеленген балалар өз отаны мен туған өлкесіне деген сүйіспеншілікте, мемлекеттік рәміздерге құрметпен қарайтын, қоршаған орта, отбасы, түрлі ұлт өкілдеріне адамгершілік қарым-қатынаста болады. Бала қабілетінің ашылуы үшін тәрбиеші жаңашыл, білімді, өз ісінің шебері болуы керек десек,сәбиді жоғары деңгейдегі білім мен адамгершілікке баулитын тәрбиешінің бойында барлық асыл қасиеттердің табылуы тиіс. Мектепалды даярлық сыныпбалалардың қабілетін дамыта отырып , өзіндік дамуға даяр, өзін таныта алатын және өзі үшін де, қоғам үшін де бар мүмкіндігін пайдаланатын шығармашыл, құзіретті тұлғаны тәрбиелейді. Ойынның сабақ барысында басты мақсаты – білім беруді ойынмен ұштастыру. Баланың ойынға белсенді түрде қатысуы оның ұжымдағы басқа да әрекеттерін айқындайды. Ойын бір қарағанда қарапайым құбылыс не әрекет сияқты болғанымен, ол ұжымдық әрекет. Ойын арқылы оқушы неге үйренеді?

- *Қисынды ой-қабілетін дамытады*
- *Өздігінен жұмыс істеуге үйренеді*
- *Сөздік қоры баийды, тілі дамиды*
- *Зейіні қалыптасады*
- *Байқампаздығы артады*
- *Өзара сыйластыққа үйретеді*
- *Ойынның ережесін бұзбау, яғни, тәртіптілікке баулиды*
- *Бір-біріне деген оқушы сенімі артады достыққа, ынтымақтастыққа баулиды*

Пайдаланған әдибеттер :
1.Қазақ халық ертегілері сериясының кітаптары («Фолиант» баспасы);
2. 1100 қызықты деректер сериясының кітаптары («Аруна» баспасы);
3. Классикалық хикаяттар сериясының кітаптары («Фолиант» баспасы);
4. Динозаврлар энциклопедиясы

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

МЕКТЕПАЛДЫ ДАЯРЛЫҚ ТОПТАРЫНДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ

Жанбирбаева Жанилсин Сагиджановна
Ақтөбе облысы, Мұғалжар ауданы, №3
Ембі қалалық жалпы білім беретін орта
мектебінің мектепалды даярлық сынып
мұғалімі

Білім берудің ұлттық моделіне көшкен қазіргі мектепке ойшыл, зерттеуші, тәжірибелік қызметте педагогикалық үйлестіруді шебер меңгерген іскер мұғалім қажет екендігі аз айтылып жүрген жоқ. Қазіргі уақыттағы білім беру қызметкерлерінің алдында тұрған басты мақсат – еліміздегі білім беруде халықаралық деңгейге көтеру және білім сапасын көтеру, жеке тұлғаны қалыптастыру, қоғам қажеттілігін өтеу, оны әлемдік білім кеңістігіне кіріктіру болмақ. Біріккен Ұлттар Ұйымының шешімімен «XXI ғасыр- ақпараттандыру ғасыры» деп аталады.Заман талабына сай көштен қалмай қазіргі таңда педагогтан өз пәнінің терең білгірі ғана болу емес, теориялық, нормативтік – құқықтық, психологиялық – педагогикалық, дидактикалық әдістемелік тұрғыдан сауатты және ақпараттық компьютерлік технология құралдарының мүмкіндіктерін жан – жақты игерген ақпараттық құзырлығы қалыптасқан маман болуын талап етуде.

Бүгінгі басты мәселеміз – білім сапасы десек, осы білім сапасын арттырудың тиімді жолы – білім беру жүйесінде түрлі ақпараттық технологияларды қолдану. Келешек қоғамымыздың мүшелері – жастардың бойында ақпараттық мәдениетті қалыптастыру қоғамның алдында тұрған ең басты міндет.

«Технология» гректің «teche» - өнер, шеберлік және «logos» - ғылым деген сөзінен шыққан, яғни «шеберлік туралы ғылым» деген мағнаны білдіреді. Оқыту технологиясы мен әдістеме ғылымы бір-бірімен тығыз байланысты. Әдістеме ғылымы «Нені оқыту керек?», «Не үшін оқыту керек?», «Қалай оқыту керек?» деген сұрақтарға жауап іздесе, оқыту технологиясы «Қалай нәтижелі оқытуға болады?» деген мәселенің шешімін іздейді. Олардың мақсаты бір, яғни, оқытудың тиімді жолдарын қарастыру. Оқытудың тиімді жолдары оқытудың әр түрлі әдістері арқылы анықталады.

Жаңа ақпараттық технологиялар дегеніміз – білім беру ісінде ақпараттарды даярлап, оны білім алушыға беру процесі. Бұл процесті іске асырудың негізгі құралы компьютер болып табылады, сол себепті қазіргі мектепке шығармашылық ізденіс қабілеті дамыған, жаңа педагогикалық технологияларды жете меңгерген, мамандық шеберлігі қалыптасқан, жаңа ақпараттық технологиялардың тілін білетін мұғалім қажет.Енді, осы ақпараттық технологияларды жүзеге асырудағы жұмыс түрлеріне тоқталып өтейік:

Ақпараттық технологиялардың бірі — интерактивтік тақта, мультимедиялық және он-лайн сабақтары. Өзім қызмет жасайтын мектепте де жаңа ақпараттық технологияларды қолдану кеңінен қарастырылған. Мектеп кабинеттерінде интерактивтік тақта орнатылған. Сондықтан бұл тақтамен әр сабақты қызықты өткізуді ойластырып, жоспарлаймын, себебі қолда бар мүмкіндіктерді пайдалану арқылы оқушыларды жаңа заман технологиясымен жұмыс жасауға үйретеміз.Қорыта айтқанда, жаңа ақпараттық технологияларды сабақта қолдану келесі нәтижелерге жеткізеді:

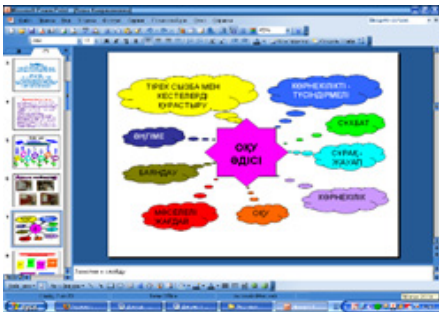
1. Оқушыларға еркін ойлауға мүмкіндік береді;
2. Тіл байлығын дамытады;
3. Өз ойын жеткізуге, жан-жақты ізденуге үйретеді;
4. Шығармашылық белсенділігін арттырып, ұжымда бірігіп жұмыс істеуге тәрбиелейді.
5. Өз бетімен білім алатын, ақпараттық технологияларды жақсы меңгерген, білімді жеке тұлғаны қалыптастырады.

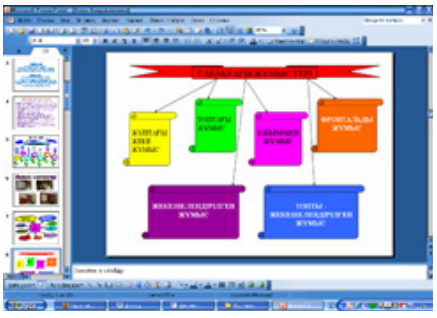
Ақпараттық-коммуникациялық технологияны бәсекеге қабілетті ұлттық білім беру жүйесін дамытуға және оның мүмкіндіктерін әлемдік білімдік ортаға енудегі сабақтастыққа қолдану негізгі мәнге ие болып отыр. Сондықтан оқытудың ақпараттық-коммуникациялық технологиясы-білімді жаңаша беру мүмкіндіктерін жасау, білімді қабылдау, білім сапасын бағалауы, оқу тәрбиесі үрдісінде оқушының жеке тұлғасын жан-жақты қалыптастыру үшін бойында ақпараттық мәдениетті, сауатты адам-ақпараттың қажет кезін сезіну, оны табу, бағалау және тиімді қолдану қабілетін арттыру керек. Осыған орай ақпараттық заманда өмір сүретін адам өзін-өзі шектей білетін негізгі нормалар мен ережелерді игеруі тиіс. Ақпараттық әдістемелік материалдар коммуникациялық байланыс құралдарын пайдалану арқылы білім беруді жетілдіруді көздейді. Мультимедиялық оқулықтар біріншіден оқушылардың қызығушылығын арттырады, екіншіден зейін қойып көрумен қатар түсінбеген жерлерін қайта көруге, тыңдауға және алған

мағлұматты нақтылауға мүмкіндік береді, сонымен қатар оқушының білім алу кезеңінде оқу іс-әрекетіне белсенділігін арттыра түседі. Заманымызға сай қазіргі қоғамды ақпараттандыруда педагогтардың біліктілігін ақпараттық-коммуникациялық технологияны қолдану саласы бойынша көтеру негізгі міндеттердің біріне айналды.

Қазақстан Республикасының «Білім» туралы Заңының 8-бабында «Білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі – оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» деп атап көрсеткен. Сондықтан, қазіргі даму кезеңі білім беру жүйесінің алдында оқыту үрдісін технологияландыру мәселесін қойып отыр.

Слайд «Оқу әдісі»

Қазіргі заманның талабы сол. Сондықтан ұстаздар үнемі ізденіп, шығармашылықпен жұмыс істеп білім деңгейін үнемі жоғарылатып отыруы қажет. Сонда ғана оқушылар әрбір пәннің мазмұнын жүйелі меңгеріп, олардың пәнге деген қызығушылығы арта түседі, өз бетінше оқып үйренуге дағдыланады.«Алдына ұлы мақсат қойсаң ұлылыққа жетесің» деп данышпан ақындарымыз айтпақшы, барлығымыз бірге күш жұмсап, ел ертеңіне сеніммен қарасақ ғана алдымызда тұрған көптеген қиыншылықтардан қиналмай өтеміз деген ойдамын.«Ұстаздан шәкірт озар» - деген дана халқым. Мен жектістігім – менің өркіндеп жатқан шәкірттерім! Маған деген алғыс, шәкірттерімнің биіктен көрінуі!

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Иманбекова Б., Әбдіреймова К, Мазаржанова Қ. «Сабақ – оқытудың негізгі формасы». Алматы, 2003 жыл.
2. Информатика негіздері журналы, 2008 жыл, №6
3. Информатика негіздері журналы, 2010 жыл, №2
4. «12 жылдық білім» Республикалық ғылыми-әдістемелік және ақпараттық-сараптамалық журналы, 2006, №2.
5. Республикалық педагогикалық журнал «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту.
6. Интернет материалдары

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫН АДАМГЕРШІЛІККЕ ТӘРБИЕЛЕУДЕ ӘДЕБИЕТТІК ОҚУ ПӘНІНІҢ МАҢЫЗЫ

Жанина Ақсезім Ерболатқызы
"Сарысай мектеп-бөбекжай-бақшасы"
КММ -нің бастауыш сынып мұғалімі

Қазақтың ұлы ақыны Мағжан Жұмабаев «Жалпы педагогика» еңбегінде «Тәрбие, кең мағынасымен алғанда, қандайда болса бір жан иесіне тиісті азық беріп, сол жан иесінің дұрыс өсуіне көмек көрсету деген сөз. Ал енді, адамзат туралы айтылғанда, адамның баласын көміл жасқа толып, өзінеөзі қожа болған ша тиісті азық беріп, өсіру деген мағынада жүргізіледі».-дейді. Адамның денесі дене және жаннан тұрады, жер бетінде басқа тіршілік иелерімен салыстырғанда адам өте әлсіз боп туады. Малдың төлі туа сала аяққа тұрып кетсе,балапан жұмыртқадан жарып шыға сала жүгіріп кетеді ал адам іңгәлап туылған әлсіз бір кесек ет екенін сондықтан адамның денесіне, жанына азық беру керектігін «Бала істеген жауыздықтың жазасын тәрбиеші көтерсін» деген Иран мәтелінде тәрбиешінің жауапкершілігін алға тартады [2]. Халқымыз баланы қалай тәрбиелесең солай өседі деп баланы иілгіш жас шыбыққа теңейді. Ұлы ағартушы Ыбырай Алтынсариннің Бақша ағаштары әңгімесінде «Балам сен жас шыбық секілдісің саған да күтім, дұрыс тәрбие керек. Егер дұрыс тәрбие алсаң түзу ағаш сияқты сен де түзу өсесің,өз бетіңмен кететін болсаң мына ағаш сияқты қисық өсесің" деген әкенің балаға көрсеткен мысалы тәрбиенің отбасында қалыптасатынын және бала болашағына үлкен әсері бар екенінің дәлелі. Адамгершілік тәрбиенің алғашқы баспалдағы отбасынан басталады. Дүниеге келген сәби ең алғашқы өмір жолымен отбасында танысады, моральдық нормаларды игереді. Бала тәрбиесіндегі басты тұлға ата — ана екенін екенін ескерсек, бала тәрбиелеу үлкен дайындықты қажет етеді. Ал ұрпақ тәрбиесіне немқұрайлы қарауды Константин Дмитреевич Ушинский «педагогикадағы надандық" — деп санаған. Сондықтан баланың бойына жастайынан өз-өзіне сенімділік, қайырымдылық, еңбекқорлық, батылдық, мейірімділік сияқты құнды қасиеттердің дәнін егуде отбасы мен педагогтардың ықпалы орасан зор [4]. Адамның адамгершілігі — ең жоғарғы қасиеті. Адамгершіліктің негізгі белгілеріне өзі үшін ғана емес, қоғам үшін өмір сүру, әрқашан қолынан келгенше жақсылық жасау жатады. Отансүйгіштік, мейірімділік, адалдық, еңбекқорлық, әділдік сияқты асыл қасиеттердің жас ұрпақтың бойынан табылуына ықпал ету — ата-ана мен ұстаздардың парызы. Сонымен қатар әрбір ата — ана мен ұстаз балалардың жас мүмкіндіктерін және психо-физиологиялық ерекшеліктерін ескеру керек [5]. Әрбір адамның рухани әлемі жеке және қайталанбайды, әрі ұдайы дамып отырады. Ол адамның мінез-құлығынан, іс-әрекетінен және құндылық қасиеттері жүйесінен көрінеді. Адам қабылдайтын рухани құндылықтар жоғалып кетпейді, олар адамның рухани әлемін байытып отырады. Тәрбиенің негізгі мақсаты — дені сау, білімді, ұлттық сана сезімі оянған, парасатты, мәдениетті, еңбекқор, бойында басқа да игі қасиеттер қалыптасқан ұрпақ тәрбиелеу болып табылады. Оқушының тұлға болып қалыптасуына білім беру жүйесі айтарлықтай маңызды рөл атқарады. Әр оқушының адамгершілік қасиеттерін қалыптастырудағы педагогикалық жұмыстың мәні оның бойындағы рухани қасиеттерін ашуға және өзін-өзі тәрбиелеуге көмектесу болып табылады. Қазіргі таңда оқушыларды әсіресе бастауыш сынып оқушыларын адамгершілікке тәрбиелеу өзекті мәселе. Еліміздің болашағы бүгінгі жас ұрпақтың тәрбиесіне байланысты екені белгілі. Сондықтан ұстаздың алдындағы міндет — оқушының ұлттық сана сезімін тәрбиелеп қана қоймай, оның бойына адамгершілік және рухани тәрбиені сіңіру болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1.Құрманалина Ш., Мұқанова Б. Ғалымова Ә., Р.Ильясова. Педагогика — 2010, -113б. Жұмабаев М. Педагогика. –Алматы: Рауан, 1995.-312б.
2. Бабаев С. Б., Қожагелдиева С. Педагогика (көрнекі материалдар) 2011, -86б.
3.Ушинский К. Д. Сборник сочинений. -М.:, Академ. Пед. Наук, 1948. С.-668.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

БАЛАЛАРДЫҢ ҰСАҚ ҚОЛ МОТОРИКАСЫН ОЙЫН АРҚЫЛЫ ДАМЫТУ

Каржаубаева Акнур Абыловна
Ақтөбе қаласы №44 «Тұлпар» бөбекжай балабақшасының тәрбиешісі

Ұсақ қол моторикасы термині саусақтар қозғалысы және қолдың буындарын үйлестіру дегенді білдіреді. Ұсақ мотриканы дамытудың маңыздылығы неде? Адамның бас миында саусақ қимылына және сөйлеуге жауап беретін орталықтар өте жақын орналасқан. Ұсақ моторикаға әсер ете және оны белсендіре отырып, көрші орналасқан сөйлеуге жауап беретін орталықты да дамыта аламыз. Баланы қызықтыруда және жаңа хабарларды игеруіне көмектесуде үйретуді ойынмен алмастыру, алға қойған мақсатына жетуді, тапсырманы орындауда қиындыққа кездессе мойымауына үйрете отырып, аз мөлшердегі жетістіктерін де бағалап, мадақтап қоюды да ұмытпауы керек. Ұсақ мотриканың қимылдары мен қолдың икемдігі бас миының құрылымының даму деңгейін көрсетеді. Осыдан келіп қол қимылдарын басқара білу туады. Сондықтан ешқашан да баланы мәжбүрлеуге болмайды.

Ерте және мектепке дейінгі кіші жаста қарапайым жаттығуларды жасауда өлеңмен, тақпақпен ұйқастырылған жаттығуларды пайдалану ұсынылады. Сонымен қатар өзіне-өзі қызмет ету дағдысын қалыптастыру: қасық пен қарындаш ұстау, түйме тиегін өзі салып, өзі ағыту, бауын байлау, т.б. Өмірінің бастапқы кезеңінде баланың ұсақ қол моторикасы қалай дамып жатқандығын, жеке интеллектуалды қабілетін байқауға болады. Қасықты, қарындашты ұстау алмайтын, түймесін түймелей алмайтын және бәтеңке бауын байлай алмайтын балалардың қолының кіші моторикасы нашар дамыған болып есептеледі.

Өз жұмысыма төмендегідей міндеттер қойдым:

- қол және көз, қолдың ептілігі, ритмикасы қозғалысын үйлестіру және нақтылығын жақсарту;
- саусақтар мен қол буынының ұсақ қол моторикасын жақсарту;
- жалпы қозғалыстық белсенділікті арттыру;
- сөйлеу функциясын тұрақты етуге көмектесу;
- қиялын, логикалық ойлауын, еркін назарын, көру және есту қабылдауларын, шығармашылық белсенділіктерін дамыту;
- өз құрбылары және үлкендермен қарым – қатынаста эмоционалды – қолайлы жағдай жасау;

Көздеген нәтижеге қол жеткізу үшін келесідей жұмыс түрлерін тұрақты түрде пайдаландым:

- тәлімгердің балалармен бірлескен қызметі;
- балалармен жекелей жұмыстар;
- балалардың өздерінің еркін өзіндік қызметтері.

Ұсақ қол моторикасын дамыту және қозғалысын үйлестіру мақсатында түрлі қабылдаулар мен әдіс – тәсілдер қолдандым:

- саусақтық ойын тренингісі
- қол мойнына массаж
- саусақ гимнастикасы, сергіту сәттері
- саусақ ойынды тақпақтар мен жаңылтпаштар
- саусақтық театр
- ермексаз және тұздалған ұннан, табиғи материалдардан жапсыру жұмыстарын мүсіндеу (тұқым, жарма, ұлу қабыршықтары және т.б.)
- сызудың дәстүрлі емес техникасы: қылқалам, саусақ, тіс щеткасы және май шам және т.б.
- құрылыс жасау: қағаздан, ЛЕГО конструкторымен
- бастырмалардың түлері
- графикалық мотриканы дамыту
- трафаретпен сурет салу
- түр сызықпен түрлеу
- суретті аяқтау (симметрия принципі бойынша)
- лабиринттер
- дидактикалық ойындар

Қолдан ұсақ-түйек заттарды жасау - балалардың ең жақсы көретін шығармашылық жұмыстары. Мұндай жұмыс балалардың қиялдарын, ойлары мен бармақтарының ұсақ моторикасын дамытады.

Жеке жұмыс тәжірибесін сипаттау

Жұмысқа кіріспес бұрын қалай жұмыс жасау керек, қандай материалдар қолданамын деген мақсатта нақты жоспар құрдым. Жұмысымның негізіне ойындар енгіздім. Қозғалысты ойын - балалар үшін дүниені танудың бір тәсілі. Балалар ойынының қозғалысы қаншалықты анық болса, бала дүниемен соншалықты терең таныса алады. Алдымен мектепке дейінгі ортаңғы топ балаларының (4-5 жасар) саусақтары мен қол ептілігін анықтайтын диагностика жасадым.

Диагностика жасау барысында балаларға үш түрлі жаттығу ұсындым:

- доппен ойнау (допты лақтыру және оны ұстап қолмен алу, ұстаған допты бір қолмен еденге ұрып алып жүру, жоғары лақтырып, оны қағып алу)
- қарындашпен ойнау (затты айналдырып сызу

және оны сызыққа тастау)

- саусақпен жеке қимыл жасау.

Өзіме мынадай міндеттер қойдым: саусақ қозғалысын жақсарту, өзіне –өзі қызмет көрсету дағдысын қалыптастыру бойынша жаттығулар жасату, баланың жалпы қозғалыстық белсенділігін арттыру. Балалардың әлеуметтік дағдысын, қызметтің түрлі нысандарын меңгеруді дамыту бойынша жеке жұмысты ұйымдастыруға да міндет қойдым. Тақпақты тыңдаған балалар саусақ қозғалысының көмегімен тыңдалған тақпақтар мен мазмұнын және бейнелер арқылы сахналады. Сюжетті материал ретінде тақпақтар пайдаландым. Жаттығуға ұласқан тақпақ – сезім ритмін қалыптастыратын және жетілдіретін негіз болып табылады, қолайлы эмоционалды жағдай пайда болады, соның арқасында бала ойынмен айналысады, орындайтын қозғалысты қызғушылықпен орындайды, ал бұл саусақ қозғалысын жақсартады. Тақпақты бейнелеу, тыңдау және түсіну дағдысын дамытады. Ұсақ қол саусақтарын дамытуға арналған картотека құрастырдым: «Саусақтық жаттығулар», «Жолшықпен жүру», «Физминуткалар». Бірлескен және өзіндік әрекет кезінде саусақ театр қозғалыстарын қолдандым. Ол балаға бір мезетте сценарист, режиссер-постановщик болуға мүмкіндік береді. Театрландырылған қойылым шығармашылық потенциалды ғана емес сөйлеуді және оған саусақ белсенділігін дамытуға көмектеседі. Бірлескен қызметке сурет салудың көптеген дәстүрлі емес түрлерін пайдаландым: тампондау, қылқалам, май шам, тіс щеткасы көмегімен қолдан жасалған мөр және т.б. Сурет салу кезінде балалардың жалпы елестері, шығармашылығы дами түседі, ақиқатқа деген эмоционалды қатынастары тереңдейді, графикалық дағдылары қалыптасады.

Басты назар суреттерді бояуға бөлінді. Бұған бояу альбомы мен дайындамалар қолданылды. Бояу қозғалыс үйлесімін дағдыландыруда ұсақ қол моторикасын дамыту мен нығайтуды қамтамасыз ететін түр сызықтарының бірнеше түрлерін қамтыды. Қол қозғалысының анықтылығы мен сенімділігін дамыту бойынша нақты бағытта параллель сызықтар жүргізетін ойындарды да қолдандым. Ұсақ мотериканы дамыту баланың сөйлеу тілін дамытуға серпін беретінін ғалымдар әлдеқашан дәлелдеген. Аналары үнемі ойын ойнайтын, оқу үшін әртүрлі текстураның көптеген объектілері берілген балалар аталған ойын-сауықтардан бас тартқан құрдастарына қарағанда ертерек сөйлей бастайды. Сонымен қатар, мұндай балалар ақпаратты тезірек қабылдайды (тактильді сезімдер мидың белсенділігімен байланысты), оңайырақ үйренеді, тезірек жаза бастайды. Көбінесе тактильді сезімдерді дамыту мектепке дайындық ретінде қолданылады. Ұсақ мотериканы дамыту жұмыстарын ерте сәбилік шақтан бастаған дұрыс. Омыраудағы баланың өзіне саусақтағы бас миымен байланысқан активті нүктелеріне әсер ете отырып массаж жасау керек. Ерте жаста және мектепке дейінгі кіші жаста қарапайым жаттығуларды жасауда өлеңмен, тақпақпен ұйқастырылған жаттығуларды пайдалану ұсынылады. Сонымен қатар өзіне -өзі қызмет ету дағдысын қалыптастыру: тиегін өзі салып, өзі ағыту, бауын байлау, т.б. Ал ересек топтағы балалар үшін ұсақ мотериканы дамыту және қолдың икемділігін арттыруға арналған жаттығулар мектепке дайындықтың яғни, жазу, сызуға үйренудің маңыздысы болып саналады.

Ұсақ мотериканы дамытудың маңыздылығы неде? Адамның бас миында саусақ қимылына және сөйлеуге жауап беретін орталықтар өте жақын орналасқан. Ұсақ моторикаға әсер ете және оны белсендіре отырып, көрші орналасқан сөйлеуге жауап беретін орталықты да дамыта аламыз.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Саусақ қадамдары. Ұсақ мотериканы дамытуға арналған жаттығулар Е.Ю.Тимофеева, Е.И.Чернова
2. Ахметова Р.М. Бала тілін дамытуда ойын технологиясын пайдаланудың теориялық негіздері. Отбасы және балабақша - №1 – 2012ж-(5 бет)
3.Белая, А.Е., Мирясова, В.И. Мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеуін дамытуға арналған саусақ ойындары [мәтін]: ата-аналар мен мұғалімдерге арналған нұсқаулық / А. Е. Белая, В. И. Мирясова. - М.: ООО АСТ баспасы, 2019. -48 ж.

АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖӘНЕ ДАМЫТУ

Касенова Гулшара Кузембаевна
“№ 74 жалпы
білім беретін орта мектеп”КММ-нің
ағылшын тілі
пәнінің мұғалімі

Ағылшын тілі сабақтарында оқу сауаттылығын қалыптастыру және дамыту – оқушылардың тілдік дағдыларын жетілдіру мен олардың оқу барысында ақпаратты түсініп, талдау қабілеттерін дамытуға бағытталған маңызды процесс. Бұл үдеріс бірнеше негізгі бағыттарды қамтиды:

1. Оқу сауаттылығы дегеніміз не?

Оқу сауаттылығы – мәтінді түсіну, талдау, қорытынды жасау және алынған ақпаратты тәжірибеде қолдану қабілеті. Бұл дағды шет тілін үйренуде аса маңызды, себебі оқушы грамматиканы меңгеріп, сөздік қорын байытқанымен, мәтіндерді толық түсінбесе, тілде еркін қарым-қатынас жасау қиынға соғады.--

2. Оқу сауаттылығын қалыптастыру әдістері

Мәтіндермен жұмыс:
Тақырыпқа байланысты мәтіндерді таңдау (табиғат, технология, мәдениет).
Мәтінге дейінгі, мәтін кезіндегі және мәтіннен кейінгі тапсырмалар арқылы түсінікті дамыту.
Мәтіндердің деңгейге сәйкес болуын қадағалау (A1, A2, B1 және т.б.).
Сұрақ-жауап әдісі:
Мәтіннен негізгі идеяны табуға бағытталған сұрақтар қою.
Ашық сұрақтар арқылы оқушыны талқылауға тарту.
Интерактивті әдістер:
Қысқа мәтіндермен жұмыс істейтін топтық немесе жұптық тапсырмалар.
Оқу барысында цифрлық ресурстарды (аудиокітаптар, электронды мәтіндер) қолдану.
Оқуды бағалау:
Оқушылардың мәтінді түсінуін бағалау үшін тесттер мен рефлексиялық тапсырмалар ұйымдастыру.
Оқушылардан өз ойларын жазбаша түрде немесе ауызша жеткізуді сұрау.--

3. Оқу дағдыларын дамытудағы тиімді стратегиялар

Skimming және Scanning (тез оқу техникасы):
Оқушыларды мәтінді оқымас бұрын негізгі идеяны анықтауға үйрету (skimming).
Белгілі бір ақпаратты жылдам табуға машықтандыру (scanning).

Ключевые слова (кілт сөздер):
Мәтіннен негізгі ұғымдар мен маңызды сөздерді бөліп алу.
Visual aids (визуалды құралдар):
Мәтінді жақсы түсіну үшін суреттер, диаграммалар, және кестелер қолдану.
Reflection and Discussion:
Мәтін мазмұны туралы пікірталас ұйымдастыру, оқушылардың өз ойларын бөлісуіне жағдай жасау.--

4. Тиімді әдістемелік тәсілдер

CLIL әдісі (Content and Language Integrated Learning): пән мен тілді біріктіре оқыту. Бұл әдіс арқылы оқушылар тек мәт
CLIL әдісі (Content and Language Integrated Learning): пән мен тілді біріктіре оқыту. Бұл әдіс арқылы оқушылар тек мәтінді оқып қоймай, оны пәнаралық контексте талдайды.
Project-based learning: жобалар арқылы оқу. Оқушылар мәтіндерге негізделген жобаларды зерттеп, оны сынып алдында қорғайды.
Gamification (ойын элементтері): оқу сауаттылығын арттыру үшін Quizlet, Kahoot сияқты платформаларды пайдалану.--

5. Оқу сауаттылығының пайдасы

Ақпаратты тиімді қабылдау және қолдану қабілеті дамиды.
Қарым-қатынас жасау дағдылары нығаяды.
Оқушылардың өз бетімен білім алуына жол ашады.

Қорытындылай келе, оқу сауаттылығын қалыптастыру ағылшын тілін меңгерудің негізгі бөлігі болып табылады. Бұл дағды оқушылардың тілдік деңгейін арттырумен қатар, олардың сыни ойлау, талдау және шығармашылық қабілеттерін дамытады.

Пайдаланған әдибет:

1. Сөзіру:a b Michael Everson, Evertype, Baldur Sigurðsson, Íslensk Málstöð, Латынның Þorn әрпінің мәртебесі және оның сұрыпталу реті туралы
2. ^ “Dixie праймері, кішкентай адамдарға арналған”. Брэнсон, Фаррар және Ко., Роли ҰК.
3. ^ Стризвер, Илен, “Екпіндер және екпінді таңбалар”, Фонология, Монотипті бейнелеу, алынды 2019-06-17
4. ^ (pdf) MHRA стилі бойынша нұсқаулық: Авторлар мен редакторларға арналған анықтамалық (3-ші басылым), Лондон: Қазіргі гуманитарлық ғылымдарды зерттеу қауымдастығы, 2013, 2.2 бөлім, ISBN 978-1-78188-009-8, алынды 2019-06-17.
5. ^ Зоолог, Миннесота штатының кеңсесі (1892). Мемлекеттік зоологтың баяндамасы.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА В КАЗАХСКОЯЗЫЧНЫХ КЛАССАХ

Келмагамбетова Гаухар Сарыбаевна
№74 ЖББОМ-нің орыс тілі мен әдебиет пәнінің мұғалімі

Аннотация: Статья посвящена проблеме преподавания русского языка в казахскоязычных классах, особое внимание уделяется тому, что учителя русского языка в таких классах сталкиваются с рядом сложностей, связанных с тем, что ученики не имеют достаточного опыта общения на русском языке и не всегда могут быстро усваивать новый материал. В статье приводятся различные методики преподавания русского языка, которые используются в казахскоязычных классах. Рассматриваются как традиционные методики, так и инновационные подходы. Проведен анализ применения каждой из методик и дана объективная оценку их эффективности в контексте преподавания русского языка в казахскоязычных классах. Также выделяются основные проблемы, с которыми сталкиваются учителя при использовании этих методик. Даны рекомендации преподавателям русского языка в казахскоязычных классах. Также подчеркивается важность развития коммуникативных навыков учеников и предложены некоторые способы достижения этой цели. Русский язык должен помочь молодым людям в их дальнейшей жизни. Основная цель формирования социального статуса учителя русского языка – творчески работать, уметь проявлять результаты своих знаний и квалификации. Основные цели преподавания русского языка в казахских школах : 1. Практическая цель – обогатить словарный запас учащихся, научить их правильно говорить по-русски, грамотно писать, научить разговаривать друг с другом, кратко излагать прочитанное, увиденное, услышанное; 2. Образовательной целью является предоставление учащимся информации о жизни, культуре и языке русского народа путем преподавания русского языка как предмета; 3. Воспитательная цель – создать возможность воспитывать студентов в гражданском и нравственном духе путем знакомства с русским языком. Изучая русский язык, учащиеся смогут понимать русские разговорные выражения, говорить и писать то, что они видят и знают, на русском языке. Урок является основной формой воспитательной работы в школе. Успеха можно добиться только умело его организовав. Проектное обучение – это собственная творческая деятельность учащихся. Это реализация проекта, процесс реализации, поиск информации, обобщение и анализ собранного материала. Цель проектного обучения – повышение деловых способностей учащихся в стенах школы . Функциипреподавателя в процессе проектного обучения : Выбор подходящей темы; Деление темы на подтемы; Выбор темы вместе с учащимися; Презентация перед учащимися; Участие в обсуждении темы; Организация учащихся; Подборнеобходимой литературы. Основные функции учащихся: Определение основных целей и задач работы; Организация поиска решения; Корректная подача результатов работы. Педагогам рекомендуется систематически использовать элементы этнопедагогики при обучении русскому языку представителей других национальностей. Запрещенные слова являются одним из образовательных инструментов для просвещения людей, предоставления примеров и советов.Запрещенные слова защищают детей от вредных привычек, плохого поведения, плохого поведения и аморальных поступков. Основная цель образовательного процесса школы направлена на то, чтобы выпускники школы освоили русский язык более свободно, чем другие языки, стали патриотами, поликультурнымиличностями, уважающими язык и культуру других народов.

Список использованных источников:

1. Сарыбаев Ш. Методика преподавания казахского языка в русской школе. Алматы, 1943. – 125 с. 2. Лапатухин М.С. Очерки по методике казахского языка в русской школе. Алматы, 1940. 3. Бектуров Ш., Бектуров А. Казахский яык. Алматы, Рауан.1994 –2

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ҰЛТТЫҚ ОЙЫН ТҮРЛЕРІН ЖЕТІЛДІРУ

Қаржаубаева Зергул Нурахметовна
Жаңажол жалпы білім беретін орта мектебінің дене шынықтыру пәнінің мұғалімі

Ұлттық теле арнада салауатты өмір салтын насихаттау мақсатында өтіп жатқан жаңашыл әдістегі бағдарламалардың желісінде «Толағай» атты спорттық, ұлттық ойындар сайысы сынып аралық топтық сайыс түрінде өткізіледі.Сондай-ақ 5-8 сынып оқушылары арасында ұлттық ойын және спорттық ойын түрлерінен жарыстар ұйымдастырып, оқушылардың кішкене кезінен бастап спортқа деген қызығушылығын арттыру басты мақсатымыз. Мектепте «Арқан тарту», «Қол күрес», «Асық ату» ойын түрлерінен жарыстар ұйымдастырып, ұлттық ойын өнерімізді өзге ұлт өкілдеріне насихаттау басты міндетіміз.Мектептегі өткізілетін спорттық іс-шаралар дарынды талантты балаларды анықтауға да көп көмегін береді. Әрбір мектептің дене шынықтыру пәнінің мұғалімі өз сыныптарындағы оқушылардың қай спорт түріне бейім екенін анықтап спорт секцияларына бағыттай алады. Спорт секцияларына қатысып спортпен әуестенген оқушыларымыз бірнеше рет мектебіміздің намысын аудандық және облыстық жарыстарда қорғаған. Мектеп футбол командасы аудандық ойындарда үнемі жүлделі 1-орынға ие болып келеді. Футболдан ауданда жүлделі 1-орын алған оқушылар командасы облыстық жарыстарға да қатысып келеді.

Мектеп мұғалімдері мен оқушылардың бірлескен жұмыс нәтижесінде мектеп оқушылары аудандық жеңіл атлетика эстафетасында сегіз жыл қатарынан 2 жүлделі орынға ие болып келеді.Мектептің спорт базасында футболдан аймақтық жарыстар өткізіледі. Мектеп оқушылары футболдан, баскетболдан, теннистен аудандық командасының құрамында облыстық сайыстарға қатысып тұрады.Дұрыс бағыт алған оқушылар оқу орындарына дене шынықтыру факультеттеріне оқуға түсуге мүмкіндіктері бар. Сонымен қатар қабілетті оқушының жоғары жетістіктерге көтеріле беруі үшін жарыстарды жиі өткізе беру керек. Бұл оқушының қабілеттерін дамытып қана қоймайды, сонымен қатар денсаулықты күшейтіп, жағымсыз қылықтардан аулақ болуға көп көмегін тигізеді. Мектебімізде беделді адамдарды еске алу, қадірлеу, мықты спортшыларды анықтау, салауатты өмір салтын, спорт түрін насихаттау мақсатында дәстүрлі іс-шаралар өткізіледі. Волейболдан дәстүрлі мектеп директоры болған Д. Скандаровты еске алу аймақтық жарысы жыл сайын өткізіліп тұрады. Екі жыл қатарынан аулымыздың тұрғыны соғыс ардагері Р. Бекмағанбетовке арналған футболдан жарыс өткізу дәстүрі қалыптасты. Мектеп

оқушылары, ауыл тұрғындары арасындағы жеңіл атлетикадан эстафета жыл сайын өткізіліп тұрады. Бұл іс-шаралардың тәрбиелік мәні де өте зор.Әрбір оқушы денсаулыққа негізделген біліммен қамтамассыз етілуі керек, тек сонда ғана салауатты өмір салты дамиды. Терең біліммен қаруланған білім алушы өз денсаулығының қадірін түсініп, салауатты өмір салтын қалыптастырады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. ҚР дене шынықтыру және спорт дамыту мемлекеттік бағдарламасы;
2. Волков Л. В. Физические способности детей, Киев-1981 г.;
3. «Мектептегі дене шынықтыру» журналдары, Алматы

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

БИОЛОГИЯ САБАҚТАРЫН ОҚЫТУДЫҢ ӘДІСТЕРІН ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ

Мауен Сандуғаш Рейімқызы
Ақтөбе қаласы №74ЖББОМ-нің
биология
пәнінің мұғалімі

Қазіргі уақытта заман талабына сай ғылым мен техниканың жетістіктерін білім беру саласында жүзеге асыру бүгінгі күннің өзекті мәселелерінің біріне айналып отыр. Жаңа заманғы білім беру жүйесі жаңа міндеттерді жүктейді. Сондықтан қазіргі білім берудің жаңа ақпараттық технологияларын игермейінше, сауатты, жан-жақты, білімді маман болу мүмкін емес.

Жаңа технологияны меңгеру мұғалімнің оқу-тәрбие үрдісін жүйелі ұйымдастыруына көмектеседі. Сонымен қатар мұғалімнің интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, рухани, азаматтық және басқа да көптеген адами келбеттерінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие үрдісін тиімді ұйымдастыруына көмектеседі. Бүгінгі таңда білім ұйымдарындағы пәндерді дербес компьютер көмегімен оқыту нәтижелігін зерттеудегі ғылыми мәселелерді шешу ең басты орын алады.Мектептегі пәндерді оқыту процесінде компьютерді қолданып сабақ өткізу мұғалім мен оқушы қарым-қатынасы жүйесін, олардың іс-әрекетінің мазмұнын, құрылымын, өзгерте отырып, олардың мотивациялық эмоциональдық ортасына, сезімінің өсуіне әсер етеді.Ғалымдар биологияны — XXI ғасыр ғылымы деп танығандықта, ол жаңа ақпараттық технологияларымен тығыз байланысты. Қазіргі кездегі білім беру жүйесінде негізгі мақсат оқушыға жеке тұлға ретінде қарап оның дамуына көп көңіл бөлуде. Бұл пәнді оқыту мұғалімге зор міндеттерді талап етеді, өйткені ол бүкіл сыныптың қажеттіліктеріне жауап беруі тиіс. Міне, осы жағдайда жаңа технологиялардың көмегі зор. Оқыту үрдісін компьютерлендіру мақсатында интерактивті тақтамен жұмыс жасау тиімді. Қазіргі уақытта Қазақстанның жалпы орта білім беретін мектептерінің барлығы дерлік интерактивті тақтамен қамтамасыз етілген. Интерактивті әдіс – диалогтік әдіс, нәтижесінде сабаққа қатысушылар бір-бірімен байланыса отырып, мәселелерді шешеді. Интерактивті тақта мектеп сыныптарында әр пән бойынша, соның ішінде биологиядан зертханалық сабақтарды өткізген кезде оның құрылғылары (датчиктері) қолданылады. Қарапайым тақта және компьютер проекторына қарағанда, интерактивтік тақта сабақ мазмұнын кеңінен ашуына мүмкіншілігі өте зор. Интерактивтік тақтаны пайдалану кезінде үлкен жетістікке қол жеткізу үшін, тек қана сауатты сабақ жоспарлап, керекті материалдарды дайындау керек .Оқушылар биология сабағында арнайы компьютерлік бағдарламалар мен электрондық оқулықтарды пайдалану арқылы кез-келген тақырыпты өздері меңгереді. Бұл оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыруға, олардың ой-танымын кеңейтуге, өз бетінше шығармашылықпен, ізденімпаздықпен жұмыс жасауына көп көмегін тигізеді. Биология пәні бойынша компьютерлік тестілеуді қолдану оқушылардың интеллектуалдық танымын арттырады. Оқушылар бір тестілеуден жақсы нәтижеге жеткенше бірнеше қайтара өтеді. Бұл тестілердің барлығы биология бойынша мемлекеттік білім стандарты талаптарына сәйкес келеді. Ол оқушылардың интеллектін, логикалық ойлауын және шығармашылық қабілеттерін дамытуға, тірі табиғатты, ағзаларды толығымен түсінуге ықпал жасайды. Биология пәнінің кейбір тараулары ойлануды, талдай білуді, салыстыруды қажет етеді. Оған биология кабинетінің жағдайы келе бермейді. Айталық, адам қаңқасы, микроскоп, ұлғайтқыш әйнек, сутеттер т.б. тәжірибе жасайтын құралдардың болмауы .Биология сабағында компьютерді пайдалану оқу үрдісінде мұғалімі мен оқушының оқудың жеке дара шығармашылықпен жұмыс жасауына мүмкіндік береді.Жаңа сабақты түсіндіру барысында сабақтың мазмұнын дайын күйінде бермеуге тырысамын. Оқушылардың өздігінен танып-білу дағдыларын қалыптастыра отырып, жаңа тақырып бойынша анықтама, ережелерді өздері құрастырып тұжырымдай білуіне жетелеймін. Ол үшін оқытудың интерактивті формаларын сабақта қолданамын.Биология сабағын өтуде өз пәніме деген оқушылардың қызығушылығын арттыру үшін сабақты түрлендіріп, өмірмен байланыстырып, қазіргі заман талабына қажетті білім алуға жағдай жасауға тырысамын.Оқушыларды сабақтан жалықтырып алмас үшін бүгінгі күндегі жаңа технология бойынша сабақ үлгілерін ойластырып, күнделікті жоспарға өзгерістер еңдіріп, сайыс, дебат, XXI ғасыр көшбасшысы түрінде сабақтар өткіземін. Және сабақта оқытудың интерактивті әдістері мен СТО бағдарламасының кейбір элементтерін көп қолданып жүрмін.

Сонымен бірге биология сабақтарында оқушыларға мынадай талаптар қойылады:
-үйге берілген тапсырманы оқулық бойынша оқу;
-оқыған материалды биологиялық тілде айтып шығу;
-тақырыпқа байланысты таблица жасау, тірек-сызбасын сызу, негізгі терминдерді жатқа айту;
-тақырыпқа сай өз пікірін айта білу,
-қосымша ақпарат көздерінен алынған материалдармен тақырыпты толықтыра білу.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Аужанова Н.Б. Внеклассная работа по биологии. Учебное пособие. –Алматы: Даир, 2008. – 240 с.
2. Аужанова Н.Б. Дидактические игры по биологии и экологии. Методические рекомендации. – Алматы: Даир,2008. – 88 с.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ҚАЗІРГІ ӘЛЕМДЕ АҒЫЛШЫН ТІЛІН ҮЙРЕНУДІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Мунайтпасова Гулдана Муратбайкызы
Ақтөбе қаласы №74ЖББОМ
ағылшын пәнінің мұғалімі

Қазіргі әлемдегі ағылшын тілі ең кең таралған және маңызды тілдердің бірі болып табылады. Бұл халықаралық қарым-қатынас, іскерлік, ойын-сауық және мәдени алмасу тілі. Жаһандану мен біздің әлемнің байланысы артып келе жатқандықтан, ағылшын тілін үйрену табысты қарым -қатынас пен жеке және кәсіби мақсаттарға жетудің ажырамас бөлігіне айналуда. Қазіргі адамға тілді білуге не беретініне тоқталайық.

Біріншіден, мансаптық мүмкіндіктер: Қазіргі заманда, ағылшын тілі көптеген бос жұмыс орындары мен мансаптық мүмкіндіктер үшін негізгі талап болып табылады. Көптеген компаниялар мен ұйымдар ағылшын тілін білетін қызметкерлерді жақсы көреді, себебі бұл шетелдік клиенттермен және серіктестермен оңай қарым -қатынасты қамтамасыз етеді. Ағылшын тілін білу сонымен қатар әлемдік еңбек нарығына есік ашады және бос жұмыс орындарына халықаралық үміткерлермен бәсекелесуге мүмкіндік береді.

Екіншіден, қарым-қатынас үдерісін жақсартады. Ағылшын тілі - әр түрлі мәдениеттер мен халықтар арасындағы көпір. Ағылшын тілін меңгеру әр түрлі елдер мен мәдениеттердің адамдарымен тереңірек және тиімді қарым -қатынас орнатуға көмектеседі. Бұл өзара түсіністікті жақсартады, ой-өрісті кеңейтеді және ұзақ мерзімді достық пен іскерлік байланыстарды орнатуға көмектеседі.

Үшіншіден, білім мен ресурстарға қолжетімділікті қамтамасыз етеді.
Бүгінгі таңда ағылшын тілінде көптеген ақпарат пен ресурстар бар. Академиялық мақалалардың, кітаптардың, ғылыми зерттеулердің және онлайн курстардың көпшілігі ағылшын тілінде берілген. Ағылшын тілін үйрену арқылы сіз жаңа білімге, заманауи ғылыми жаңалықтарға және прогрессивті идеяларға қол жеткізе аласыз, бұл сізге әр түрлі саладағы соңғы тенденцияларды дамытуға және жаңартуға көмектеседі.

Төртіншіден, саяхаттауға және мәдени алмасуды жүзеге асыруға мүмкіндік береді.
Ағылшын тілі – халықаралық тіл. Оны меңгеру ағылшын тілі ресми немесе кең таралған елдерге саяхаттауды жеңілдетеді. Сіз жергілікті тұрғындармен сөйлесе аласыз, белгілер мен белгілердегі ақпаратты түсіне аласыз, мейрамханаларда тағамға тапсырыс бере аласыз және мәдени іс -шаралардан кедергісіз ләззат ала аласыз.

Осылайша, сіз ағылшын тілін үйренудің қазіргі әлемге жақсы бейімделуге және өмірдің әр түрлі салаларында табысқа жетуге көмектесетін көптеген артықшылықтары бар екенін көресіз. Мақсаттарыңыз бен мотивацияларыңызға қарамастан, ағылшын тілін үйренуді бастау және өз әлеуетіңізді ашу ешқашан кеш емес. **Ағылшын тілін үйренуде сізге сәттілік!**

Пайдаланған әдибет:

1. Сөкіру:a b Michael Everson, Evertype, Baldur Sigurðsson, Íslensk Málstöð, Латынның Þorn әрпінің мәртебесі және оның сұрыпталу реті туралы
2. ^ “Dixie праймері, кішкентай адамдарға арналған”. Брэнсон, Фаррар және Ко., Роли ҰК.
3. ^ Стризвер, Илен, “Екпіндер және екпінді таңбалар”, Фонология, Монотипті бейнелеу, алынды 2019-06-17
4. ^ (pdf) MHRA стилі бойынша нұсқаулық: Авторлар мен редакторларға арналған анықтамалық (3-ші басылым), Лондон: Қазіргі гуманитарлық ғылымдарды зерттеу қауымдастығы, 2013, 2.2 бөлім, ISBN 978-1-78188-009-8, алынды 2019-06-17.
5. ^ Зоолог, Миннесота штатының кеңсесі (1892). Мемлекеттік зоологтың баяндамасы

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫНЫН ЕҢГІЗУ АРҚЫЛЫ ИГІ ІСКЕ ҚОЛ ЖЕТКІЗУ

Мурзабаева Актолкын Рафитовна
Ақтөбе облысы, Мұғалжар ауданы, №3
Ембі қалалық жалпы білім беретін орта
мектебінің математика пәнінің мұғалімі

Қазақстан 2030 стратегиялық бағдарламасы білім берудің ұлттық моделінің қалыптасуымен және Қазақстанның білім беру жүйесін әлемдік білім беру кеңестігіне кіріктірумен сипатталады. Қазіргі таңда қазақ тілі-мемлекеттік тіл, қарым-қатынас тілі – орыс тілі және ағылшын тілі – әлемдік кеңістікті тану тілін оқытуда жаңа идеяларды әр сабақта жан-жақты қолданып, жаңаша оқытудың тиімді жолдарын тауып, жүйелі түрде қолдану-заман талабы болып отыр. Оқытудың парадигмасы өзгерді. Білім берудің мазмұны жаңарып, жаңаша көзқарас пайда болды. Осыған байланысты ұстаздар алдында оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жаңартып отыру және технологияларды меңгеру, оны тиімді қолдана білу міндеті тұр. Мемлекетіміздің білім беру үдерісіне енген жаңартылған білім беру бағдарламасы - заман талабына сай келешек ұрпақтың сұранысын қанағаттандыратын тың бағдарлама.

Жаңа оқу бағдарламаларының ерекшелігі – оның XXI ғасыр дағдыларын дамытуға бағытталғандығында: ақпаратты іздеу, талдау және интерпретациялау дағдыларын дамыту; адам, табиғат және қоғам туралы олардың бастапқы білім қорларын қалыптастыру (әлемнің біртұтас бейнесі); рухани-адамгершілік құндылықтарын дамыту; оқудың функционалдық дағдыларын қалыптастыру: санау, оқу, жазу, өз ойын нақты әрі дәл жеткізе білу, себеп-салдарлы байланыстар орнату.

Бұл бағдарламаның дәстүрлі бағдарламадан ерекшелігі — пәндер бойынша ортақ тақырыптардың болуы. Жаңадан енгізілген пәндер қатарында, ағылшын тілі, жаратылыстану және ақпараттық технология сынды заманауи қажеттіліктерге байланысты жүргізілетін пәндер бар. Жаратылыстану пәнінде (химия, физика және биология пәндері) дүниетану пәнінде (география, тарих, қоғамтану) алғашқы ұғымдары қалыптастырылады. Жекеленген пәндерде үш тілділік мақсатын жүзеге асыруда тақырыпқа қажетті тірек сөздердің қазақ, орыс, ағылшын тілдерінде сабақта қолданылуы жүзеге асады. Оқу мақсаттарының белгіленіп беріліп, сол мақсаттар бойынша оқушылардың оқу жетістігін «жетті», «талпынды» деп бағалау жүргізіледі. Әрбір оқушы үшін оқу мақсатына жетудегі оқушының үлгерімін көрсететін портфолио жинақталып, ол қалыптастырушы бағалау үшін қолданылады. Бұл бағдарлама бойынша жетістіктермен қатар, жекелеген пәндер бойынша қиындықтар да кездесіп жатқаны рас. Атап айтсам, ағылшын тілі, орыс тілі пәндерінен кезекші сөздерін қолдануда қалыптастырушы ортаның жоқтығынан оқушыларда тілге төселу баяулық танытуда. Әйтсе де пән мұғалімдерінің шеберлігімен оқушыларға жеке жұмыстар жүргізіліп, оқушыларды алға жылжыту үшін саралау жұмыстары атқарылуда.

Білім беру бағдарламасының негізгі мақсаты-білім мазмұнының жаңаруымен қатар, критериалды бағалау жүйесін енгізу және оқытудың әдіс-тәсілдері мен әртүрлі құралдарын қолданудың тиімділігін арттыруды талап етеді.

Бастауыш сынып пәндеріне арналған оқу бағдарламаларындағы оқу мақсаттары оқушылардан шынайы проблемаларды анықтап зерттей білуді талап етеді. Негізінен жаңартылған білім жүйесі құзыреттілікке және сапаға бағытталған бағдарлама. Жаңартылған білім берудің маңыздылығы – оқушы тұлғасының үйлесімді қолайлы білім беру ортасын құра отырып сын тұрғысынан ойлау, зерттеу жұмыстарын жүргізу, тәжірибе жасау, АҚТ –ны қолдану, коммуникативті қарым-қатынасқа түсу, жеке, жұппен, топта жұмыс жасай білу. Жаңа білім беру бағдарламасы сыни тұрғыдан ойлауға, шығармашылықты қолдана білуді және оны тиімді жүзеге асыру үшін қажетті тиімді оқыту әдіс-тәсілдерді (бірлескен оқу, модельдеу, бағалау жүйесі, бағалаудың тиімді стратегиялары) үйретеді. [1] Жаңартылған білім беру бағдарламасының ерекшелігі спиральді қағидатпен берілуі. [2] Оған оқу мақсаттарын зерделей отыра тапсырмаларды. ықшам сабақтарды құрастыру барысында көз жеткіздік.

Бағалау жүйесі де түбегейлі өзгеріске ұшырап, критериялық бағалау жүйесіне өтеді. Критериалды бағалау кезінде оқушылардың үлгерімі алдын ала белгіленген критерийлердің нақты жиынтығымен өлшенеді. Оқушылардың пән бойынша үлгерімі екі тәсілмен бағаланады: қалыптастырушы бағалау және жиынтық бағалау. Бұл бағалау түрлері баланың жан-жақты ізденуіне ынталандырады. Критериялық бағалау жүйесі Филиппин, Сингапур, Жапония, Франция, Финляндия сынды дамыған елдерде пайдаланылады. [3] Бұл бағалау жүйесінің артықшылығы, баланың ойлау қабілетін дамытып, ғылыммен айналысуына ықыласын туғызады. Қалыптастырушы бағалау күнделікті оқыту мен оқу үдерісінің ажырамас бөлігі болып табылады және тоқсан бойы жүйелі түрде өткізіледі. Қалыптастырушы бағалау үздіксіз жүргізіле отырып,

оқушылар мен мұғалім арасындағы кері байланысты қамтамасыз етеді және балл не баға қоймастан оқу үдерісін түзетіп отыруға мүмкіндік береді. Жиынтық бағалау оқу бағдарламасынның бөлімдерін (ортақ тақырыптарын және белгілі бір оқу кезеңін (тоқсан, оқу жылы, орта білім деңгейі) аяқтаған оқушының үлгерімі туралы ақпарат алу мақсатында балл және баға қою арқылы өткізіледі. Қалыптастырушы бағалау және жиынтық бағалау барлық пәндер бойынша қолданылады.

Кіріктірілген білім беру бағдарламасында қазақ тілі пәнінің берілу жайы да өзгеше. Бағдарлама оқушының төрт тілдік дағдысын: тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым жетілдіруге бағытталған. Бұл төрт дағды оқу жоспарында «Шиыршық әдісімен» орналастырылған және бір –бірімен тығыз байланысты. Яғни, жыл бойына бірнеше рет қайталанып отырады және сынып өскен сайын тілдік мақсат та күрделене түседі.

Қай елдің болсын өсіп-өркендеуі, ғаламдық дүниеде өзіндік орын алуы оның ұлттық білім жүйесінің деңгейіне, даму бағытына байланысты. «Ұрпағы білімді халықтың болашағы бұлыңғыр болмайды» дегендей, жас ұрпаққа сапалы, мән-мағыналы, өнегелі тәрбие мен білім беру-бүгінгі күннің басты талабы.

Шындығында мұғалімнің алдында оқушыларға білім мен тәрбие беруде үлкен жауапкершілік тұр. Әрбір оқушыны оқытып тәрбиелеуге байланысты мәселелерді өздігімен және шығармашылық ынтамен шешуге қабілетті жаңашыл мұғалім керек. Жаңа, тез өзгермелі, білімді де білікті, тың серпіліске, өзгеруге дайын және жаңа талап межесінен көріне алатын шығармашыл да кәсіби шебер мұғалімдерді қажет етіп отырғанына көзіміз жетті. Оқушылардың мектепте табысты оқуы ғана емес, өмірде де табысты болуы мұғалімнің қабілетіне, оның құзыреттілігіне байланысты екенін терең түсіндік. Мұғалім оқушылар үшін қандай да бір пән бойынша білім беретін адам ғана емес, сондай-ақ олардың оқудағы еңбегін қызықты, тиімді ұйымдастыра алатын, оларға үлгі болатын ерекше тұлға болуы керек. Жаңа заман мұғалімнен күнделікті оқушылармен қарым-қатынас барысында әрбір жағдаят үстінде ерекше білім деңгейін көрсетуді және шығармашыл шешім қабылдай алуын талап етіп отыр. Оны қанағаттандыру үшін қазіргі заманның мұғалімі жаңашыл, икемді, өзгерісті тез қабылдай алатын, жан-жақты, жаңа педагогикалық инновациялық технологияларды меңгерген болуы керек.

Соңғы жылдары педагогикалық теорияда және оқу-тәрбие үдерісінде айтарлықтай өзгерістер болып жатыр. Білім берудегі жаңғырту мен инновациялық үрдістердің жалғасуына ықпал етудің маңызды факторының бірі мұғалімнің кәсіби шеберлігі. Солай бола тұра «кәсіби шебер» түсінігіне пәндік, дидактикалық, әдістемелік, психология-педагогикалық білім мен дағды ғана емес, педогогтің жеке тұлғалық потенциалы, кәсіби құндылықтары да жатады. ҚР-ның педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттыруға арналған үш айлық курс бағдарламалары, білім беру жүйесінде педагогтар алдына жаңа міндеттер қойып, оларға үн тастады десек те болады. Білім мазмұнын жаңарту тікелей шығармашылық ізденістегі мұғалімнің кәсіби шеберлігіне байланысты. «Мұғалім көп әдісті білуге тырысуы керек. Оны өзіне сүйеніш, қолғабыс нәрсе есебінде қолдануы керек»,- деп Ахмет Байтұрсынов айтқандай, қазіргі заман талабына сай білім беру мәселесі сол қоғам мүддесіне сай болуы керек. Өз ісінің шебері ғана жоғары жетістіктерге жетеді. Қазіргі таңда пәнді жақсы, терең білетін, күнделікті сабақтағы тақырыпты толық қамтитын, оны оқушыға жеткізе алатын, әр түрлі деңгейдегі тапсырмаларды білу іскерлігі, оқытудың дәстүрлі және ғылыми жетілдірілген әдіс-амалдарын, құралдарын еркін меңгеретін, оқушылардың пәнге қызығушылығын арттыра отырып дарындылығын дамытудағы іздену-зерттеу бағытындағы тапсырмалар жүйесін ұсыну өмір талабы. Ал оның негізі бастауыш сыныптарда қаланбақ. Сондықтан да бастауыш сыныпта әр сабаққа әр түрлі тиімді әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, оқушылардың білім сапасын арттыру ең басты мәселе

Бүгінгі күні барлық елдер жоғары сапалы білім жүйесімен жұмыс істеуде. Өйткені қазіргі заманда елдің бәсекеге қабілеттілігі оның азаматтарының парасаттылығымен анықталады, сондықтан білім беру жүйесі болашақтың талабына сәйкес дамуы тиіс. Оқушыларды заманауи әдіс –тәсілдермен оқытып, ой –өрісі кең, саналы, еркін азамат етіп тәрбиелеу қажеттілігі де осы себептен туындап отыр. Оның үстіне білім берудің жүйесін қарқынды дамытқан бұл үрдістің жалпы білім беретін мектептерге де енгізіле бастауы көңілді қуантады.

Қорыта айтқанда, жаңа бағдарламаның мәні, баланың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру. Оқушы өзінің мектеп қабырғасында алған білімін өмірінде пайдалана білуі керек. Сол үшін де бұл бағдарламаның негізі «Өмірмен байланыс» ұғымына құрылған. Ұстаздарға үлкен жауапкершілік міндеттелді. Оқушылардың бойына XXI ғасырда өмірдің барлық салаларында табысты болу үшін, қажетті дағдыларды дарыту үшін, мұғалімдер тынымсыз еңбектену керек. Жаңартылған оқу бағдарламасы аясында тек өз пәнін, өз мамандығын шексіз сүйетін, бала үшін ұстаз ғұмырын құдіретті деп санайтын білімді мұғалімдер ғана жұмыс істей алады. Үйренгеніміз де, үйренеріміз де көп Үнді халқының тарихи тұлғасы Махатма Гандидің «Егер сен болашақтағы өзгерісті байқағың келсе, сол өзгерісті уақытында жаса» деген ілімін негізге ала отырып, оқушы бойындағы қабілетті жетілдіріп, оқушыларды болашаққа жетелеп, жақсы істі бастағалы отырмыз. Жаңартылған білім – болашақтың кепілі.

Білім беру бағдарламасының негізгі мақсаты - білім мазмұнының жаңаруымен қатар, критериалды бағалау жүйесін енгізу және оқытудың әдіс-тәсілдері мен әртүрлі құралдарын қолданудың тиімділігін арттыруды талап етеді. Негізінен жаңартылған білім жүйесі құзыреттілікке және сапаға бағытталған

бағдарлама. Жаңартылған білім берудің маңыздылығы – оқушы тұлғасының үйлесімді қолайлы білім беру ортасын құра отырып, сын тұрғысынан ойлау, зерттеу жұмыстарын жүргізу, тәжірибе жасау, АҚТ –ны қолдану, коммуникативті қарым-қатынасқа түсу, жеке, жұппен, топта жұмыс жасай білу, функционалды сауаттылықты, шығармашылықты қолдана білуді және оны тиімді жүзеге асыру үшін қажетті тиімді оқыту әдіс-тәсілдерді (бірлескен оқу, модельдеу, бағалау жүйесі, бағалаудың тиімді стратегиялары) қолдану болып табылады. Жаңартылған білім беру мазмұнының ерекшелігі қандай?

Бұл бағдарламаның дәстүрлі бағдарламадан ерекшелігі:

1. Пән мазмұнының спиралді қағидатпен берілуі. Яғни пән мазмұны қарапайымнан күрделенуі.
2. Блум таксономиясы бойынша оқу мақсаттарының иерархиясы;
3. Бір білім беру аясындағы және пәнаралық байланыстарды жүзеге асыру мақсатында «ортақ тақырыптардың» берілуі
4. Оқу үдерісін ұзақ мерзімді, орта мерзімді және қысқа мерзімді жоспарлар арқылы ұйымдастыру;
5. Оқытудың тәрбиелік әлеуетін арттыру, оқушының адамгершілік-рухани қасиеттерін қалыптастыру
6. Білім беру деңгейлері аралығында пән бойынша сабақтастықты ескеруге мүмкіндік беретін толық оқу курсы бойынша педагогикалық мақсат қою;
7. Бөлімдердің мазмұны мен ұсынылған тақырыптардың уақыт талабына сәйкес келуі, әлеуметтік дағдыларды қалыптастыруға назар аударылуы;
8. Оқытудағы жүйелі-әрекеттік ұстаным (оқушының білім алу үдерісіне белсенді қатысу)

Қазіргі таңдағы оқыту үрдісі жаңа әдіс тәсілдерді, жаңаша идеяларды қолдануды талап етеді. Әр мұғалім өз іс тәжірибесінде көптеген қиындықтармен, кедергілермен кездеседі. Сабақ жоспарын құрғанда жас ерекшеліктерін ескере отырып өздері меңгеретіндей етіп құруға тырысамын. Бұл оқушылардың жауапкершілігін арттырып сонымен бірге өзін өзі бағалауға да тиімді болмақ. Қызмет барысындағы тәжірибемнің сәтті тұстары сабаққа мақсаттың дұрыс қойылуы мен оқу нәтижесінің нақты болуында және әдіс тәсілдерді тиімді пайдалана отырып сабақты ұйымдастыруда деп ойлаймын.

Мұғалімнің оқытудағы мақсаты – өз ойын айта білетін, ғылыми ұғымдар мен ғылыми тілді өз бетінше игерген, интеллектуалды ойлау қабілеті дамыған шәкірт қалыптастыру. Мектептегі оқу үрдісі оқушылардың ізденімпаздығын, танымдық белсенділігін арттырып, шығармашылық әлеуетінің дамуына жол ашуы қажет. Оқыту үрдісі екі жақты үрдіс болғандықтан, оқушының өзіндік жұмысы, дербес іс-әрекеті мұғалімнің басшылығымен қатар, олардың ізденімпаздығын, белсенділігін, өз ықыласымен жасайтын әрекетін де керек етеді. Осыған байланысты кейбір педагогтар мен психологтар пікірі, оқушылардың өзіндік жұмыстарының негізгі ерекшеліктері олардың ықыласы өз еркімен әрекет жасауына байланысты дегенге санайды.

Қазіргі уақыт жаңалық пен инновация уақыты. Күнделікті өмір жаңа білім мен жаңалықтармен кездестіреді, бұған оқыту үрдісі де сәйкес болу керек. Жаңалықты пайдалану оқушының ойлау қабілетін жаңалыққа икемдеп, алдын ала болжам жасауға үйретеді. Инновациялық әдістер бұл белсенді оқыту әдістері. Ақпаратты белсенді түрде сіңірген оқушы жадында өздері айтқанның 80% сақталса, өздері істегеннің 90% қалады.

Сол жолда жаңа технологияларды жетік меңгерген ұстаз болу – қазіргі заман талабы.

Пайдаланған әдибеттер:

1. Көбесов А. “Математика тарихы” Алматы.”Қазақ университеті” 1993-240бет
2 Пичурин П.Ф. “За страницами учебника алгебры”
3 Гутер Р .С., Полунов Ю. П., Джироламо Кардано М Знание 1980-750с
4 Ысқақов М.О., Назаров С.Н. “Математика мен математиктер жайындағы
әңгімелер” Екінші кітап Алматы Мектеп баспасы 1970-364бет
5 Винберг Э.Б. Алгебра многочленов. М.Просвещение,1980-645

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

БАСТАУЫШ СЫНЫПТАРДА МАТЕМАТИКАНЫ ОҚЫТУДЫҢ МАҚСАТЫ

Наурызбаева Актоты Алтынбековна
√74 ЖББОМ-нің бастауыш сынып мұғалімі

Аннотация: Бастауыш сыныптардағы математикалық әдістердің әртүрлілігі, әсіресе олардың үйлесуі мұғалімнің шығармашылық ынтасы мен педагогикалық шеберлігін айғақтайды. Әрбір мұғалім жаңа әдістерді ойлап табады, белгілі әдістерді өзгертеді, ең жақсы оқу-тәрбие нәтижелеріне қол жеткізеді.

Түйінді сөздер: математика, оқу мақсаты, ғылыми зерттеулер.

Бастауыш сыныптарда математиканы оқытудың мақсаттары: жалпы білім беру мақсаты, тәрбиелік мақсат, практикалық мақсат. Бұл мақсаттар өзара байланысты және бірін-бірі толықтырады. 1. Білім берудің мақсаты мұғалімнен келесілерді талап етеді: а) оқушыларға математикалық білім, білім, білік беру; б) математикалық әдістер арқылы нақты дүниені зерттеу; г) оқушылардың ауызша және жазбаша сөйлеуін жетілдіру, оның сапасын қамтамасыз ету; д) оқушыларға математикадан осындай білім беру керек, сонда осы білім арқылы, белсенді танымдық іс-әрекет арқылы олардың білімі, іскерлігі мен қабілеттері артады. 2. Тәрбиелік мақсат. Математиканы оқытуда оқушыларға тәртіпті, стдағаттылық, тиянақтылық, өз ойлары мен тұжырымдарын басқара білу, әсіресе бақылау негізінде айтылған пікірлердің еркін сөйлеуіне қол жеткізу қажет. Таңбалар математикада шамалар арасындағы байланысты білдіру үшін қолданылады. Бұл дамытуды қажет ететін математикалық тіл. Мұғалімнің міндеті символдық тілде берілген математикалық ойды ана тіліне аударуға үйрету болуы керек. Білуге деген құштарлықты, өз-өзіне қанағаттану сезімін тәрбиелеу керек. Математиканы оқытудың өзі оқушылардың зейінін шоғырландыру, ойлау қабілетін дамытады.

Мұғалім келесілерді қамтамасыз етуі керек: а) оқушы материалдық дүниедегі байланыстарды, шамалардың өзгеруін және олардың бір-бірімен байланысын түсіне алады; б) оқушылардың математиканы оқуға деген қызығушылығын ояту; г) еңбекке, Отанға, халыққа деген көзқарасын тәрбиелеу, эстетикалық талғамын қалыптастыру; ж) өзбек халқының тарихы, оның ішінде математикалық білім беру тарихы бойынша білім беру; г) оқушылардың ойлау қабілетін, математикалық мәдениетін тәрбиелеу; 3. Практикалық мақсат. Математиканы оқытудың байқалатын практикалық мақсаты – оқушыларды алған білімдерін іс жүзінде қолдануға үйрету. Алған білімдерін сандар мен математикалық өрнектерде, нүктелерде орындалатын амалдарға қолдана білу, оларды әртүрлі есептерді шығаруда қолдануға үйрету. Бұл күнделікті өмірде кездесетін мәселелерді шешуде білімді қолдана білуге үйрету. Оқыту әдісі ұғымы дидактика мен әдістеменің негізгі ұғымдарының бірі болып табылады. Осылайша, оқыту әдістері үш негізгі міндетті орындайды: меңгеру, тәрбиелеу және дамыту. Білім берудің жаңа мазмұны мен міндеттеріне бейімделген оқыту әдістерін саналы түрде таңдау үшін оқытудың барлық әдістерінің классификациясын зерделеу қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер: 1. Болтаева Ш. Бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық белсенділігін қалыптастыру. Халық ағарту, 2014.
2. Джумаев М.Э., Таджиева З. Г._. Бастауыш сыныптарда математиканы оқыту әдістемесі. Ташкент.: “Ғылым және технология” 2005 ж.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ХИМИЯ ПӘНІН ОҚЫТУДА ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ

Сағидан Ақмерей Әлібекқызы
Ақтөбе облысы
Мұғалжар ауданы
Ембі қаласы
№3 Ембі қалалық жалпы білім беретін орта мектебі
химия пәнінің мұғалімі

Химия пәнінде жасанды интеллект (ЖИ) қолдану білім беру процесін айтарлықтай жетілдіре алады. Жасанды интеллекттің мүмкіндіктері оқушылардың түсінігін тереңдетіп, оларды шығармашылық ойлау мен ғылыми зерттеулерге ынталандырады. Химияны оқытуда ЖИ-ді тиімді қолданудың бірнеше тәсілін ұсынамын:

1. Түсіндірмелер мен мысалдар

• **Автоматтандырылған түсіндірмелер:** Жасанды интеллект химиялық ұғымдар мен теорияларды түсіндіруде оқушыларға нақты, кезең-кезеңімен ақпарат ұсына алады. Мысалы, элементтердің қасиеттері немесе химиялық реакциялардың механизмдері туралы егжей-тегжейлі түсіндірмелер жасай алады.

• **Проблемалық сұрақтарға жауап беру:** ЖИ оқушылардың қойған сұрақтарына нақты әрі түсінікті жауаптар бере алады, бұл әсіресе сабақ барысында маңызды. Оқушының қандай да бір тақырып бойынша күмәндары болса, ЖИ оларды жедел әрі толық түрде шешуге көмектеседі.

2. Ақпаратты іздеу және сараптау

• **Деректерді сараптау:** Химияда үлкен деректер жиынтығын талдау қажет болуы мүмкін. ЖИ үлкен химиялық дерекқорларды зерттеп, химиялық реакциялардың заңдылықтарын, жаңа қосылыстарды немесе молекулалардың қасиеттерін анықтауға мүмкіндік береді.

• **Онлайн зерттеулер:** Оқушыларға химия бойынша соңғы зерттеулер мен жаңалықтарды табуға көмектесетін ЖИ құралдарын қолдану. Мысалы, белгілі бір химиялық реакциялар немесе жаңа наноматериалдар туралы ақпаратты жылдам табуға болады.

3. **Интерактивті оқу құралдары мен бағдарламалар**

• **Молекулалық модельдеу және симуляциялар:** Жасанды интеллект химиялық молекулалардың құрылымын модельдеуде, молекулалық динамика мен реакция механизмдерін көруге мүмкіндік береді. Мысалы, ЖИ арқылы молекулаларды үш өлшемді форматта көруге болады, бұл оқушылардың химиялық құрылымдарды жақсы түсінуіне көмектеседі.

• **Виртуалды зертханалар:** Оқушыларға химиялық реакцияларды виртуалды түрде жасауға мүмкіндік беретін бағдарламалар мен қосымшалар ЖИ көмегімен қол жетімді. Оқушылар өздерінің тәжірибелерін қауіпсіз ортада сынап, реакциялардың нәтижелерін көре алады.

4. **Қадамдық тапсырмалар мен есептер**

• **Автоматтандырылған есеп шығару:** Жасанды интеллект химиялық есептерді шешуде оқушыларға көмек көрсету үшін қолданылуы мүмкін. ЖИ химиялық есептерді қадам бойынша түсіндіріп, шешімдердің қалай алынғанын көрсетуі мүмкін.

• Жеке оқу жоспары: ЖИ оқушының жеке қажеттіліктеріне сәйкес оқыту жоспарын автоматты түрде құра алады. Мысалы, химияның белгілі бір тақырыбында әлсіздік көрсеткен оқушы үшін қосымша тапсырмалар мен ресурстар ұсынылады.

5. **Қолданбалы және эксперименттік тапсырмалар**

• **Жасанды интеллектпен жүргізілетін тәжірибелер:** Химиядағы тәжірибелерді ЖИ көмегімен модельдеу және жүргізу. Бұл нақты зертханалық жағдайларды симуляциялау арқылы қауіпсіздікті қамтамасыз етеді және оқушыларға тәжірибе жасауға мүмкіндік береді.

• **Қателерді түзету және нұсқаулық беру:** Егер оқушы химиялық эксперимент немесе есепте қате жіберсе, ЖИ ол қателерді анықтап, қадамдық түзету нұсқауларын бере алады.

6. **Қолданбалы химия және экологиялық мәселелер**

• **Экологиялық химия мәселелерін шешу:** Жасанды интеллект арқылы химияны экологиялық тұрғыдан зерттеу, мысалы, жаңа экологиялық таза химиялық заттарды іздеу немесе қалдықтарды қайта өңдеудің тиімді әдістерін іздеу.

• **Жасыл химия:** Жасанды интеллект химиялық процестердің экологиялық әсерін бағалауға көмектеседі. Мысалы, энергияны үнемдеу немесе зиянды химиялық реакцияларды болдырмауға бағытталған әдістерді ұсыну.

7. Оқу мен бағалаудың персонализациясы

• **Жеке оқыту:** ЖИ оқушылардың күшті және әлсіз тұстарын талдап, оқу процесін соларға сәйкес бейімдей алады. Оқушының химияға деген қызығушылығын арттыру үшін персонализацияланған оқу жоспары мен жаттығулар ұсынылады.

• **Автоматтандырылған бағалау:** Химия сабағында ЖИ арқылы оқушылардың білімі автоматты түрде бағаланады. Бұл оқу процесін үнемі бақылап, оқушыларға жеке кері байланыс беру мүмкіндігін тудырады.

8. **Сұрақ-жауап жүйелері және чат-боттар**

• **Чат-боттар:** Химия бойынша сұрақтарға жедел жауап беретін чат-боттар арқылы оқушылар өздеріне қажет ақпаратты жылдам ала алады. Мысалы, химиялық реакцияларды немесе формулаларды іздеуге арналған чат-боттар оқушылардың білімін тереңдетеді.

• **Сұрақтарға жауап беру:** ЖИ оқушылардың пән бойынша қойылған сұрақтарына нақты әрі анық жауап береді. Бұл сұрақтар көбінесе күрделі теориялар мен химиялық реакциялардың ерекшеліктері туралы болады.

9. Қосымша ресурстар мен контент жасау

• **Оқу контентін автоматты түрде генерациялау:** Жасанды интеллект химия сабағына қажетті оқу материалдарын, тесттер мен тапсырмаларды автоматты түрде құра алады. Мысалы, сабақтың тақырыбы бойынша химиялық тапсырмаларды жүйелі түрде жасап, оқушыларға ұсыну.

• **Видео мен анимация жасау:** Жасанды интеллект негізінде химиялық реакцияларды түсіндіретін анимациялар мен видеоларды автоматты түрде жасауға болады. Бұл визуалды оқу құралдары оқушылардың тақырыпты жақсы меңгеруіне көмек береді.

10. Қызығушылықты арттыру және мотивация

• **Геймификация:** Химия пәнінде жасанды интеллект негізінде ойындар мен тапсырмалар ұйымдастыру, мысалы, химиялық элементтерді немесе реакцияларды табуға арналған викториналар. Бұл оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, оқу процесін қызықты етеді.

Жасанды интеллект химия пәнінде білім беру процесін жақсартып, оқушылардың жеке қажеттіліктерін ескере отырып, тиімді және интерактивті оқытуды қамтамасыз етеді. Сонымен қатар, ЖИ жаңа ғылыми зерттеулерді жүргізу мен химияның соңғы жетістіктерін оқу мен зерттеу үшін маңызды құрал болып табылады.

Пайдаланылған әдебиет тізімі:

1. Барсукова Е.А. Внеклассная работа по изобразительному искусству. Тамбов: Акадия, 2016. - 198 с. 2. Белохвостова Н. О студии изобразительного искусства // Искусство в школе. - 2012. - №2. - с.39-42. 3. Гуреева И. Изобразительное искусство: 3-4 кл: Внеклассная работа. М.: Корифей, 2017. - 198 с. 4. Дубровская Н.В. Некоторые рекомендации по организации изобразительной студии // Искусство. - 2017. - №5. - С.14-21

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ҚАЗАҚ ТІЛІ – БІЗДІҢ АНА ТІЛІМІЗ

Саркулова Айгуль Жақсылыковна
Ақтөбе облысы, Мұғалжар ауданы, №3 Ембі қалалық жалпы білім беретін орта мектебінің қазақ тілі мен әдебет пәнінің мұғалімі

Ана тілі дегеніміз – сол тілді жасаған,
жасап келе жатқан халықтың баягысын да,
бүгінгісін де, болашағын да танытатын,
сол халықтың мәңгілігінің мәселесі.
Ғабит Мүсірепов

Әр ұлт үшін ең үлкен байлық - оның ана тілі, мәдениеті және ұрпақ үшін мұрасы. Әр халық оны мыңжылдықтар бойы салып, ұрпақтан-ұрпаққа жалғастырып келеді. Адам тамақсыз, сусыз өмір сүре алмайды. Сондай-ақ, тіл де қарым-қатынас адам үшін өте маңызды. Осыған орай әлемде көптеген түрлі тілдер бар.

Әр халықтың ана тілі - бұл осы ұлт пен оның әр халқы мақтан тұтатын нәрсе. Біз мақтан тұтатын біздің ана тіліміз - қазақ тілі. Бұл тілдің тарихы көшпенділік кезеңінен басталады. Бұл тілдің тәуелсіздігі үшін көптеген соғыстар болды және біздің ата-бабаларымыздың арқасында біз қазір қазақ тілінде сөйлейміз.

Қазақстанда 300-ден астам адам бір аспан астында өмір сүреді. Бірақ ешкім де қазақ тілінің бәріне ортақ мемлекеттік тіл болуына қарсы емес. Біз қуанышпен бөлісіп, тату отбасы ретінде өмір сүреміз. Жыл сайын Қазақстанда тұратын халықтардың бірлігі мерекесі өткізіледі.

Тіліміз - бірлігіміздің тірегі, халқымыздың ұлттық байлығы.

Өйткені өмірдің алмастай қырын, абзал сырын түсіне білуіме басты себепкер – бұл ана тілім! Мынау жарық дүниеге келгеннен бастап, ананың әлдиімен бойыма сіңіріп келе жатқан тілім мен үшін ең қастерлі, ең қымбат тіл.

Ана тілі - ар өлшемі. Олай болса, тілді шұбарлау – арды шұбарлау, көңіл тұнығын майлау. Ең жақсы адам – ана тілін құрметтеген адам. Бұл сенің басқа тілді меңгеруіне бөгет болмайды, қайта сені адамгершілікке, шын патриот болуға жетелейді. Ана тілдің терең иірімдеріне бойлай білу – саналы адам болғысы келетін жас адамның бірінші парызы. Ол – туған жеріңді, еліңді, сүйікті Отаныңды сүйе білу деген сөз. Қоңыр Қонжық — енесінің еркесі. Бал жегісі келсе бақырып жылайды. Енесі жүгіріп барып бал құйып береді. Ол үнемі бақырып жылап достарына да айтқанын істетеді. Бір күні Қонжықтар Куаалалармен футбол ойнады. Ерке Қонжық қанша тырысса да допты бір рет те тебе алмады. Ол еркелеп, жылап жүріп футбол ойнауға еш машықтанбаған еді. Қатты ызаланған Қонжық отыра қап тағы да бақырып жылады. Бірақ достарының Қонжықты жұбатуға мұршалары болмады. Өйткені олар ерке Қонжыққа алаңдаса Куаалалардан жеңіліп қалулары мүмкін еді. Жылай-жылай тамағы қарлыққа ерке Қонжық бір кезде орнынан атып тұрып:

- Мен футбол ойнайтын басқа достар іздеймін! – деп жүгіре жөнелді.

Ол үңгіріне кеп ағаш бұтағынан екі қолына екі қанат пен добын салып алатын сөмке дайындады. Сөйтіп ол өзімен футбол ойнайтын жақсы достар іздеп сапарға аттанды.

Ұша-ұша Қонжық көзге қарауытқан нәрсе шалынбайтын аппақ әлемге тап болды. Ол аузын ашып, таң қалды. Жер жүзін аппақ қар тұмшалап, тұншықтырып жатқандай. Бір кезде аппақ қардан бөлініп шыққандай қардай аппақ Қонжық кездесті. Тек екі көзі мен мұрны ғана қап-қара. Таңданысын жасыра алмаған ерке Қонжық:

- Сен қалай аппақ болып кеткенсің? – деп сұрады.
- Мен ақ Аюдың Қонжығымын. Біздер Арктикада ғана өмір сүреміз. Сондықтан түсіміз ақ, – деп жауап берді.
- Мен футбол ойнайтын дос іздеп жүрмін, – деді ерке Қонжық.
- О, онда екеуміз дос болайық. Мен саған футболдан да қызық ойын көрсетейін, – деп ақ Қонжық досының қолынан шап беріп ұстап алып асығыс суға қарай дедектетіп жүгіре жөнелді.

Жағалаудан Қонжықты кездестірген Бегемот таңданысын жасыра алмай:

- Қоңыр Қонжық, бұл жерге қайдан тап болдың? – деп сұрады.
- Мен футбол ойнайтын дос іздеп келем, – деді Қонжық.
- Мен де футбол ойынын үйренсем деп жүргенмін. Кел екеуміз ойнайық, – деді Бегемот қуанып.

Бірақ Бегемет футбол ойнауға ерке Қонжықтан да икемсіз боп шықты. Тіпті дәл алдында тұрған допты тебуге қысқа аяқтары жетпеді. Бегемотқа футбол ойынын үйретем деп әбден күйіп-піскен Қонжық:

- Ештеңеге икемі жоқ қолапайсыз, жексұрын екенсің өзің, – деді ашудан дір-дір етіп.
- Футбол ойнауға икемім болмаса да, сенен жаман сөз естіп тұра алмаймын! – деп айқайлаған Бегемот оны дәу тұмсығымен бір соқты. Қонжық

есінен танып қалды. Сәлден соң есін жиған Қонжық Бегемотты көріп алды-артына қарамай қаша жөнелді.
Енді оның дос іздеуге мүлдем көңіл-күйі соқпады. Ескі достарын қатты сағынып кетті. Еркелікті қойып, үнемі солармен бірге болуды ойлады. Кенет құлағына сондай бір нәзік, үзіліп тұрған әдемі әуен естілді. Ескі достырына деген сағынышы лезде басылып әдемі дауысқа елтіп, солай қарай жүре берді. Бірте-бірте дауыс өте жақын жерден естілді. Дауыс ағаш басынан шығып тұр. Ол өрмелеп ағашқа шықты. Қол созым жерде бұл іздеген досы әдейі дауыстап шақырып тұрғандай боп кетті. Бір ғана жапырақ оның сұлу түрін жасырып тұрғандай қол соза беріп еді, тағы да аяқ астынан күтпеген жағдай болды. Әлгі дауыс бірөу құйрығын байқаусызда басып кеткен мысықша баж ете түсті. Шошып кеткен Қонжық талдан домалай құлап түсті. Ол жерде тұрып:
- Сен кімсің? – деп сыбырлады.
Жапырақ арасынан бірөу:

- Мен Мысықторғаймын, – деп жауап берді.
- Әлгі әдемі дауыс сенікі ме? – деді Қонжық.
- Иә, менікі, – деді дауыс.
- Ал, соңғы ащы дауыс ше? – деді Қонжық дауысы жәй шығып.
- Ол да менің дауысым, – деп жауап беріп еді, Қонжықтың көңіл-күйі түсіп кетті. Қатты қапаланды. Қиналды. Тұрып-тұрып қанатына қарай жүгіре жөнелді. Ол ұшып бара жатып, бар әлемге естірте:
- Өзімнің ескі достарыма барам! Олардан артық дос жер бетінде жоқ екен! – деп айқай салды.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР:

1. ҚР БМ Ы.Алтынсарин атындағы ұлттық білім беру академиясы ұсынған әдебиеттік оқу бағдарламасы (2-4 сыныптар үшін) ;
2. ҚР БМ Ы.Алтынсарин атындағы ұлттық білім беру академиясы ұсынған сауат ашу оқу бағдарламасы (1-сыныптар үшін) ;
3. 300 учебных текстов, проверочных работ и тестов по чтению для начальной школы. Тикунова Л.И., Игнатьева Т.В. Москва «Дрофа» - 2000;
4. Өнегелі ертегілер. Қазақ ертегілерінің антологиясы. Алматы: «Аруна» баспасы – 2007ж.
5. Дайындауыш немесе қазақ тілінен 55 сабақ. Шымкент «ШИКУЛА және К» - 2007ж.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

БАСТАУЫШ СЫНЫПТАҒЫ САБАҚТЫҢ ТӘРБИЕЛІК АСПЕКТІСІ

Сарсембаева Жанар Саликолаевна
Ақтөбе облысы, Мұғалжар ауданы, №3 Ембі қалалық жалпы білім беретін орта мектебінің бастауыш сыныбының мұғалімі

"Тәрбие тек дамыту ғана емес
адамның ақыл-ойы және оған белгілі көлемді беру
ақпарат, бірақ оған деген құштарлықты ояту
керек
онсыз оның өмірі ауыр еңбек
лайықты да, бақытты да бола алмайды."
К.Д. Ушинский

Тәрбие белгілі бір құндылық бағдарын, мінез-құлық ұстанымдарын, бағалау жүйесін, өзіне, басқа адамдарға, еңбекке, қоғамға, әлемге деген көзқарасын қалыптастыру мақсатында адамға мақсатты түрде әсер ету (оқу процесінде, онымен қатар немесе одан тыс) бар. .

Бастауыш сыныптағы сабақтың тәрбиелік аспектісі

Бастауыш сыныптағы сабақтың тәрбиелік аспектісі баланың жеке басын қалыптастыруда орасан зор маңызға ие. Мұғалім бұл үдерісте шешуші рөл атқарады, оқушылардың бойында адамгершілік құндылықтар мен әлеуметтік дағдыларды дамытуға жағдай жасайды. Бұл мақалада біз тәрбиелік аспектінің сабақтағы маңыздылығын, оның негізгі принциптері мен қолдану әдістерін қарастырамыз.

Заманауи білім беру тек академиялық жетістіктерді ғана емес, сонымен бірге әрбір баланың жеке басының дамуын да мойындайды. Сондықтан адамгершілік құндылықтарды, этикалық мәдениетті және белсенді азаматтықты қалыптастыруға мектептегі білім берудің басынан бастап көбірек көңіл бөлінуде. Сабақтар осы қасиеттерді қалыптастырудың орталығына айналады, мұнда балалар дүниені пәндік білімдерін меңгеру арқылы танып, сонымен бірге эмоционалдық интеллектуалдылығын дамытуға мүмкіндік алады.

Бастауыш сынып мұғалімдері балаларды тәрбиелеу үдерісінде ерекше рөл атқарады. Олар тек білім таратушы ретінде ғана емес, сонымен қатар мінез-құлық үлгілері және өз оқушылары үшін беделді тұлғалар ретінде де әрекет етеді. Сабақтың мазмұны, тапсырмаларды таңдау және жұмыс әдістері арқылы мұғалім пәндік біліммен параллель деңгейде толеранттылық, жауапкершілік немесе командалық рух сияқты қасиеттерді қалыптастыру жұмысын жалғастыра алады.

Бастауыш сыныптағы сабақтың тәрбиелік қызметінің маңызы

Бастауыш сыныптағы сабақтың маңызды қызметтерінің бірі оның тәрбиелік аспектісі болып табылады. Тәрбие баланың жеке басын және оның қоршаған ортаға деген құндылық қатынасын қалыптастыруда шешуші рөл атқарады. Тәрбиеге бағытталған сабақтар тәртіп, еңбеккорлық, басқаларды сыйлау, жауапкершілік, ұжымда жұмыс істей білу сияқты қасиеттерді дамытуға ықпал етеді.

Бастауыш сыныптағы сабақтың тәрбиелік қызметінің маңыздылығы дәл осы жаста баланың дүниетанымы мен құндылықтарының негіздері қалыптасуынан көрінеді. Сабақтар өзін-өзі реттеуді, эмоционалдық интеллектті және моральдық шешім қабылдау қабілетін дамытудың тамаша құралы бола алады.

Сабақтың тәрбиелік аспектісі қоғамда табысты өмір сүруге қажетті негізгі дағдыларды қалыптастыруға да көмектеседі. Қарым–қатынас жасау, ұжымда жұмыс істей білу, басқаларға төзімділік пен сыйластық таныту - бұл дағдылардың барлығын сабақта, бірлескен жұмыс және маңызды мәселелерді талқылау барысында дамытуға болады.

Сонымен қатар, бастауыш сыныптағы сабақтың тәрбиелік аспектісі оқуға және оқу үдерісінің өзіне деген саналы көзқарасты қалыптастыруға көмектеседі

Тәрбие нәтижелерінің мақсатты бағдарлары Федералдық мемлекеттік білім стандартына сәйкес тәрбие бағыттары бойынша бастауыш жалпы, негізгі жалпы және орта жалпы білім беру деңгейлерінде тұжырымдалған.

Міне, кейбір бағыттар:

1. Азаматтық тәрбие.
2. Патриоттық тәрбие.
3. Рухани-адамгершілік тәрбие.
4. Эстетикалық тәрбие.
5. Дене тәрбиесі.
6. Еңбекке баулу.
7. Экологиялық тәрбие.
8. Ғылыми білімнің құндылығын тәрбиелеу.

Мақсатты бағдарлар білім алушыларды ресейлік негізгі (азаматтық, конституциялық) құндылықтар негізінде тәрбиелеудің инвариантты мазмұнына сәйкес анықталады.

Сабақтың тәрбиелік аспектісі арқылы әлеуметтік дағдыларды дамыту

Әлеуметтік дағдыларды тәрбиелеу және дамыту бастауыш мектептің маңызды міндеттерінің бірі болып табылады. Бұл үдерісте сабақтың тәрбиелік аспектісі маңызды рөл атқарады. Сабақ барысында балалар

мұғаліммен және құрдастарымен қарым-қатынас жасайды, олар ынтымақтастықты, төзімділікті және басқаларға құрметпен қарауды үйренеді.

Сабақ барысында мұғалім балаларға ұжымда өзін қалай ұстау керектігін, диалогты қалай жүргізу керектігін, сондай-ақ жанжалды жағдайларды шешуді көрсетеді. Ол балаларды ынтымақтастыққа және қарым-қатынас дағдыларын дамытуға ынталандырады. Осылайша, сабақтағы қарым-қатынас пен топтық жұмыс барысында балалар зейінділікке, басқаларды тыңдауға, олардың пікірін құрметтеуге үйренеді.

Сабақта жағымды тәрбиелік ахуал қалыптастырудағы мұғалімнің рөлі

Бастауыш сыныптағы мұғалім сабақта жағымды тәрбиелік ахуал қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Ол тек тәрбиеші ғана емес, сонымен бірге әр оқушының жеке басының дамуына әсер ететін тәрбиеші. Мұғалімнің рөлі - балалармен сенімді қарым-қатынас орнату, олардың дербестігі мен өзін-өзі жүзеге асыруын қолдау.

Мұғалім әр оқушының қажеттіліктеріне мұқият болып, балалардың өзін-өзі бағалауын қолдап, қиындықтарды жеңуге көмектесуі керек. Ол олардың жетістіктерін көтермелеп, өз қабілеттеріне деген сенімділікті дамыта білуі керек.

Сабақта жағымды тәрбиелік ахуал қалыптастыру оқушылардың қызығушылықтары мен тілектерін, олардың бір-бірімен және мұғаліммен қарым-қатынасын ескеруді көздейді. Мұғалім оқушылардың белсенділігі мен бастамашылығын ынталандыруы, қарым-қатынас және әлеуметтік дағдыларды дамытуға ықпал ететін ұжымдық іс-шаралар өткізуі керек. Сабақтың тәрбиелік аспектісі оқушылардың бойында жауапкершілік пен дербестікті қалыптастыруға мүмкіндік беретін міндеттерді бөлуді қамтиды. Мұғалім оқушылардың алдына бірлескен жұмыс пен өзара көмекті қажет ететін міндеттер қояды.

Қорытындылай келе, оқушылардың тәрбиесі мен әлеуметтенуіне, тұлғалық және оқу дағдыларын дамытуға бағытталған сабақтың әлеуетін жүзеге асыру сабақты нәтижелі және заманауи етеді деп айтқым келеді.

Пайдаланған әдибеттер:

Елубаев Ескен. Балаларға базарлық: Өлеңдер, ертегілер, жұмбақтар, жаңылтпаштар. – Алматы: “Алматы кітап”, 2007 жыл

Бұл кітаптағы оқуға жеңіл өлең, тақпақтар, ой дамытатын жұмбақтар мен жаңылтпаштар оқырман үшін жеңіл де қызықты..

Алдар көсе: Ертегі – Алматы: “Алматыкітап” ЖШС, 2007 жыл

Қазақ ертегілері – Алматы: “Балауса баспасы”. 2003 жыл

Қазақ ертегілері – Құрастырған: А. Сәулебаева. Суретші: Г. Ф. Алматова – Шымкент. ПТ “Шикула и К0”. 2003 жыл

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

СӨЙЛЕУ МӘДЕНИЕТІН ДАМЫТУ ЖҰМЫСТАРЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ

Усенбаева Айнур Онгарбаевна
«№74жалпы білім беретін орта мектеп»КММ
Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

Сөйлеу мәдениеті әр адамның өмірінде маңызды рөл атқарады, оның қарым-қатынаста да, кәсіби салада да табысқа жетуіне әсер етеді. Ол біздің өз ойымызды білдіру, түсіну және басқа адамдармен қарым-қатынас жасау қабілетімізді анықтайды. Сөйлеу мәдениетін дамыту жұмыстарын ұйымдастыру ойды анық, әдемі жеткізуді қалыптастыру үшін ғана емес, өзіне деген сенімділікті арттыру, кәсіби өсу үшін де маңызды. Бұл мақалада біз осындай жұмыстарды ұйымдастырудың негізгі аспектілерін қарастырамыз.

1. Сөйлеу мәдениетінің маңыздылығын түсіну

Сөйлеу мәдениетін дамыту жұмыстарын ұйымдастырудың бірінші қадамы оның маңыздылығын сезіну болып табылады. Сөйлеу мәдениеті басқалармен табысты қарым-қатынас орнатуға, кәсіби қызметте мақсаттарға жетуге және қоғамдық өмірге қатысуға көмектеседі. Ол жеке адамды басқа адамдардың қабылдауына және оның қоғамдағы бейнесіне әсер етеді. Сондықтан сөйлеу мәдениетін дамыту тұлғалық және кәсіби өсудің негізгі аспектісі болып табылады.

2. Мақсаттар мен міндеттерді қалыптастыру

Сөйлеу мәдениетін дамыту жұмыстарын ұйымдастыру нақты мақсаттар мен міндеттерді анықтаудан басталады. Бұл артикуляцияны жақсарту, сөздік қорын кеңейту, дәлелді сөйлеу қабілетін дамыту немесе көпшілік алдында сөйлеу дағдыларын жетілдіру болуы мүмкін. Әрбір мақсат нақты тұжырымдалуы және жетістіктерді бағалаудың белгілі критерийлері болуы керек.

3. Оқыту әдістері мен құралдарын таңдау

Сөйлеу мәдениетін дамытуға ықпал ететін оқытудың көптеген әдістері мен құралдары бар. Олардың ішінде: - Риторика және шешендік өнер сабақтары, онда олар логикалық және дәлелді дәлелдер құрастыруды, тыныс алуды және интонацияны бақылауды үйренеді.

- Ой-өрісіңізді кеңейту және сөздік қорыңызды байыту үшін әдеби және мәдени мәтіндерді оқу.

- Ана тілінде сөйлейтіндермен немесе сөйлеу мәдениеті саласындағы тәжірибелі мамандармен қарым-қатынас жасауға машықтандыру.

- Айтылым қолданбалары мен онлайн курстар сияқты заманауи технологияларды пайдалану. Нақты әдістерді таңдау тыңдаушылардың мақсаттары мен ерекшеліктеріне байланысты.

4. Прогресті бағалау жүйесін құру.

Сөйлеу мәдениетін дамыту жұмыстарының тиімділігі жүйелі түрде бағалануы керек. Ол үшін артикуляция деңгейін, сөздік қорын, сауаттылығын және ойды жеткізу қабілетін бағалайтын әртүрлі әдістер мен тесттерді қолдануға болады. Тұрақты есеп беру және кері байланыс білім алушыларға да, мұғалімдерге де қай әдістер тиімді екенін және қайсысы түзетуді қажет ететінін түсінуге көмектеседі.

5. Қолдау және мотивация.

Сөйлеу мәдениетін дамыту жұмыстарын ұйымдастыру тек оқытуды ғана емес, басқалардың да қолдауын қажет етеді. Әркім өз ойын еркін жеткізе алатын және сөйлеу тәжірибесін жасай алатын сенім мен қолдау атмосферасын құру маңызды. Біліктілікті табысты дамытуда жетістіктерді марапаттау және дамуды ынталандыру да маңызды рөл атқарады.

Қорытынды.

Сөйлеу мәдениетін дамыту бойынша жұмысты ұйымдастыру – бұл білім алушылардың да, мұғалімдердің де, басқалардың да күш-жігерін талап ететін ұзақ мерзімді процесс. Алайда, бұл күш-жігер ақталады, өйткені сөйлеу мәдениеті жеке және кәсіби өсудің негізгі құрамдас бөлігі болып табылады, қоғамдағы табысты өзара әрекеттесуге және өмірлік мақсаттарға қол жеткізуге ықпал етеді

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

«ҚАЗАҚТЫҢ БОЛАШАҒЫ-ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕ»

Ыксанова Диана Каиржановна
Жаңажол жалпы білім беретін орта мектебінің бастауыш сынып мұғалімі

Тәуелсіздік тірегі – мемлекеттік тіл.
Анамыздың ақ сүтімен бойымызға дарыған тілімізді ұмыту – бүкіл ата-бабамызды, тарихымызды ұмыту.
Б.Момышұлы

Тіл- мемлекеттің тұғырлы тірегі, халықтың рухани байлығы, өткені мен болашағының айқын көрінісі. Ана тілінің қадір-қасиетін біле білген халқымыз оны ұлттың рухына, қазына байлығына балайды. Себебі, тіл – халықтың жаны, сәні, тұтастай кескін-келбеті, ұлттық болмысы. Адамды мұратқа жеткізетін – ана тілі мен ата дәстүрі. Біздің осындай халықтық қасиетті мұрамыз, ана тіліміз – қазақ тілі.

Тіл – тәуелсіздіктің айғағы. Тіл мен егемендік егіз ұғым. Қазақ елі тәуелсіз мемлекет болып орнағалы да биыл ширек ғасыр уақыт болды. Мемлекеттік тілі – қазақ тілі деп жарияланды. Бұл тұста Елбасымыз – Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев «Қазақтың болашағы – қазақ тілінде!», – деп алдымызға айқын жол ашып берді. Бізге тек осы ұстанымды жүзеге асыруға бар күш-жігерді аямай еңбек ету ғана қалды. Тәуелсіз Қазақстанның болашағы – біз, яғни, қазақ жастары. Демек, біздің міндетіміз – қазақ тілінің мәртебесін асыру болмақ. Осы тұста Елбасының «Қазақ пен қазақ қазақша сөйлессін», – деген ұлағатты сөзін ескермей кету мүмкін емес. Тәуелсіздік алғалы бері тіл саясаты жүргізілуде. Мемлекеттік тілдің қолданылу аясын кеңейту мен тілге деген құрметті арттыру мақсатында көптеген мемлекеттік бағдарламалар мен іс – шаралар ұйымдастырылуда. Нәтижелері де аз емес. Алайда жастар арасында, кейбір мекемелерде қазақ тілінің жайы ақсап тұр. Соны көріп жүрегің ауырады. Бір жағынан, әлі күнге дейін орыс тілінің ырқынан шыға алмай жүргендігімізден болар. Расында, қазақ халқының басында талай қиын нәубет, қайғылы күндердің болғаны тарихтан белгілі. Еліміз жетпіс жылдай Кеңес Одағының қарамағында болды. Халқымыз амалсыздан орыс тілін ұлықтады. Қазақ халқы өзінің тілін, ділін, тіпті салт-дәстүрін ұмытардай халге жетті. Дегенмен «сабақты ине сәтімен» деген. Еліміз сан ғасыр аңсаған тәуелсіздікке қол жеткізді. Тіліміздің түп тамырымен жойылып кетпегеніне шүкіршілік етуіміз керек тәрізді. Сондай ауыр сәттерде, сын сағаттарда атамекен қонысын тастап босқан халықтың өзімен бірге алып жүрген байлығы – ана сүтімен санасына дарыған ана тілі ғана.Мағжан Жұмабаевтың тілінде айтсақ:

«Жауыз тағдыр жойды бәрін не бардың…
Алтын күннен бағасыз бір белгі боп,
Нұрлы жұлдыз, бабам тілі, сен қалдың!».

Бірақ, жоғарыда айтып кеткендей, қанша жылдан бері атқарушы билігіміз тіл туралы саясатты жүзеге асырып келе жатса да, қазақ тілінің дамуы әлі де болса кешеуілдеп тұр. Расымен де ата – бабамыз елін, жерін, тілін, дінін жаудан өле – өлгенше қорғап өтті емес пе? Осыған бас ауыртатын ұлт жанашырларының саны қазіргі кезде некен саяқ. Себебі, көшеде бір қателіктер көріп жатсақ, үйреншікті нәрседей, бейқам жүре береміз. Бұл намысымыздың әлсіздігі ме, әлде ұлтымыздың басты белгісі ана тіліміздің сәл де болса алға жылжып, дамуына үлес қосуға енжарлық танытқанымыз ба?!

Ана тілі – ананың ақ сүтімен әр қазақ баласының бойына сіңген тіл емес пе еді. Ана тіліміз арқылы ғана біз халқымызды, Отанымызды танып білеміз. Әр адамның азаматтық қасиеті – өз халқын, өзінің атамекенін қалай сүюімен, өз ана тілін қалай білуімен өлшенбек. Әркімнің тілге деген құрметін өз анасына, өз ұлтына, өз Отанына деген құрметінен білуге болады. Өз ана тілін ұмытқан адам – өз халқының өткенінен де, болашағынан да қол үзеді.. Болашақ ұрпаққа ұлы мұра болып қалатын да- ана тілі емес пе? Осыны қазақ жастары,өсіп келе жатқан балалар түсінсе екен деп ойланамын. Алайда, осыны ескермей орыс тілінде шүлдірлеп, қазақ тіліндегі әнді тыңдауды қор санап жүрген қазақ жастары қаншама. Осындай орыс тілді жастардан ертең тағы да орыс тілді ұрпақ тәрбиеленіп өсуі әбден мүмкін. Кейбір мекемелерге барсаң орыс тілінде сауатты жазылған сөз қазақ тілінде мүлдем ұйқассыз аударылып, есіктерінде ілініп тұрады. Мұны көргендердің бірі езу тартып күліп, енді бірі оған мән бермейді де. Көптеген мекемелерде әлі күнге дейін толықтай ана тілінде қызмет көрсетілмей келе жатыр. Біздің қоғамның басты кемшілігі осы болар, бәлкім. Бұған жауап ретінде:

«Өзге тілдің бәрін біл, өз тіліңді құрметте», – дейді Қадыр ақын. Қазіргі қоғам басқа тілді үйренуге еш шек қоймайды. Дегенмен, қазақ тілін мемлекеттік тіл дәрежесіне көтеруге әр қазақтың үлесі болса екен дейді. Өзгенің құлы емес өз еліміздің ұл – қызы болайық,

өзгенің емес,өз еліміздің тілін ұлықтап, мәртебесін асырайық! Әр қазақтың жүрегінде еліне, жеріне, ұлттық болмысына, ана тіліне деген сүйіспеншілік сезімдері, ұлтжандылық қасиеттері арта түссе екен.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Мемлекет басшысының «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты мақаласы.
2. Абай Құнанбаев үшінші қара сөзі.
3. Қазақтың ұлы жазушылары мен ақындарының тілге қатысты қанатты сөздері мен өлеңдерінен үзінді.

САБАҚТЫҢ ТАҚЫРЫБЫ: ТУЫНДЫНЫ ТАБУ ЕРЕЖЕЛЕРІНЕ ЕСЕПТЕР ШЫҒАРУ

Абдуллина Айнагул Бакиткереевна
Хромтау қаласы
№7 Хромтау мектеп-гимназиясы (мектеп жанындағы интернатымен) КММ-нің математика пәнінің мұғалімі

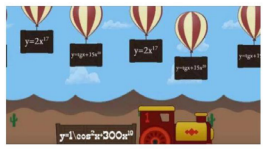
Сабақтың тақырыбы: Туындыны табу ережелеріне есептер шығару
Абдуллина Айнагул Бакиткереевна
Хромтау қаласы
№7 Хромтау мектеп-гимназиясы (мектеп жанындағы интернатымен) КММ-нің математика пәні мұғалімі

Мектеп	№7Хромтау мектеп-гимназиясы (мектеп жанындағы интернатымен) КММ		
Бөлім:	**10.3С Туынды**		
Педагогтің аты-жөні:	Абдуллина Айнагул Бакиткереевна		
Күні:			
Пән/Сынып:	Алгебра, 10 «Ә» сынып.ҚГБ	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы:	Туындыны табу ережелеріне есептер шығару		
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары:	10.4.1.21 - дифференциалдаудың ережелерін білу және қолдану		
Сабақтың мақсаты:	-дифференциалдау ережелерін біледі және қолдана алады. -дифференциалдау техникасын меңгереді.		

Сабақтың барысы:

Уақыты	Кезеңдері	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
5 минут	Ұйымдастыру	Сәлеметсіздерме! Бүгін, Туынды табу ережелері тақырыбын қарастырамыз. **Бүгінгі сабақта меңгеретініңіз:** - дифференциалдаудың ережелерін білу және	Амандасады. Үй тапсырмасын айтады. Тақырып бойынша ресурстарды қарап, танысады.		ДК экраны Оқулық

		қолдану **Ұйымдастыру.** **Үй жұмысын тексеру. «Сен маған, мен саған» әдісі арқылы дәптерлерін алмасу арқылы тексереді.** **Өткен сабақты еске түсіру** https://wordwall.net/ru/resource/50167422		Дұрыс жауаппен салыстыру. Оқушылардың сабаққа қатысу белсенділігіне қарай «Мадақтау сөздері» әдісі арқылы бірін-бірі бағалайды. Әрбір дұрыс жауапқа бір шеңберді бояйды.	
10 мин	Негізгі бөлім	**Кім Жылдам?**	Қосымша ақпарат көздерін пайдалана отырып түсінеді		

		https://wordwall.net/ru/resource/49489926 1. $y=2x^{17}$ 2. $y=\arccos x+x^5$ 3. $y=\sin x-\cos x$ 4. $y=\operatorname{tg}x+15x^{20}$ 5. $y=\operatorname{ctg}x-\sin x$ $d(u+v)=du+dv;$ $d(uv)=u\,dv+v\,du;$ $d(Cu)=C\,du;$ $d\left(\frac{u}{v}\right)=\frac{v\,du-u\,dv}{v^2}.$ Оқушыларға жұптарда алдын ала талқылап қисап 1-дегі туындыны есептеу ережелерін жазуды ұсыныңыз. Өткенді қайталап болғаннан кейін, туындыны есептеу ережесін беріңіз. Егер бізге бастапқы фукнция белгілі болса, онда ол бойынша оның туындысын таба аламыз. Алгебрада туындыны, немесе **дифференциалды** анықтаудың көптеген жеткілікті ережелері бар.	Сұрақтарға жауап береді. **Егер c – тұрақты сан, және f(x), g(x) – қандай да бір дифференциалданатын функциялар болса, онда дифференциалдаудың келесі** **ережелері орындалады:** Мысалы, функцияның туындысын табайық: $y = x^2+ 3x - 10$ $y' = (x^2+ 3x – 10)' = (x^2)'+ (3x)' – 10'=2x^{2-1}+ 3x^{1-1}- 0 = 2x^1+ 3x^0= 2x+ 3$	«Екі жұлдыз бір ұсыныс»	Интернет ресурстары Оқулық

		Тұрақты ережесі y= C =>y' = 0; y = (Cf)' = C (f)' **Қосу ережесі** y= f(x) + g(x) =>y' = f '(x) + g'(**Көбейту ережесі** y = (fg)' =f' g+g'f **Бөлу ережесі** $y=\left(\frac{f}{g}\right)'=\left(\frac{f'g-g'f}{g^2}\right)$			
20 мин	Бекіту тапсырмалары	«Есептейік!Білімімізді еселейік!»(Оқулықпен жұмыс). **№18, №19, №20** **Топтық жұмыс. Деңгейлік есептер** **А-деңгейі** 65. $f(x)=1-x^3$. 67. $f(x)=2x^4-4x^2+1$. 69. $f(x)=4x^3-9x^2+6x$. **В-деңгейі**	Берілген тапсырма бойынша өз ойларын ортаға салып, пікірлерін білдіріп, топтық талдау жасайды. Талқылау нәтижесінде өзара бір келісімге келіп есепті орындайды.	**Дескриптор:** - функция дифференциалы анықтамасын және дифференциалдың геометриялық мағынасын біледі. *ҚБ «Екі жұлдыз бір тілек» әдісі .Бірін-бірі бағалау*	Интернет ресурстары Жалпы білім беретін мектептің 10–сыныбына арналған оқулық.

		40. $y=(x+5)^7$. 42. $y=(7x+2)^5$. 44. $y=(9x+5)^4$. **Сергіту сәті.** «Пазл» әдісі.			
		Сабақты пысықтау. «Сайкестендіру» әдісі. https://wordwall.net/ru/resource/49500182 $y=tgx+15x^{20}$ — $y=-sinx+5x^4$ $y=sinx-cosx$ — $y=1\backslash sin^2x-cosx$ $y=2x^{17}$ — $y=34x^{16}$ $y=ctgx-sinx$ — $y=cosx+sinx$ $y=arccosx+x^5$ — $y=1\backslash cos^2x+300x^{19}$	Оқушылар жеке параққа жұмысты орындайды, нәтижесі жетістік критерийі бойынша бағаланады.		Парақшалар
5 минут		**Бүгінгі сабақта:** - дифференциалдаудың ережелерін біледі және қолданады. **Кері байланыс:** Оқушылар тақтада берілген рефлексивті сөздердің бастамасын таңдай отырып, шеңбер бойымен өздерінің ойын бір сөйлеммен жеткізеді. **Рефлекция ағашы** 	Тақырыпты меңгергенін анықтау **Үйге тапсырма. №24,25**	Кері байланыс	

Кім жылдам?

1. $y=2x^{17}$
2. y=arccosx+x5
3. y=sinx-cosx
4. y=tgx+15x20
5. y=ctgx-sinx

Кім жылдам?

1. $y=2x^{17}$
2. y=arccosx+x5
3. y=sinx-cosx
4. y=tgx+15x20
5. y=ctgx-sinx

САБАҚТЫҢ ТАҚЫРЫБЫ: КВАДРАТ ТЕҢДЕУЛЕР

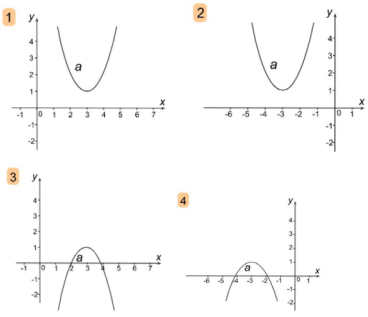
Әлім Айсана Дауырбекқызы
Хромтау қаласы
№7Хромтау мектеп-гимназиясы (мектеп жанындағы интернатымен) КММ-нің математика пәнінің мұғалімі

Мектеп:	№7Хромтау мектеп-гимназиясы (мектеп жанындағы интернатымен) КММ	
Пәні:	алгебра	
Бөлім	8.3А Квадрат теңдеулер	
Педагогтің аты-жөні:	Әлім А.Д.	
Күні:		
Сынып: 8	Қатысқаны:	Қатыспағаны:
Сабақтың тақырыбы:	**Квадраттық функция және оның графигі**	
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары: (оқу бағдарламасына сілтеме)	8.4.1.2 $y=a(x-m)^2$, $y=ax^2+n$ және $y=a(x-m)^2+n, a\neq 0$, түрдегі квадраттық функциялардың қасиеттерін білу және графиктерін салу;	
Сабақтың мақсаты:	Оқушылар $y=ax^2+n$ және $y=a(x-m)^2$ функцияларының қасиеттерін есептер шығаруда қолданады	
Бағалау критерийлері	- $y=ax^2+n$ және $y=a(x-m)^2$ функцияларының қасиеттерін біледі; - $y=ax^2+n$ және $y=a(x-m)^2$ функцияларының графиктерін салады.	
Ойлау дағдыларының деңгейлері	Білу және түсіну; қолдану	
Ерекше білім беруді қажет ететін оқушы	Зейін тапшылығы бар	

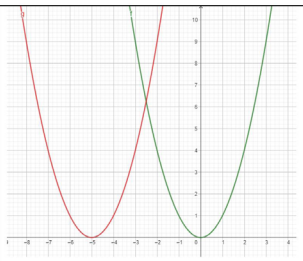
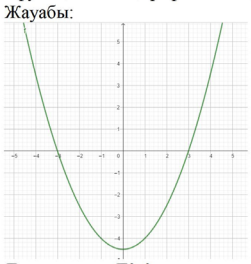
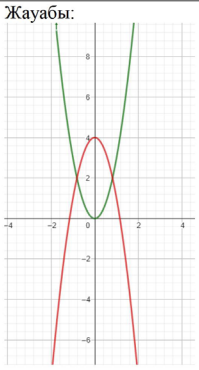
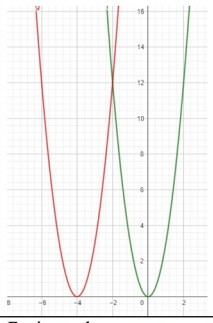
Сабақтың барысы				
Сабақ кезеңдері/ уақыт	**Мұғалімнің іс-әрекеті**	**Оқушының іс-әрекеті**	**Бағалау**	**Ресурстар**
Сабақтың басы 5 минут	-Мұғалім сыныптың сабаққа даярлығына назар аударып, оқушылардың сабаққа кешікпеуін қадағалайды. -Жағымды психологиялық ахуал тудыру **«Афирмациялар».**«Ол жасаған іс менің де қолымнан келеді»,« Мен жетістіктің адамымын»,« Менің	Өзара қарым қатынас орнатады. Көңіл күйі көтеріледі. Үй тапсырмасын алмастыра отырып	**“Мен-саған, сен-**	Слайд I

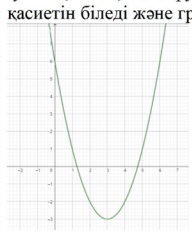
	жағдайым күннен – күнге жақсаруда» Үй тапсырмасын тексеру №12.33 **12.33.** Түбірлері: 1) $x_1 = \sqrt{3} - 2$ және $x_2 = \sqrt{3} + 2$; 2) $x_1 = 5 - \sqrt{3}$ және $x_2 = 5 + \sqrt{3}$ болатын квадрат теңдеуді құрастырыңдар. Оқушылардың зейінін шоғырландыру үшін өткен тақырыптардан **«Серпілген сауал»** әдісі арқылы сұрақ қояды. Дербес экранда дұрыс жауап көрсетіледі. 1. Квадраттық функцияның графигі қалай аталады? 2. y=к/х функциясының графигі атаңыз? 3. y= x^2 функциясын пайдалана отырып, y= x^2+3 функциясынқалай сыза аламыз? Өз ойларыңыз	тексереді 1. $x^2 - 2\sqrt{3}x - 1 = 0$ 2. $x^2 - 10x + 22 = 0$ «Серпілген сауал» әдісінде бөлімінде берілген сұрақтарға жауап береді және есептерді шығарады.	**мағаn"** әдісі арқылы жазба жұмыстарын жұпта тексереді. Мұғалім дұрыс және бірінші жауап берген оқушыға **«Комплименттердің бұрқасыны»** әдісі арқылы мадақтау сөзін айтады.	
Сабақтың ортасы 10 минут	Оқушылармен бірге сабақтың мақсатын анықтаймын **Жаңа тақырыпты меңгеру** **Квадраттық функцияның анықтамасы. MektepOnline веб парақшасында видео материал көрсету** $y = ax^2 + n$, $y = a(x-m)^2$ **және** $y = a(x-m)^2 + n$ **функциялары.** $y = ax^2 + bx + c; (a, b, c \in R, x$-айнымалы) түріндегі функция квадраттық функция деп аталады. 1)$b = 0; y = ax^2 + n$: Oy осі бойымен $n > 0, \lvert n \rvert$ бірлікке жоғары, $n < 0, \lvert n \rvert$ бірлікке төмен жылжиды; 2)$y = a(x-m)^2$: Ox осі бойымен $m > 0, \lvert m \rvert$ бірлікке оңға қарай, $m < 0, \lvert m \rvert$ бірлікке солға қарай жылжиды. үлкен мәні жоқ; 3) $y = a(x-m)^2 + n$ функциясының қасиеттері	Оқушылар алгортимді өздерінің дәптерлеріне жазып алады		**https://www.youtube.com/watch?v=aozNdUtCIMs**
5 минут	**Білімдерін белсендендіру. Топтық жұмыс. «Лездеме» әдісі** **3 қатарды топ деп алып, әр топқа сұрақтар**	**Дескриптор: Білім алушы** - y=a(x-m)^2 функциясының қасиетін біледі;	**«Екі жұлдыз-бір тілек»** әдісі	Слайд

	қойылады 1. $y = x^2$ функциясының графигінен $y = (x+3)^2$ функциясының графигін қалай алуға болатынын көрсет. А) ***Ox***осінің бойымен **3** бірлік оңға жылжыту арқылы В) ***Ox***осінің бойымен **3** бірлік солға жылжыту арқылы С) ***Oy***осінің бойымен **3** бірлік жоғары жылжыту арқылы Д) ***Oy***осінің бойымен **3** бірлік төмен жылжыту арқылы 2. $y = x^2$ функциясының графигінен $y = x^2 - 5$ функциясының графигін қалай алуға болатынын тап. А) ***Ox***осінің бойымен **5** бірлік оңға жылжыту арқылы В) ***Oy***осінің бойымен **5** бірлік жоғары жылжыту арқылы С) ***Oy***осінің бойымен **5** бірлік төмен жылжыту арқылы Д) ***Ox***осінің бойымен **5** бірлік солға жылжыту арқылы 3. $y = -2x^2$ функциясы ... А) $y = 2x^2$ функциясының ***Ox***осінің бойымен **2** есе оңға жылжуы В) $y = 2x^2$ функциясының ***Oy***осінің бойымен **2** есе созылуы С) $y = 2x^2$ функциясының ***Oy***осінің бойымен **2** есе сығылуы Д) $y = 2x^2$ функциясына - ***Ox*** осіне қатысты симметриялы	Жауабы: В - y=ax^2+n функциясының қасиетін біледі; Жауабы:С Жауабы:Д	арқылы топтардың бірін-бірі бағалауы. *Кері байланыс жүргізіледі*	
Ерекше білім беруді қажет ететін оқушыменн жұмыс.	**«Сәйкесін тап» әдісі** Geogebra сайтын пайдалана отырып, функцияның графигін табады 1. $y = (x-3)^2 + 1$ квадраттық функцияның графигін көрсетіңіз.	**Дескриптор: Білім алушы** $-y = a(x-m)^2 + n$, функциясының графигін жаза алады, салыстырады	**«Комплименттердің бұрқасыны»** әдісі арқылы мадақтау сөзін айтады. *Кері байланыс жүргізіледі*	Карточка

				
7 минут	**Оқулықпен жұмыс.** **Жұптық жұмыс.«Бірге ойлаймыз»** әдісі арқылы Мұғалім оқулықтан №13.1,13.4 есептерін шығаруға тапсырма береді. Жылдам шығарып болған оқушы, тақтаға шығарып түсіндіріп көрсетеді. **13.1.** $A(-2;\ 17)$; $B(-1;\ 5)$; $C(1;\ -1)$; $M(2;\ 10)$; $K(1\frac{1}{2};\ 3)$; $P(1\frac{1}{4};\ 94{,}5)$ нүктелерінің қайсысы $y = 2x^2 - 2x - 5$ функциясының графигіне тиісті болады?	Білмегенді үйрену және үйрету мақсатында оқушылар **«Бірге ойлаймыз»** әдісі бөліміндегі есептерді жұппен орындайды. Шешуі: x-тің орынан мән қойғанда,y-тің мәні шығу керек $y = 2x^2 - 2x - 5$ A(-2;17). $2(-2)^2 - 2(-2) - 5 = 8 + 4 - 5 = 7$ тиісті емес B(-1;5). $2(-1)^2 - 2(-1) - 5 = 2 + 2 - 5 = -1$ тиісті емес C(1;-1). $2(1)^2 - 2(1) - 5 = 2 - 2 - 5 = -5$ тиісті емес M(2;10). $2(2)^2 - 2(2) - 5 = 8 - 4 - 5 = -1$ тиісті емес K(1.5;3). $2(1.5)^2 - 2(1.5) - 5 = 4.5 - 3 - 5 = -3.5$ тиісті емес P(1.25;94.5).	Ауызша бағалау: «Жарайсың!» , «Тамаша», «Жақсы, тақырып бойынша жұмыс жасау керек» , т.б. *Кері байланыс жүргізіледі*	8-сынып оқулығы А.Е. Әбілқасымова, Т.П. Кучер, В.Е. Корчевский, З.Ә. Жұмағұлова

	Парабола төбесінің координаталарын жазыңдар және оның тармақтарының бағытын көрсетіп, берілген функция графиктерін салыңдар **13.4.** 1) $y = x^2 + 4$; 2) $y = x^2 - 2$; 3) $y = -x^2 + 1{,}8$; 4) $y = -x^2 - 0{,}4$; 5) $y = x^2 - 1{,}4$; 6) $y = x^2 + 1{,}75$.	$2(1.25)^2 - 2(1.25) - 5 = 3.125 - 2.5 - 5 = -4.375$ тиісті емес Жауабы: 1. (0;4) 2. (0;-2) 3. (0;1.8) тармақ төмен 4. (0;-0.4)тармақтөмен 5. (0;-1.4) 6. (0;1.75) **Дескриптор:Білім алушы** - $y=ax^2+n$ функциясының қасиетін біледі		
5 минут	**«Электронды есеп» әдісі** **Жеке жұмыс.Деңгейлік тапсырма** Оқушыларға QR код бар карточкалар таратылады. A,B;C және ерекше бақылауды қажет ететін оқушы тапсырмасы. **А деңгейі** $y = x^2$ функциясының графигінен $y = (x+5)^2$ функциясының графигін қалай алуға болатынын көрсетіңіз	Оқушылар «электронды есеп» әдісіндегі есепті,ұялы телефонның көмегімен qr кодты оқып, берілген тапсырманы жеке шығарады. **Дескриптор: Білім алушы** - $y=a(x-m)^2$функциясының қасиетін біледі Жауабы:***Ox***осінің бойымен **5** бірлік солға жылжыту арқылы	**«Сен мені, мен сені»** әдісі арқылы көршілерімен карточканы ауыстырып, экранда көрсетілген дұрыс жауаппен тексереді. *Кері байланыс жүргізіледі*	Карточкалар ДК экраны

	В деңгейі Парабола төбесінің координаталарын, оның Ох осімен қиылысу нүктелерін тауып, функцияның графигін салыңыз y= $0{,}5x^2-4{,}5$ **С деңгейі** **y= 3x²**функциясының графигінен келесі функцияның графигін қалай алуға болады. y= $-3x^2+4$және y= $3(x+4)^2$ 2.Параболаның төбесінің координаталарын көрсетіңдер. y= $(x-1)^2$	 **Дескриптор: Білім алушы** - параболаның тармақтарының бағытын анықтайды; - параболаның төбесінің координатасын анықтайды; - функциясының графигін салады Жауабы: **Дескриптор: Білім алушы** -Берілген функцияның х және у-тің мәндері бойынша сәйкесінше у және х-тің мәндерін табады; -Функцияның графигі бойынша (х;у) координаталарын табады.		
		Жауабы: 		
Оқушылардың функционалды сауаттыл	Доп нөлге тең бастапқы жылдамдықпен 20 м биіктіктен құлайды. Доптың t (секундпен) уақыт өткен соң жер бетінен h (метрмен) биіктігі $h=-5t^2+20$ формуласымен беріледі. а) доп қашан тезірек құлайды – бірінші секундта ма, әлде екінші секундта ма;	Берілген функционалды сауаттылық тапсырмасын шешеді **Дескриптор: Білім алушы** -y=ax²+n функциясының қасиетін қолданады	**«Ауызекі баға»** әдісі *Кері байланыс жүргізіледі*	

ыққа дамыту тапсырмасы. **4 минут**	б) доп 1,5 секундтан кейін жерден қандай биіктікте болады. ***Бағалаудың мазмұндық саласы:*** *өзгерістер мен қатынастар* ***Бағалаудың құзыреттілік саласы:*** *қолдану* ***Мәнмәтін:*** *қоғамдық* ***Қиындық деңгейі:*** *орташа* ***Бағалау объектісі:*** *квадраттық функция және оның графигі*	Шешуі: $h = -5(1)^2 + 20 = 15$ $h = -5(2)^2 + 20 = 0$ $h = -5(1.5)^2 + 20 = 8.75$ ***Жауабы:****бірінші және екінші секундта, 8.75* .		
Сабақтың соңы **6 минут** **3 минут**	**Қалыптастырушы бағалауға арналған тапсырма.** Жеке жұмыс. **«Ойлан, тап»** әдісі Оқушыларға «бағдаршам» карточкалары беріледі *WordWall* платформасы арқылы тапсырма шығарады $y = (x-3)^2 - 3$ функциясының графигін салыңыз және қасиеттерін жазыңыз. GeoGebra арқылы сызылған графикті экранда көрсетеді. Мұғалім оқушылардың сабақ бойы белсенділік және қатысымына байланысты формативті бағаларын айтады. **Үйге тапсырма:** 13.6,13.7 **Рефлексия.«ББББ» әдісі** Экранда QR код бейнеленіп тұрады. Веб парақшада үш ұяшық тұрады. -Білемін	Экранда көрсетілген есепті жұптасып орындайды. **Дескриптор: Білім алушы** $-y = a(x-m)^2 + n$ функциясының қасиетін біледі және графикті сыза алады Оқушылар ұялы телефон арқылы qr кодты ашып, веб парақшадағы сұрақтарға жауап береді.	**«Бағдаршам »** әдісі. Жасыл-бәрі дұрыс Сары- 1-2 қате Қызыл-3-тен жоғары қате *Кері байланыс жүргізіледі*	**ДК экраны «Бағдаршам» карточкалары** 8-сынып оқулығы А.Е. Әбілқасымова, Т.П. Кучер, В.Е. Корчевский, З.Ә. Жұмағұлова
	-Білдім -Білгім келеді			

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

САБАҚТЫҢ ТАҚЫРЫБЫ: ҚОЛАЙСЫЗ АТМОСФЕРАЛЫҚ ҚҰБЫЛЫСТАР

Жакуда Гүлсезім Нұрболқызы
Хромтау қаласы
№7 Хромтау мектеп-гимназиясы (мектеп жанындағы интернатымен) КММ-нің география пәнінің мұғалімі

Бөлім	3.2 Атмосфера			
Педагогтың аты-жөні	Жакуда Гүлсезім Нұрболқызы			
Күні				
Сынып: 7	Қатысушылар саны: 21	Қатыспағандар саны		
Сабақтың тақырыбы	Қолайсыз атмосфералық құбылыстар			
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары (оқу бағдарламасына сілтеме)	7.3.2.7 - жергілікті компонентті қосымша қамту негізінде қолайсыз атмосфералық құбылыстарды талдай отырып, сақтану шараларын ұсынады			
Сабақтың мақсаты	- жергілікті қолайсыз атмосфералық құбылыстар ұғымы мен салдарын түсінеді. - халық пен шаруашылық үшін қолайсыз атмосфералық құбылыстардың алдын алу жолдарын ұсына алады.			
Сабақтың кезеңі/ уақыты	**Мұғалімнің әрекеті**	**Оқушының әрекеті**	**Бағалау**	**Ресурстар**
Сабақтың басы **Ұйымдастыру Кезеңі** **Қызығушылықты ояту** **8 мин.**	Сәлемдесу. Түгелдеу. Психологиялық ахуал қалыптастыру. «Хромтау жаңбыры» Хромтауда жел тұрды. Жаңбыр тамшылай бастады. Жаңбыр күшейе түсті. Нөсер қатты төкті. Міне бұршақ жауды Дауыл басыла бастады. Жаңбыр сейілді. Жаңбыр сіркіреді.	(алақанды үйкелеу) (саусақты соғу) (алақанды соғу) (алақанды санға соқты) (аяқпен соғу) (алақанды санға соқты) (алақанды кеудеге соғу)		https://www.youtube.com/watch?v=9OAKJlXEmsM
	Жел басыла бастады Алақай, күн шықты! Оқушылар бүгінгі күндеріңіз тек жайдары, шуақты күндей жарқын болсын! Атмосфералық құбылыстар бойынша топтарға бөлу: 1-топ: «Тұман» 2-топ: «Көкмұз» 3-топ: «Бұршақ» 4-топ: «Аңызақ» Біздер, сабақты дәл осылай бекер бастамадық, біз қандай тақырыпты өткен болатынбыз? Өткен тақырып бойынша тапсырма: 	(саусақты соғу) (алақанды үйкелеу) (қолды жоғары көтеру «Климат» және «ауа-райына» тән сипатттамаларды сәйкестендіреді		Фотокарточкалар https://learningapps.org/display?v=prck8yk4323
Сабақтың ортасы **Жаңа сабақ** **30 мин**	«Ауа-райына байланысты хабарлама көрсетіледі Бейнеролик не туралы? Қандай атмосфералық құбылыстар сөз етілген? Бұл құбылыстардың басқа атмосфералық құбылыстардан ерекшелігі не? Неліктен осындай хабарлама таратылады? Сабақтың тақырыбы мен мақсатын хабарлаймын. *«Галереяға саяхат»* № | Қолайсыз атмосфер | Пайда болу | Қолайсыз дық | Сақтық шаралары	Берілген ресурстарды талқылайды Топтық жұмыс Қолайсыз	Үлестірмелі смайликтер	https://www.youtube.com/watch?v=R7fUDujSOyU

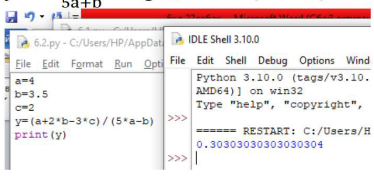
						атмосфералық құбылыстар туралы ақпаратпен танысып, кесте толтырады	арқылы бағалау Әр топқа бағалау парағы беріледі	
		№	алық құбылыс	себебі	салдары			
		1	Тұман					
		2	Көкмұз					
		3	Бұрқасын					
		4	Бұршақ					
		5	Қуаңшылық					
		6	Үсік					
		«Аяқталмаған сөйлем» Суретте көрсетілген Хромтау ауданында орын алған қолайсыз атмосфералық құбылыстарға мән беріңіздер 1. Суретте орын алған атмосфералық құбылыстар..... 2. Бұл құбылыстар пайда болуына себеп,..... 3. Осы атмосфералық құбыстар кезінде орын алған оқиғалар..... 4. Сақтық шаралары ретінде жасалды.....				Жұптық жұмыс Дескриптор: - Қолайсыз атмосфералық құбылыстарды атайды; - қолайсыз атмосфералық құбылыстың орын алу себебін жазады; - қолайсыз атмосфералық құбылыс кезіндегі жай күйді сипаттайды; - сақтық шараларын жазады; - алдын-алу шараларын жазады.	5 балл	
		5. Қолайсыз атмосфералық құбылыс кезінде келеңісіз оқиғалардың алдын-алу үшін жасалды..... *Синоптикалық картмен жұмыс* 				Жеке жұмыс. Дескриптор: -синоптикалық картадағы берілген аймақты анықтайды; -шартты белгілер бойынша ауа-райы элементтерін анықтайды; - қолайсыз атмосфералық құбылыс орнауы мүмкін аумақты анықтайды	3 балл	https://ecogosfond.kz/wp-content/uploads/2021/11/Temirtau-alasy-aua-alaby-2021.pdf
Сабақтың соңы **Қорытынды** **Рефлексия** **7 мин.**		https://learningapps.org/15117851 Қолайсыз атмосфералық құбылыстарды сәйкестендіру Кері байланыс Үй жұмысы: Атмосфера бөлімі бойынша қайталау ашық сұрақтарын құрастыру.				Жеке тапсырма Бүгінгі сабақтан алған ой түйіндері, әсерімен бөліседі	2 балл	

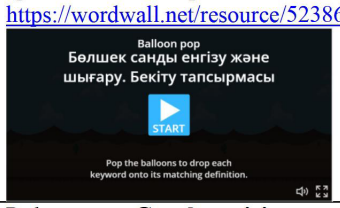
«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

САБАҚТЫҢ ТАҚЫРЫБЫ: PYTHON (ПАЙТОН) ТІЛІНДЕ ПРОГРАММАЛАУ

Жақсыкелдина Толқын Мирболатқызы
Хромтау қаласы
№7 Хромтау мектеп-гимназиясы (мектеп жанындағы интернатымен) КММ-нің гинформатика пәнінің мұғалімі

Білім беру ұйымының атауы	**№7 Хромтау мектеп-гимназиясы (мектеп жанындағы интернатымен) КММ**			
Пәні:	Информатика			
Бөлім:	**III бөлім. Python (пайтон) тілінде программалау**			
Педагогтің аты-жөні:	Жақсыкелдина Толқын Мирболатқызы			
Күні:				
Сынып: 6 «а»	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:		
Сабақтың тақырыбы:	**Бөлшек санды енгізу және шығару**			
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:	6.3.2.1 Python (пайтон) тіліндегі сызықтық алгоритмдерді жазу			
Сабақтың мақсаты	Python тіліндегі арифметикалық өрнектерді орындау ережелерін қолдана отырып, өрнектердің мәнін табатын программа құрастыру.			
Сабақтың барысы				
Сабақтың кезеңі/ /уақыты	**Педагогтің әрекеті**	**Оқушының әрекеті**	**Бағалау**	**Ресурстар**
Ұйымдастыру (4 мин)	Сәлемдесу. Оқушыларды түгендеу. Психологиялық ахуал орнату. **“Көңіл-күй аралдары”** Шарты: Сабақ басында оқушылардың көңіл-күйі қай аралдағыдай екендігін сұрау. Сабақ соңында барлық оқушының бақыт, жетістік, көңілді аралда кездесуді тілеу және сабақ соңында көңіл-күйлерінің қай аралда екендігін сұрау. 	Оқушылар мұғаліммен амандасып, сыныпта кім жоқ екенін айтады	«Мадақтау сөз» әдісі арқылы бағалайды. Жарайсың! Тамаша! Керемет! Жақсы! Талпын!.т.б	Презентация (1-2 беттер)
Өткен білімді қайталау (5 мин)	Үй тапсырмасын бекіту үшін «Baamboozle» ойыны ойнату. Baamboozle.com платформасында жасалған сұрақтарға жауап беру. https://www.baamboozle.com/game/1413748 	Берілген сайтты пайдалана отырып, сұрақтарға жауап береді. Өткен сабақты еске түсіреді.	«Әуе шары» әдісі арқылы баллдық жүйемен бағалау (2балл) 	Презентация (3 бет) Baamboozle.com платформасы
Жаңа білім (6 мин)	**«Миға шабуыл»** әдісі арқылы өткен тақырыппен жаңа сабақты байланыстыру мақсатында ой қозғау сұрақтарын ұжымдық талқылау. Сабақтың мақсатымен таныстыру. ***Python-да арифметикалық өрнектерді орындау ережелері:*** 1. Өрнекте жақша болған жағдайда жақша ішіндегі амал бірінші орындалады. 2. Егер өрнекте бірнеше жақша болса, онда амалдарды орындау ішкі жақшадан басталады. **Амалдардың орындалу реттілігі.**	Қайсы өрнек дұрыс? 1. 4+5*7=63 2. 4+5*7=39 Жаңа сабақты меңгереді. Жұмыс дәптеріне ережені жазып алады.	«Мадақтау сөз» әдісі арқылы бағалайды. Жарайсың! Тамаша! Керемет! Жақсы! Талпын!.т.б	Жұмыс дәптері, оқулық Презентация (4-8 беттер)

(20 мин)	**№ / Амалдар таңбасы / Амалдар атауы** 1 ** Дәрежеге шығару 2 * Көбейту 3 / Бөлу 4 + Қосу 5 - Азайту 6 // Бүтін бөлігін анықтау 7 % Қалдығын анықтау 8 <, <=, >, >=, !=, == Салыстыру 9 %=, /=, //=, -=, +=, *=, **= Меншіктеу Өрнекте кездесетін бөлшек сызығы жақшалар арқылы бір ақатарға жазылады. Мысалы: $\frac{4}{5}$ бөлшегі 4/5; $\frac{4+x}{2x}$ өрнегі (4+x)/(2*x) болып жазылады. 1-есеп: Математикалық өрнек: $x=\frac{b+10c-2(a+b)}{(ac-2a)}$ — Өрнектің Python-да жазылуы: $x=(b+10*c-2*(a+b))/(a*c-2*a)$ Программа коды: a=int(input()) b=int(input()) c=int(input()) x=(b+10*c-2*(a+b))/(a*c-2*a) print(x) **Жеке жұмыс** **1- тапсырма.** y-мәнін табуға болатын программа құрастыр. $y=\frac{a+2b-3c}{5a+b}$ мұндағы a=4; b=3.5; c=2 **2-тапсырма.** Оқулықпен жұмыс. 89бет. Тапсырмалар бөліміндегі 1-тапсырманың 2-ші есебін орындау. **Жауабы:** x=int(input()) y=int(input()) a=int(input()) b=int(input()) z=x*y+(a+4)/(b-4) print(z) **3-тапсырма.** Қатені түзе! Берілген математикалық өрнектердің	Кестені дәптерге түсіреді. Мұғалімнің көмегімен есепті шығарады. **Дескриптор:** 1. у-мәнін табуға болатын программа кодын құрастырады; 2. Құрастырылған программалық кодты Python программасына салады; 3. Нәтижені шығарады; **Дескриптор:** 1. Математикалық өрнектерді программалық тілге айналдырады. 2. Кодты Python программасына салады; 3. Нәтижені шығарады. **Дескриптор:** 1. 1-ші есептің қатесін	«Әуе шары» әдісі арқылы баллдық жүйемен бағалау (2балл) «Әуе шары» әдісі арқылы баллдық жүйемен бағалау (2балл) «Әуе шары» әдісі арқылы баллдық	Python программалау тілі программасы Жұмыс дәптері, Презентация (9-11 беттер) Python программалау тілі программасы Жұмыс дәптері, Презентация (12-16 беттер)

	программалау тілінде жазылуында кеткен қателіктерді түзеңіз. $y = \frac{a+2c}{b^2+3ac}$: y=(a+2c)/(b*2+3a*c) $k = \frac{2xyz}{3x+z} - \frac{5x^3y-z}{z-4y}$: k=2x*y*z/(3*x-z)-(5*x*y-z)/(z-4y) *Сергіту сәті: «Нейро жаттығу»*	түзетеді. 2. 2-ші есептің қатесін түзетеді. Баланың зейінін ашуға, көтеріңкі көңіл күй сыйлауға арналған жаттығуды орындайды.	жүйемен бағалау (2балл) 	
Бекіту (8 мин)	Сабақты бекіту. «Шарды жару» әдісі. Wordwall платформасында құрастырылған ойын арқылы өз білімдерін бекітеді. https://wordwall.net/resource/52386431 	Сабақ бекіту тапсырмасын орындайды.	«Әуе шары» әдісі арқылы баллдық жүйемен бағалау (2балл) 	Презентация (17 бет) Wordwall платформасы
Кері байланыс (2 мин)	Рефлексия. **«Google» әдісі** **Үй тапсырмасы:** 89бет. Тапсырмалар бөліміндегі 1-тапсырманың 1,3,4-ші есебін орындау.	Алдарына берілген планшетке бүгінгі сабақ туралы пікір және ұсыныстарын жазып шығады. Бағаларын алып, үй тапсырмасын жазып алады.	«Мадақтау сөз» әдісі арқылы бағалайды. Жарайсың! Тамаша! Керемет! Жақсы! Талпын!.т.б	Презентация (18 -20 беттер) Планшет Күнделік

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

UZDIK KALAM

У ДЫБЫСЫ МЕН ӘРПІ. БУЫНДАР, СӨЗДЕР ОҚУ

Жүнісова Мақпал Тоқмырзақызы
Дефектолог, педагог- модератор
№ 7 арнайы (түзету) мектебі

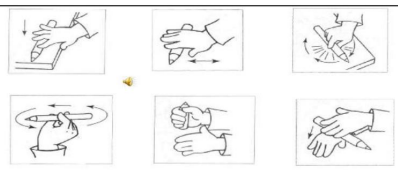
Қысқа мерзімді сабақ жоспары

Пәні	Оқу және тіл дамыту
Сынып :	4 сынып, жеке үйден оқитын оқушы
Тақырыбы:	Уу дыбысы мен әрпі. Буындар, сөздер оқу
Сабақтың мақсаты	4.1.1.1 сөздер және буындар кешенін есте сақтау және анық айту 4.1.6.1 мұғалімнің көмегімен суреттерге қарап, әңгіме құру 4.2.1.1 бүтін сөздерді қолданып оқу, ал қиын сөздерді оқығанда – буындап оқуды қолдану;
Дағдыларды дамыту	1.Үлестірмелі карточкалардағы тапсырмаларды орындау арқылы оқушының ойлау қабілеттерін арттыру 2.Оқушының сөздік қорын, көркем жазу, сауатты оқу дағдысын арттыру
Әдіс-тәсілдер	түсіндіру, сұрақ-жауап, ауызша, жазбаша,мадақтау
Күтілетін нәтиже:	Тақырыпқа сай буындар, сөздер оқу, сурет бойынша сөйлем құрап үйрену, саусақ, көзге,тыныс алу және сергіту жаттығуларын дұрыс жасау, дәптерге көшіріп жазу, кітаппен жұмыс,жаңылытпашты қайталау, жармамен жұмыс

Сабақ жоспары:

Сабақтың кезеңі,уақыты	**Педагогтың әрекеті**	**Оқушының іс-әрекеті**	**Ресурстар**
Сабақтың барысы: І. Ұйымдастыру бөлімі		Оқушы мұғаліммен бірге қосылып қайталайды	
Тыныс алу жаттығуы	«Көбелекті ұшыр» Қазір жылдың көктем мезгілі. Көктем мезгілінен кейін жадырап жаз келеді.Жазда әдемі гүлдер өседі.Сол гүлдерге алуан түсті көбелектер ұшып жүреді.Олай болса, көбелекті өзіміз де ұшырып көрелік.	Оқушы мұғалімнен көргенін қайталап тыныс алу жаттығуын бірге жасайды	
Артикуляциялық *жаттығу*	«**Ат шауып келеді**» жаттығуы «**Әткеншек**» жаттығуы	Артикуляциялық жаттығуды оқушы өз деңгейінде жасап, қайталайды	
ІІ. Жаңа сабақты хабарлау.	-Сәлеметсің бе! Бүгін бізде ерекше сабақ, сабағымызға басқа да мұғалімдер қонақ болып қатысуда. -Қазір бізде жылдың қай мезгілі? - Көктем мезгілінің басқа мезгілдерден ерекшелігі қандай? -Көктем мезгілінде неше ай бар ? -Жарайсыңдар ! Сен жақсы жауап бердің,олай болса жаңа сабағымызды бастамас бұрын мына жаңылытпашты менен кейін қайтала.	Сұрақтарға толығымен жауап алынады (керек кезде мұғалім демеп, көместеседі) Сұрақтарға жауап береді. Мұғалімнің қолдауымен сабаққа	

	-Осы жаңылытпаштағы адам аттары кімдер? -Дәулет, Сәулет Бүгінгі сабақта осындағы жиі естіліп тұрған Уу дыбысынан буындар,сөздер оқимыз және дәптерден жазу жазамыз. -Қане,У-У-У дыбысын созып айтайық.3 рет. У у дыбысынан келетін сөздерді өзің ойлап тап. (бу,ту,ауа,ау,қауын,бауырсақ,қуыршақ, жалау т.б)	қосылып отырады.Сөздерді буынға бөледі, буын санын айтады. Әр тапсырмадан соң Формативті бағалау - өте жақсы - жақсы -орташа смайликтердің бірі беріледі	Жаңылтпаш Дән-дәулет. Дәулет-дән Сән-сәулет. Сәулет-сән.
ІІІ.Жаңа сабақ	Кітаппен жұмыс.У дыбысы туралы тағы бір айтып еске түсірейік. У дыбысы – бірде дауысты, бірде дауыссыз. Егер, У дыбысы дауысты дыбыстан кейін келсе,онда ол дауыссыз дыбыс болады. Суретпен жұмыс. Суреттегі сөздерді буынға бөліп , ауызша сөйлем құрау. Мысалы: ауа,ау т.б Егер,дауыссыз дыбыстан кейін келсе,онда дауысты дыбыс болады. Мысалы: ту,су, бу т.б	Видео арқылы көзге арналған жаттығу жасайды 3-4 сөзбен мысал тапсырма орындайды.	
Көзге арналған жаттығу	*Әлеуметтік желіден видео арқылы көзге арналған жаттығу жасау.*		
	Тақтамен жұмыс У дыбысына байланысты сөздер оқып, буынға бөліп, тақтаға жазып, мүмкіндігінше У дыбысының дауысты немесе дауыссыз екендігін ажыратып үйрену		
Сергіту жаттығуы	«Аяқпенен топ-топ»	Үстел үстіндегі Ж әріптерін алып тастайды, қалған әріптерді бір-біріне қосып оқиды.Смайликтерді ң бірі беріледі	
ІҮ.Тапсырма «Буынға буын»	Үстел үстінде әріптер жатыр.Ішіндегі «Ж» әрпі артық. Осы Ж әріптерін алып тастасаң, келесі тапсырманың аты шығады. **ЖБУЖЖЫНЖДЫЖБУЖЫНЖҒЖА** Ойын «Буынды буынға» ойыны. Үстел үстінде әр түрлі пішіндер жатыр. Әр пішінде әр түрлі буындар.Бірдей 2 немесе 3 пішінде арнайы сөз жасырылған. Бірдей пішіндерді біріктіріп,сөз оқу.Сөйлем құрау және қандай пішін екенін айтып өту.	Формативті бағалау - өте жақсы - жақсы -орташа	Сә ле ту ыс
Саусақ жаттығуы		Саусаққа арналған жаттығуды қайталап жасайды.	

Қол моторикасын дамытуға арналған жұмыс Y. Бекіту YI.Қорытынды.	 Қарындашпен алақанды ысқылап жасау, саусақ арасына жасау және қарындаштың екі ұшынын ұстап айналдыра жаттығу жасау Дәптермен жұмыс. Тақырыпқа сай алдын ала дайындалған сөздерді дәптерге көшіріп жазады. Удыбысының жарты бөлігін көк түспен,жарты бөлігін қызыл түсті жармамен қағазға жапсыру. -Сонымен, біз қай дыбыс туралы буындар оқып, мысал келтірдік. -У дыбысы қандай дыбыс? -Саған қай тапсырма ұнады? Қай тапсырма қиын болды? Әр тапсырманың нәтижесінен кейін смайликтердің бірі беріліп отырады.Соңынан смайликтерді санап, оқушы марапатталады.	Дәптерге жазып көшіреді. Дайын тұрған жарманы пайдаланып тапсырма орындайды. 	

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

САБАҚТЫҢ ТАҚЫРЫБЫ: ШЕҢБЕР, ДӨҢГЕЛЕК ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ЭЛЕМЕНТТЕРІ

Қалиева Ақпатша Хыранқызы
Хромтау қаласы
№7Хромтау мектеп-гимназиясы (мектеп жанындағы
интернатымен) КММ-нің бастауыш сынып мұғалімі

Білім беру ұйымының атауы	№7 Хромтау мектеп-гимназиясы (мектеп жанындағы интернатымен) КММ
Пәні:	Математика
Бөлім:	Уақыт
Педагогтің аты-жөні:	Қалиева Ақпатша Хыранқызы
Күні:	19.11.2024
Сынып:	3 «Б» сынып
Сабақтың тақырыбы:	№53. Шеңбер, дөңгелек және олардың элементтері
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:	3.3.2.1 нүктелі қағазда параллель және қиылысатын түзулер сызу; нүктелі қағазда қиылысатын геометриялық жазық фигураларды сызу, олардың қиылысу және бірігу аумағын табу
Сабақтың мақсаты	Шеңбер мен дөңгелекті, олардың элементтерін (центр, радиус, диаметр) бір бірінен ажырату және атау/ симметриялы және симметриялы емес жазық фигураларды айыра білу және оларды қоршаған ортадағы заттармен сәйкестендіреді
Құндылықтар және оның мақсаты: Ай құндылығы: Әділдік және жауапкершілік	Сабақ құндылығы: ЖАСАМПАЗДЫҚ ЖӘНЕ ЖАҢАШЫЛДЫҚ Білімнің жаратылыстану және гуманитарлық салаларындағы тәжірибені бақылаудың, жүйелеудің және түсінудің қарапайым дағдыларының болуы

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі// уақыты	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақ тың басы 2 минут	Психологиялық ахуал қалыптастыру **Қол алысып, кәне, біз,** **Достасайық бәріміз.** **Айтарым бар сендерге,** **Тез тұрыңдар шеңберге.**	Амандасады. Жақсы тілектер айтады.		Көңіл күй стикерлері
Өткенді пысықтау 5 минут	**Қандай жақсы бір тұру,** **Достарменен бір жүру!** **Қандай жақсы дос болу!**	Үй тапсырмасын тексертеді	Дескриптор: Дұрыс жауабын айтады-1б	АКТ құралы
Сабақтыңортасы 23 минут	Өткенді пысықтау Үйге берілген есептерді тексеру. Plickers программасы арқылы үй тапсырмасын сұрау.	Жаңа тақырыпты меңгереді	Дескриптор: Есептеулерді орындайды-1б	Суреттер оқулық
	Жаңа тақырып	Тапсырманы		

	Сабақтың мақсатымен таныстыру Бүгінгі сабақтың ерекшелігі, зерттеуші стильінде өтілетіндігін түсіндіру. «Ерте заманда уақытты қалай өлшеген?» сұрағына жауап іздейміз. Ережелермен таныстыру. 1-тапсырма: Адамдар уақытты өлшеуді өте ерте заманда үйренді. а) Суретте ертедегі су және күн сағаттары бейнеленген. Олардың қазіргі сағаттармен қандай ұқсастығы болады ? Пішіні қандай? ә) шеңбердің радиусы мен диаметірін өлше жауабы: r = 2cm d = 4cm Ұжымдық жұмыс «Umaigra» әдісі 2 тапсырма. Сызбаларға қарап сұрақтарға жауап бер: а)Қай сызбадағы шеңберлердің центрі ортақ. Ж:3 ә)3-суреттегі берілген шеңберлердің радиусы бірдей ме? Ж: жоқ б) 5 –суретте шеңберлердің радиусы мен диаметрлері бірдей ме? Ж: иә Циркуль – шеңбер сызуға арналған құрал екендігін түсіндіру	орындайды Сұраққа жауап береді Есептерді шығарады Есепті шығарады.	Дескриптор: Сызбаларға қарап сұрақтарға жауап береді -1б Жарайсың! Дескриптор: Есепті шығарады-1б Берілген радиустағы шеңбердің салуретін айтады-1б Дескриптор: Есепті шығарады-1б Жауабын табады-1б	АКТ құралы Оқулық Оқулық Суреттер Жұмыс дәптері Оқулық Тақта Жұмыс дәптері
Сергіту сәті				АКТ құралы

5 мин *Сабақты қорыту* 5 минут Кері байланыс 5 минут	3 тапсырма Практикалық жұмыс Берілген радиустағы шеңбердің салу реті Жауабы: r= 3cm d= 28*r d=2*3=6cm d=6cm (Есепті дұрыс шығарғандары үшін Whatsapp желісінен бірінші жауап келеді) 4-тапсырма Жұптық жұмыс а) R1=2cm R2=3cm R3=1cm (Есепті дұрыс шығарғандары үшін Whatsapp желісінен екінші жауап келеді) Сергіту сәті «Educaplay» программасы арқылы әр топтан көбейту кестесін сұрау 5-тапсырма Жеке жұмыс а) Адам тәуліктің үштен бір бөлігін ұйықтайды, ал қалған уақытында ояу болады. Адам қанша уақыт ұйықтайды? Қанша уақыт ояу болады? 24/3*1=8 (ұйықтайды) 24-8=16 (ояу болады) (Есепті дұрыс шығарғандары үшін Whatsapp желісінен үшінші жауап келеді) Қосымша тапсырма 6-тапсырма Есепте Жеке жұмыс 415+37=452	Көбейту кестесін еске түсіреді Есепті шығарады. Есепті шығарады. Үй тапсырмасын жазады Кері байланыс береді	Жарайсың Дескриптор: Есепті шығарады-1б Жауабын табады-1б Дескриптор: Есепті шығарады-1б Жауабын табады-1б	Оқулық Тақта Жұмыс дәптері Оқулық Тақта Жұмыс дәптері АКТ құралы Қағаздар Оқулық Кесте Кері байланыс тақтасы

	552+379=931 505-317=188 325-197=128 689+309=998 1000-654=346 713-237=476 546+454=1000 Зерттеу сұрағының жауаптарын толық айтып және түсіндіріледі. Бағалау Тапсырмалар бойынша жиналған ұпайларына байланысты және сабақта көрсетілген белсенділігіне орай бағаланатын болады Үй тапсырмасы: 32б №8 Кері байланыс «Classroomscreen» программасында бағдаршам түстерін жағу арқылы кері байланыстарын көрсетеді.			

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

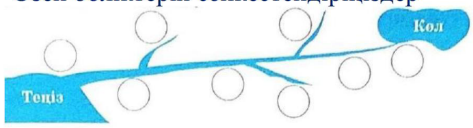
ҚҰРЛЫҚ СУЛАРЫНЫҢ ТҮРЛЕРІ МЕН ҚАЛЫПТАСУЫ

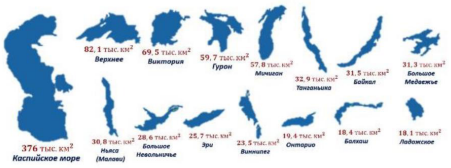
Махамбетов Қият Инатұлы
Хромтау қаласы
№7 Хромтау мектеп-гимназиясы (мектеп жанындағы интернатымен) КММ-нің география пәнінің мұғалімі

Білім беру ұйымының атауы	**№7Хромтау мектеп-гимназиясы (мектеп жанындағы интернатымен) КММ**		
Пәні:	География		
Бөлім:	3.3. Гидросфера		
Педагогтің аты – жөні:	Махамбетов Қият Инатұлы		
Күні:	25.11.2024		
Сынып: 8	Қатысқандар саны:	Қатыспағандар саны:	
Сабақтың тақырыбы:	Құрлық суларының түрлері мен қалыптасуы		
Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаты:	8. 3. 3. 1 құрлық суларының қалыптасу жолдарын анықтайды		
Сабақтың мақсаты	Құрлық суларының қалыптасу жолдарын анықтайды;		
Құндылықты дарыту	Жасампаздық және Жаңашылдық		

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/ уақыты	Педагогтің іс - әрекеті	Білім алушының іс - әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы 4 мин 5 мин	**(Ұ) Ұйымдастыру кезеңі** Оқушылармен амандасып, оқушылардың көңілін сабаққа аудару. Сыныпты түгелдеу, сыныптағы оқушылардың зейінін сабаққа аудару **Үй жұмысы** **Жалған – Шындық** 1. Жерге тура түскен радиацияны – альбедо деп атайды 2. Төменгі қысымды – циклон деп атайды 3. Жоғарғы қысымды – антициклон деп атайды 4. Қысымы бірдей нүктелерді қосатын сызықты – изотерма деп атайды 5. Екі жартышардың 40 – 60 ^{0} ендіктерінде басым жел – Батыс желдер 6. Маусымдық сипатқа ие жел – Пассат 7. Жер бетінде климаттық белдеулердің саны – 15 8. Негізгі климаттық белдеу – экваторлық 9. Жыл бойы жауын – шашын мол түсетін климатты – гумидті деп атайды 10. Жыл бойы құрғақ ауа байқалатын – аридті деп атайды 11. Солтүстік жартышардағы ең төмен температура тіркелген аймақ – Восток стансысы 12. Жер шарындағы ең ыстық жер – Әл – Әзизия 13. Өтпелі климаттық белдеудің алдына – суб сөзі қосылады 14. Қазақстанның климаты – тропиктік	Мұғаліммен амандасып, кезекші оқушы сыныптағы оқушылардың санын баяндайды Оқушылар өткен тақырып бойынша жалған немесе шындық екенін анықтауы қажет	**(ҚБ)** мұғалім 1-10 балл аралығында бағалайды **Дескриптор:** **Жалпы – 2 балл:** Атмосфера тарауы бойынша жалған және шындықты анықтайды	

	15. Қоңыржай климаттық белдеудің – 4 облысқа бөлінеді			
Сабақтың ортасы 5 мин	**Жаңа сабақ** **«Миға шабуыл» әдісі** ➢ Бүгінгі сабағымыздың тақырыбы қандай болуы мүмкін балалар?	Оқушыларға миға шабуыл әдісі арқылы тақырыпты анықтау үшін суреттер көрсетіледі	«Жарайсың» деген мадақтау сөзімен ынталандыру.	
5 мин	**Мағынаны тану** **Бейнеролик: Құрлық сулары (орысша)** ➢ Гидросфера жердің қандай қабаты? ➢ Гидросфераның құрамдас бөліктері?	Сабақтың тақырыпты атайды Бейнероликті қарайды. Гидросфераны сипаттайды		https://youtu.be/mYq9MJhSziw?si=Q-U4AAYHpyvJci-m
10 мин	**1. Тапсырма** **(ЖЖ)Жеке тапсырма** Өзен бөліктерін сәйкестендіріңіздер 1. Бастау 2. Саға 3. Жоғарғы ағыс 4. Ортаңғы ағыс 5. Өзеннің төменгі ағысы 6. Оң жақ салалары 7. Оң жақ салалары 8. Сол жақ салалары	Өзеннің бөліктерін атауымен сәйкестендіреді	Дескриптор: Жалпы 3 – балл: 1.Өзеннің бөліктерін сәйкестендіреді	оқулық https://learningapps.org/watch?v=ph5v1tx2524
6 мин	**2. Тапсырма** **(ЖТ)Жеке жұмыс (ЕББҚ)** Терминдермен жұмыс ➢ Суайрық ➢ Өзен торының жиілігі ➢ Су шығыны ➢ Жылдық ағын ➢ Еспе (грунт) сулар ➢ Артезиан сулары ➢ Гейзер	Оқушылар құрлық суларына қатысты терминдерге тоқталып анықтамаларын береді	Дескриптор: Жалпы 3 – балл: 1.Мұхиттарды жазады 2.Өзендерді жазады 3.Көлдерді жазады	Оқулық Дүниежүзінің физикалық картасы
5 мин	**Сергіту сәті** **Бейнеролик:** Анхель сарқырамасы ➢ Анхель сарқырамасының биіктігі? ➢ Тағы қандай сарқырама білесіз?	Анхель сарқырамасын сипаттайды		https://youtu.be/F0nN6cqOniM?si=w0CLKkmty46pKL8p
	3. Тапсырма **(ЖТ)Жеке тапсырма** **«Картамен жұмыс» әдісі**	Оқушылар көлдердің сыртқы пішіні бойынша	Дескриптор: Жалпы 2 – балл: 1.Көлдерді	

	Көлдерді сыртқы бейнесі бойынша анықтау 	анықтайды	анықтайды	
Сабақтың соңы 5 мин	**Кері байланыс** **Үйге тапсырма** §19	Оқушы жаңа тақырыпты қорытындылап бүгінгі сабаққа кері байланыс орнатады	Мұғалім оқушылардың тапсырмаларды орындауына байланысты 1 – 10 балл аралығында бағалайды	

Деңгейлік тапсырмалар

1. Сөйлемдерді толықтырыңыз

Жердің су қабығы [ ] деп аталады. Құрлық суларын орналасу орнына байланысты [ ] және [ ] деп бөледі. [ ] - өзі жасап, өзі өңдеген арнамен ағатын табиғи су ағыны. Өзен жүйесінің су жинақтайтын аумағын өзеннің [ ] деп атайды. Алаптар арасындағы шегара [ ] деп аталады. [ ] деп өзен жүйесіне енетін барлық өзендердің жалпы ұзындығының алып жатқан ауданына қатынасын атайды. [ ] дегеніміз – өзеннің көлденең қимасынан белгілі бір уақыт бірлігі ішінде ағып өтетін су мөлшері. Ыстық судың жер бетіне субұрқақ түрінде атқылап шығуын [ ] деп атайды. Құрамында адам организміне қажетті әртүрлі элементтер бар [ ] ежелден бері емдік мақсатта пайдаланып келеді.

https://learningapps.org/view22601591

2. Құрлық суларын сипаттайды

Өзендер	Көл	Гейзер	Жерасты сулары

Құрлық суларының түрлері	Көлемі	
	Мың км ^{3}	Құрлық суындағы үлесі, % есебімен
Жерасты сулары	60 000	66,80
Мұздықтар	29 000	32,28
Көлдер	750	0,835
Батпақтар	75	0,084
Өзен сулары	1,2	0,001
Барлығы	89 826,2	100

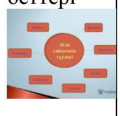
«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

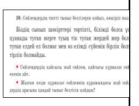
ӘЛЕПТІЛІК,АР-ҰЯТ-АДАМДЫҚТЫҢ БЕЛГІСІ ЖАЙ СӨЙЛЕМ МЕН ҚҰРМАЛАС СӨЙЛЕМ

Утеубаева Гульжат Майлыбаевна
"Кеңесту негізгі орта мектебі"КММ
бастауыш сынып мұғалімі

Бөлім:	Құндылықтар	
Педагогтің аты-жөні:	Утеубаева Г.М	
Күні:	16.10.2024ж	
Сынып:	4 сынып	Қазақ тілі
Сабақтың тақырыбы:	**№27 сабақ. Әлептілік,ар-ұят-адамдықтың белгісі. Жай сөйлем мен құрмалас сөйлем.**	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:	4.3.3.6 Каллиграфиялық нормаларды сақтау 4.3.6.1 каллиграфиялық нормаларды сақтау және жазу техникасын жетілдіру 4.3.3.7 Пунктуациялық нормаларды сақтау 4.3.7.1 құрмалас сөйлемнің тыныс белгісін қою	
Сабақтың мақсаты	Сөйлемдерді жай сөйлем мен құрмалас сөйлемге ажырата алады Құрмалас сөйлемнің тыныс белгілерін біледі	
Құндылықтар және оның мақсаты: Ай құндылығы:ТӘУЕЛСІЗДІК ЖӘНЕ ОТАНШЫЛДЫҚ Отан, ел, туған өлке туралы білу және пайымдау	Сабақ құндылығы: БІРЛІК ЖӘНЕ ЫНТЫМАҚ Мінез-құлық нормаларын білу және оларды сақтаудың маңызын түсіну Апта дәйексөзі: Отанды сүю отбасыңнан басталады	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі// уақыты	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы 5 минут	Сабаққа дайындық жасау Психологиялық ахуалды жақсарту **Сабаққа дайындық жасау**	Оқу құралдарын түгелдейді	Мақтап, мадақтап отыру	Суреттер
Өткенді пысықтау 5 минут	Өткенді пысықтау 58-жаттығу. «Жалғасын тап» ойыны Жай сөйлемнен құрмалас сөйлем жасайды Жауап: Ол бүгін ерте келіп, тақтаны сүртті. Лезде аспанды бұлт торлап, жаңбыр жауа бастады Жаз ыстық болса, қыс суық болады.	Әртүрлі нұсқада жауабын айтады.	ҚБ: Мен сендермен мақтанамын!	Слайд беттері оқулық
Сабақтың ортасы 22 минут	**Тақырыпты ашу** «Дұрыс-бұрыс» әдісі Оқушы сөйлемді оқып, қандай сөйлем екенін айтады. Жауап дұрыс болса дұрыс қалташасына, бқрыс болса бұрыс қалташасына салады. Үлгі: Мен мектепке келдім-құрмалас сөйлем-бұрыс Біреу балағымнан тартқанға артыма қарасам, күшігім екен.-құрмалас сөйлем-дұрыс	Жай сөйлем мен құрмалас сөйлемді ажыратады	Дескриптор: Жай сөйлем мен құрмалас сөйлемді ажырата алды-1б Құрмалас сөйлем құрай білді-1б	Слайд беттері Қима қағаздар

Сергіту сәті 2 минут	Жаңа тақырып Жазылым. 59-жаттығу Сөйлемдердің тыныс белгілерін қойып, көшіріп жаз. Жауап: Біздің сынып шәкірттері тәртіпті,білімді болса,ұстаз қуанады. Туған жерге туың тік! Туған жердей жер болмас, туған елдей ел болмас. Мен өз елімді сүйемін! Бірлік болмай тірлік болмайды. «Үш бағаң» әдісі 60-жаттығу Жай сөйлемдерді құрмалас сөйлемге айналдырып жаз. Жауап: 1-топ Асқар мектепке келсе, сабақ басталып кетіпті. 2-топ Автобуста адам көп болған соң,Сәуле қарт адамға орын берді. 3-топ Маржан гүлге су құйып тұрғандықтан, гүл жайқалып өсті. Үй тапсырмасы 61-жаттығу. Сөйлемдерді көшіріп жазу. Құрмалас сөйлем екенін дәлелде. ЕБҚ Құрмалас сөйлем құрастырып жаз. ЕҚБ 62-жаттығу Мақал-мәтелдерді толықтырып, құрмалас	Сөйлемдерді тыныс белгісін қойып көшіріп жазады Ережемен танысады Мәтінді оқу. Дәптермен жұмыс жасайды Сергіту сәтін өткізеді Үй тапсырмасын алады Құраған	ҚБ: Керемет жұмыс жасадық! Дескрипторы: Берілген тақырып бойынша өз көзқарасын білдіріп, ой қорыту жасай алды.-1б Жай сөйлем мен құрмалас сөйлемдермен таныс-1б Керемет! Дескриптор: Көркем жазу емлесін біледі-1б Жай сөйлемді құрмалас сөйлемдерге айналдыра алды-1б Керемет! Дескриптор: Құрмалас сөйлемді табады-1б Көркем жазу емлесін сақтады.-	оқулық Суреттер Жұмыс дәптері Ереже жазылған плакат оқулық Қимыл-қозғалыс Кестелер

	сөйлем екенін дәлелде. Досы көпті жау алмайды, ақылы көпті дау алмайды Бірлігі жоқ ел тозады,бірлігі күшті ел озады. «Ел боламын десең,бесігіңді түзе» ФС тапсырмасы 63-жаттығу. Ертегі туралы өз ойларын айтады Мәтінді тиісті тыныс белгілерін қойып көшіріп жазу. Қорытынды: Жай сөйлемнің баяндауышы: салып, жүреді,жегісі келіп,шыға бастайды, қорқып,іздейді. Бұл-«Қарлығаш пен дәуіт» ертегісі ҚЖ: Топтық жұмыс «Орнына қойып көр» ойыны 1-топ: Алма бол күз Алматы қып-қызыл піс Ж: Алматының алмасы күзде қып-қызыл болып піседі. 2-топ. Ұмытқан алманың жоқсын иісін ба Ж:Алманың иісін ұмытқан жоқсың ба?	сөйлемнің құрмалас екенін дәлелдейді Тиісті тыныс белгісін қойып, көшіріп жазады Ойын ойнайды	1б Дескриптор: Жай сөйлем мен құрмалас сөйлемді ажырата алды-1б Құрмалас сөйлем құрай білді-1б Дескриптор: Тыныс белгілерін дұрыс қойды,көшіріп жазды-1б Баяндауыштарды тапты-1б Ертегіні жалғастырып айта алды.-1б ҚБ: Керемет!	Сызба Суреттер
Сабақты қорыту **6**минут				
Кері байланыс 5 минут		КЕрі байланысты телефон арқылы береді	Ғаламтор желілерінің суреттерін телефон суретіне жапсырып, хабарлама жазады.	Телефондар

«MENTOR» ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫНАН «ҮЗДІК ҚАЛАМ»
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛЫНЫҢ

ТАЛАПТАР/ШАРТТАР

Авторлар қолжазбаларды мұқият тексеріп, түзетуі тиіс;
• автордың аты-жөнін (толық), ғылыми дәрежесін, атағын, қызметін, мекеменің толық атауын көрсету қажет;
• мақала авторының фотосуреті болуы шарт және өлшемі 4950х3510 пикселден (6х12 мм, 300 ppi кем емес) кем болмауы тиіс;
• мақалаға оның мәні мен идеясын айқындайтын сюжетті фотосуреттерді тіркеп жіберуге болады (сканирленген фотосуреттердің өлшемі 10х15 мм, 300 ppi кем емес);
• пайдаланған кестелер, диаграммалар, графиктерді, пайдаланылған бағдарламалардың (Word, Excel, PowerPoint және т.б.) бастапқы пішімінде материалға қоса тіркеу қажет;
• мақала көлемі атауы мен әдебиеттер тізімін қоскқанда 3 беттен аспауы қажет;
• мақаланы төмендегідей талаптарға сәйкес ресімдеу керек: Microsoft Word, кегль – 12 пункт, гарнитурасы - Times New Roman, парақ пішімі - А4, жиектері - 2 см, жоларалық интервал – жалаң, бірінші жол – 1, 25 см бос жер, азат жолға дейінгі және кейінгі интервал - 0 см;

ТРЕБОВАНИЯ/УСЛОВИЯ

Рукописи должны быть тщательно выверены и отредактированы авторами;
• необходимо указывать: фамилию, имя и отчество автора (полностью), учёную степень, звание, должность, полное название учреждения;
• фото автора статьи обязательно и должно иметь размеры не менее 4950х3510 пикселей (не менее 6х12 мм, 300 ppi), фото в статью не помещать;
• желательно сопроводить статью сюжетными фотографиями, которые будут отражать суть и идею статьи (размер отсканированных фото не менее 10х15 мм, 300 ppi);
• используемые таблицы, диаграммы, графики должны прилагаться к материалам в исходном формате используемых программ (Word, Excel, PowerPoint и др.);
• аннотация должна содержать только главную информацию статьи, не превышать объем 6 строк, выполняться на двух языках, отличающихся от языка статьи (пример: если статья написана на русском языке, то аннотация пишется на английском и казахском);
• максимальный объем статьи не более 3 страниц, включая название, список литературы;
• статью оформлять в соответствие с требованиями: Microsoft Word, кегль – 14 пунктов, гарнитура - Times New Roman, формат листа - А4, поля - 2 см, междустрочный интервал – одинарный, первая строка – отступ на 1, 25 см, интервал перед и после абзаца – 0 см;
Эл. почта: kalam2025@mail.ru